

Ξένες επενδύσεις, ιδιωτικοποίηση και ανταγωνισμός στο Ελληνικό τραπεζικό σύστημα.

ΤΕΙ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

**Τίτλος εργασίας : Ξένες επενδύσεις, ιδιωτικοποίηση
και ανταγωνισμός στο Ελληνικό τραπεζικό σύστημα.**

Πτυχιακή Εργασία των :

1. ΠΑΠΟΥΤΣΗ ΔΗΜΗΤΡΑ

2. ΤΣΑΝΗ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ

3. ΧΑΝΤΟΛΙΑ ΣΠΥΡΙΔΟΥΛΑ

Επιβλέπων : ΤΣΑΓΚΑΝΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ

ΠΑΤΡΑ, 12 Οκτωβρίου 2013

Θα θέλαμε ιδιαιτέρως να ευχαριστήσουμε τις οικογένειες μας, καθώς και τους καθηγητές μας, που μας έδωσαν το έναυσμα να φτάσουμε μέχρι εδώ...

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στη παρούσα εργασία υπάρχει ανάλυση του ρόλου που παίζουν οι άμεσες ξένες επενδύσεις, η ιδιωτικοποίηση και ο ανταγωνισμός στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα. Συγκεκριμένα, στο πρώτο κεφάλαιο αναλύουμε πως ορίζονται οι άμεσες ξένες επενδύσεις, καθώς και αναλύουμε τις μορφές και τις μεθόδους τους. Αναφερόμαστε στους τρόπους υλοποίησης των ΑΞΕ αλλά και για τους λόγους πραγματοποίησής τους.

Ακόμη αναλύουμε τους προσδιοριστικούς παράγοντες επεκτατικής πολιτικής στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα, δηλαδή τους λόγους που οδηγούν τις τράπεζες στην επέκταση ή όχι στις αναδυόμενες αγορές. Αναφερόμαστε στο θεσμικό επενδυτικό πλαίσιο της Ελλάδας και τις μεταρρυθμίσεις που έχουν πραγματοποιηθεί σε σχέση με τις ΑΞΕ.

Στη συνέχεια προχωρήσαμε σε μία ιστορική αναδρομή για τα τελευταία 60 χρόνια βλέποντας την αύξηση που είχαν οι ΑΞΕ τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα. Βλέπουμε την διεθνή δραστηριότητα των ελληνικών τραπεζών κατανοώντας ότι οι ελληνικές τράπεζες τα τελευταία χρόνια επεκτείνουν συνεχώς την διεθνή παρουσία τους.

Φαίνεται να επιστρέφει το ενδιαφέρον των ξένων επενδυτών για την Ελλάδα με μόνη τους ανησυχία όμως την πολιτική κατάσταση που επικρατεί στην χώρα. Πάντως το γεγονός ότι οι άμεσες ξένες επενδύσεις στην Ελλάδα το προηγούμενο έτος ανήλθαν, καταγράφοντας ετήσια αύξηση περίπου 158% και προσεγγίζοντας τα 2,95 δις δολάρια αποτελεί απόδειξη ότι τα πράγματα βαίνουν προς το καλύτερο για την Ελλάδα ακόμα και μέσα σε αυτήν την άσχημη οικονομική συγκυρία στην οποία βρίσκεται.

Επίσης το τελευταίο διάστημα συμφωνίες κλείνονται για ΑΞΕ στην Ελλάδα από μεγάλες εταιρίες και από δημοσιεύματα του ξένου τύπου φαίνεται ότι αρκετοί διαχειριστές κεφαλαίων πιστεύουν στην επιστροφή της ελληνικής οικονομίας.

Στο δεύτερο κεφάλαιο επίσης πραγματεύεται το ζήτημα των ιδιωτικοποιήσεων σε συναρτήσει με τα όρια που τίθενται σε αυτή, από άποψη συνταγματικού δικαίου, από τον βαθμό που αυτές κατοχυρώνουν ή αντιθέτως καταστρατηγούν τα

συνταγματικά δικαιώματα αλλά και από την κριτική που δέχονται από διαφορετικές ομάδες ανθρώπων.

Οι ιδιωτικοποιήσεις έρχονται σε αντίθεση με πολλές θεωρίες που υποστηρίζουν την ύπαρξη ενός εκτεταμένου δημοσίου που διασφαλίζει την αποτελεσματικότητα εκεί όπου η αγορά αποτυγχάνει. Στις περισσότερες περιπτώσεις, ακολουθώντας μια συγκεκριμένη διαδικασία, το Σύνταγμα επιτρέπει την ιδιωτικοποίηση υπό ορισμένες προϋποθέσεις που αναφέρουμε παρακάτω. Σε ελάχιστες περιπτώσεις απαγορεύει ρητά την ιδιωτικοποίηση κρατικών δραστηριοτήτων. Στις υπόλοιπες δεν τίθενται συνταγματικά όρια ως προς την ιδιωτικοποίηση.

Επιπλέον αναφερόμαστε σε ότι αφορά τις ιδιωτικοποιήσεις στο πλαίσιο της Ε.Ε που από πολύ νωρίς έθεσαν τη βάση των ιδιωτικοποιήσεων συνεχίζοντας μέχρι και σήμερα, απελευθερώνοντας την αγορά κι εξαφανίζοντας τα κρατικά μονοπώλια. Ακόμη αναφερόμαστε και σε ένα μεγάλο θέμα που είχε λάβει χώρα στην Ελλάδα, η ιδιωτικοποίηση της ΔΕΗ.

Τελικά καταλήγουμε ότι το μέλλον διαγράφεται ευοίωνο για τη συνέχεια και την αποδοτικότητα των ιδιωτικοποιήσεων στην Ελλάδα.

Στο κεφάλαιο τρία αναλύεται η έννοια του ανταγωνισμού και πραγματοποιείται μια ιστορική ανασκόπηση πάνω σε αυτόν. Μέχρι το 1987 μαθαίνουμε ότι η έννοια αυτή ήταν άγνωστη στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα. Ο εκσυγχρονισμός, οι συγχωνεύσεις και οι εξαγορές αποτελούν εντολές της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε μια προσπάθεια να εναρμονίσει τα τραπεζικά συστήματα όλων των κρατών-μελών. Από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 παρατηρείται σταδιακή άνοδος στην πορεία των ελληνικών τραπεζών προς τον εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη.

Σε αυτό το κεφάλαιο αναφέρονται οι μετασχηματισμοί που υπέστη καθώς και οι καθοριστικές αλλαγές που συνέβαλαν στην βελτίωση, γίνεται μια αναφορά στα δρώμενα της τελευταίας 20ετίας, στην Επιτροπή Ανταγωνισμού καθώς και στην πολιτική εποπτείας των αγορών. Άξιο προσοχής σε αυτό το κεφάλαιο είναι η θέσπιση του νέου πλαισίου ανταγωνισμού, αποτελούμενο από 3 θεμελιώδεις πυλώνες.

Επιπλέον, ορίζεται η έννοια του ανταγωνισμού για την προσέλκυση καταθέσεων, στην παροχή πιστώσεων και τα χαρακτηριστικά τους, η έννοια του

συγκεντρωτισμού καθώς και το τί σημαίνει συστημικός κίνδυνος. Δεν θα μπορούσε να παραλειφθεί η συμβολή της έννοιας του μάρκετινγκ στα τραπεζικά προϊόντα.

Τέλος, γίνεται μια αναφορά στην δυνατότητα που έχουν οι ελληνικές τράπεζες να αναπτύξουν νέες υπηρεσίες αλλά και στις προοπτικές που διαβλέπονται στο τραπεζικό σύστημα.

Στο τέταρτο κεφάλαιο αναλύεται η μέθοδος Panzar-Rosse που εξετάζει το βαθμό στον οποίο οι διαφοροποιήσεις στις τιμές των Παραγωγικών Συντελεστών (πάγια περιουσιακά στοιχεία, προσωπικό και κεφάλαιο) αντανακλώνται στα λειτουργικά έσοδα των τραπεζών.

Η συγκεκριμένη προσέγγιση ορίζει ως παράμετρο (H) προσδιορισμού του επιπέδου ανταγωνισμού μιας αγοράς το άθροισμα της ελαστικότητας των τιμών των παραγωγικών συντελεστών σε μία συνάρτηση που η εξαρτημένη μεταβλητή είναι τα συνολικά λειτουργικά έσοδα του τραπεζικού οργανισμού. Ακόμη παραθέτουμε και παράδειγμα σύμφωνα με τα δεδομένα του τύπου για τις Ελληνικές τράπεζες.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....σελ.12

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΞΕΝΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ.....σελ.17

1.1. ΟΡΙΣΜΟΣ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ.....σελ.17

1.2. ΜΟΡΦΕΣ ΤΩΝ ΑΞΕ.....σελ.18

1.3. ΜΕΘΟΔΟΙ ΤΩΝ ΑΞΕ.....σελ.19

1.4. ΤΡΟΠΟΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΑΞΕ.....σελ.19

1.5. ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΞΑΓΟΡΩΝ ΚΑΙ ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΕΩΝ..σελ.20

1.6. ΛΟΓΟΙ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΑΜΕΣΩΝ
ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ.....σελ.21

1.7. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΑΞΕ.....σελ.22

1.7.1. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΕΠΕΚΤΑΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ.....σελ.23

1.8. ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΝΑΛΗΨΗΣ ΑΞΕ.....σελ.24

1.8.1. ΕΠΙΠΡΟΣΘΕΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ
ΤΩΝ ΤΥΠΟ ΤΩΝ ΑΞΕ.....σελ.26

1.9. Η ΤΑΣΗ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ
ΔΙΕΘΝΩΣ.....σελ.26

1.10. ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ
ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ.....σελ.27

1.11. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΩΝ ΑΞΕ.....σελ.28

1.11.1. Η ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΟΥ '50.....σελ.28

1.11.2. ΟΙ ΔΕΚΑΕΤΙΕΣ '60 ΚΑΙ '70.....σελ.29

1.11.3. ΟΙ ΔΕΚΑΕΤΙΕΣ '80 ΚΑΙ '90.....σελ.29

1.12. ΧΩΡΕΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ.....σελ.33
1.13. Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ.....σελ.34
1.14. ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ ΓΙΑ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ.....σελ.36
1.15. ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ ΓΙΑ ΕΛΛΑΔΑ.....σελ.39
1.16. ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗΣ ΓΙΑ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....σελ.39

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....σελ.41
2.1. ΓΕΝΙΚΑ.....σελ.41
2.1.1. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΡΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣσελ.43
2.2. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ.....σελ.45
2.3. Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΛΕΥΡΑ ΤΩΝ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΕΩΝ.....σελ.46
2.4. ΜΕΘΟΔΟΙ ΚΑΙ ΜΟΡΦΕΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ.....σελ.47
2.5. ΣΤΟΧΟΙ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ.....σελ.50
2.6. ΠΟΙΕΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΕΙΝΑΙ ΑΝΤΙΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΕΣ;.....σελ.53
2.6.1. Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ.....σελ.53
2.6.2. ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΣΤΙΣ ΥΠΟ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ.....σελ.55

2.7. ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΣΤΙΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΕΙΣ...	σελ.58
2.8. ΜΕΘΟΔΟΙ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ.....	σελ.59
2.8.1. ΟΡΘΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ.....	σελ.59
2.8.2. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΜΕΘΟΔΩΝ.....	σελ.59
2.9. ΘΕΩΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΠΟΥ ΩΘΟΥΝ ΤΗΝ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ.....	σελ.61
2.10. ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ-ΕΛΛΑΔΑ.....	σελ.67
2.10.1. ΔΟΜΕΣ ΤΥΠΟΥ EURECA.....	σελ.67
2.10.2. ΕΡΓΑ ΠΑΡΑΧΩΡΗΣΕΩΝ.....	σελ.68
2.11. Η ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΔΕΗ.....	σελ.69
2.11.1. ΤΑ ΣΤΑΔΙΑ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ.....	σελ.70
2.12. ΕΜΠΟΔΙΑ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ.....	σελ.71
2.13. ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΕΩΝ.....	σελ.72

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ.....	σελ.73
3.1. ΕΙΔΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ.....	σελ.73
3.2. ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ-ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ.....	σελ.75
3.3. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ.....	σελ.76
3.4. ΤΟ ΠΑΡΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ.....	σελ.77
3.4.1. ΑΦΕΤΗΡΙΑ ΤΟΥ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΥ.....	σελ.78
3.4.2. ΔΕΚΑΕΤΙΑ '90.....	σελ.78
3.4.3. ΟΙ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΙ ΣΤΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ.....	σελ.80
3.4.4. ΟΙ ΚΑΘΟΡΙΣΤΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ ΠΟΥ ΣΥΝΕΒΑΛΑΝ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ.....	σελ.80

3.4.5. Η ΕΙΣΟΔΟΣ ΣΤΗΝ ΟΝΕ.....σελ.82	σελ.82
3.4.6. Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΕΙΚΟΣΑΕΤΙΑ.....σελ.83	σελ.83
3.5. ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ.....σελ.84	σελ.84
3.5.1. ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΚΑΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ.....σελ.85	σελ.85
3.5.2. ΕΠΙΔΙΩΚΟΜΕΝΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ.....σελ.86	σελ.86
3.6. ΒΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ.....σελ.86	σελ.86
3.7. ΚΑΤΑ ΠΟΣΟ Ο ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΕΙΝΑΙ ΕΠΩΦΕΛΗΣ;.....σελ.88	σελ.88
3.8. ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ ΑΓΟΡΩΝ.....σελ.88	σελ.88
3.9. ΤΟ ΝΕΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ.....σελ.89	σελ.89
3.10. ΕΥΡΟΖΩΝΗ.....σελ.90	σελ.90
3.11. ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΓΙΑ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ.....σελ.91	σελ.91
3.11.1. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ.....σελ.93	σελ.93
3.11.2. ΑΒΕΒΑΙΟΤΗΤΑ.....σελ.94	σελ.94
3.12. ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΣΜΟΣ.....σελ.95	σελ.95
3.13. Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ MARKETING.....σελ.98	σελ.98
3.14. Ο ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΣΤΟΝ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΤΟΜΕΑ.....σελ.100	σελ.100
3.15. Η ΕΞΑΡΣΗ ΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ.....σελ.101	σελ.101
3.16. Η ΜΕΤΑΣΤΡΟΦΗ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ.....σελ.102	σελ.102
3.17. ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΠΑΡΟΧΗ ΠΙΣΤΩΣΕΩΝ.....σελ.102	σελ.102
3.18. ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΣΤΟΥΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ.....σελ.104	σελ.104
3.19. ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΣ ΚΛΑΔΟΣ.....σελ.106	σελ.106
3.19.1. ΣΥΜΒΟΛΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΣΤΟΝ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ.....σελ.106	σελ.106
3.19.2. ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ.....σελ.107	σελ.107
3.19.3. ΠΑΘΗΤΙΚΟ.....σελ.107	σελ.107

3.20. ΜΕΤΡΑ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ.....σελ.108
3.21. ΣΥΣΤΗΜΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ.....σελ.109
3.21.1. ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΙΚΗ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑ.....σελ.111
3.21.2. ΑΥΞΗΣΗ Η΄ ΜΕΙΩΣΗ ΠΑΡΕΜΒΑΤΙΣΜΟΥ;.....σελ.112
3.22. ΝΕΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ.....σελ.113

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η ΜΕΘΟΔΟΣ PANZAR ΚΑΙ ROSSE (H- index).....σελ.115
4.1. ΓΕΝΙΚΑ.....σελ.115
4.2. ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΗ ΜΟΡΦΗ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ.....σελ.115
4.2.1. ΕΙΣΡΟΕΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ.....σελ.116
4.3. ΕΠΙΚΡΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΕΘΟΔΟ PANZAR ROZZE.....σελ.118
4.4. ΤΟ ΕΥΡΟΣ ΧΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ PANZAR-ROZZE.....σελ.119
4.5. ΔΕΙΓΜΑ ΜΟΝΤΕΛΟΥ PANZAR-ROSSE.....σελ.126
4.5.1. ΟΜΙΛΟΣ ALPHA BANK.....σελ.126
4.5.2. ΕΠΙΛΥΣΗ ΤΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ALPHA BANK.....σελ.128

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το τραπεζικό σύστημα της Ελλάδας αποτελεί έναν από τους κυρίαρχους και πιο ανεπτυγμένους κλάδους τα τελευταία χρόνια γεγονός που οφείλεται στην νομισματική ενοποίηση. Ουσιαστικά, η ιστορία του ελληνικού τραπεζικού συστήματος θα μπορούσε να χωριστεί σε 4 χρονικές περιόδους. Η πρώτη ξεκινάει το 1828 και τελειώνει περίπου το 1927 όπου ιδρύεται η Τράπεζα της Ελλάδος που είχε ως σκοπό να λύσει τα οικονομικά προβλήματα που υπήρχαν. Αυτή η περίοδος χαρακτηρίζεται από την έλλειψη κυβερνητικής μέριμνας στον πιστωτικό τομέα.

Η δεύτερη ξεκινάει από το 1928 έως το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Χαρακτηριστικό αυτής της περιόδου είναι η έναρξη νομοθετικής ρύθμισης στην τραπεζική δραστηριότητα. Το 1931 ψηφίστηκε ο νόμος όπου οι τράπεζες μπορούσαν να λειτουργούν και ως ανώνυμες εταιρείες. Όμως μέχρι το τέλος του πολέμου έγιναν πολλές συγχωνεύσεις τραπεζών και οι μεγαλύτερες τράπεζες κρατικοποιήθηκαν. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα το ελληνικό τραπεζικό σύστημα να είναι ως επί το πλείστον υπό κρατικό έλεγχο.

Η τρίτη περίοδος εκτείνεται από το 1946 έως το 1992. Κύριο χαρακτηριστικό αυτής της περιόδου είναι η συστηματική κρατική παρέμβαση στον τραπεζικό τομέα στα πλαίσια της αναπτυξιακής οικονομικής πολιτικής. Τις δεκαετίες 1950 και 1960 η ίδρυση της νομισματικής επιτροπής συνέβαλε στον καθορισμό της νομισματικής πολιτικής στην Ελλάδα.

Η τέταρτη περίοδος ξεκινάει από το 1992 και φτάνει μέχρι σήμερα. Είναι το διάστημα όπου διαμορφώθηκε η σύγχρονη αντίληψη για την τραπεζική διοικητική χρηματοοικονομική.

Α' ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1828-1928

Η ιστορία του ελληνικού τραπεζικού συστήματος ξεκινάει με την ίδρυση της Εθνικής Χρηματιστικής Τράπεζας το 1828 από τον Ιωάννη Καποδίστρια. Ωστόσο οι χρηματοδοτικές της πηγές εξαντλήθηκαν γρήγορα γι' αυτό και από το 1830 το ελληνικό κράτος προσέφερε στην τράπεζα αμπελώνες και ελαιώνες ορισμένων επαρχιών για την στήριξη της. Παρόλα αυτά η αδυναμία της τράπεζας να εκδώσει

δάνεια υπέρ του κράτους ήταν μεγάλη με αποτέλεσμα το 1833 να διαλυθεί. Το 1841 ιδρύεται η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος η οποία ήταν η πρώτη ιδιωτική τράπεζα στην οποία επενδύθηκαν ελληνικά και ξένα κεφάλαια. Τη συγκεκριμένη περίοδο η Εθνική Τράπεζα αποτελούσε τον κύριο δανειστή του ελληνικού δημοσίου σε εγχώριο νόμισμα αλλά και σε συνάλλαγμα. Ουσιαστικά η ιστορία της Εθνικής Τράπεζας αποτελεί την ιστορία του ελληνικού τραπεζικού συστήματος.

Ακόμη ένα πιστωτικό ίδρυμα υπήρξε και Ιονική Τράπεζα Ε.Π.Ε. που ιδρύθηκε στο Λονδίνο το 1839, με θέσπισμα της Γερουσίας των Ηνωμένων Πολιτειών των Ιονίων νήσων. Είχε το δικαίωμα έκδοσης τραπεζογραμματίων και άσκησης εμπορικών εργασιών. Το 1920 μεταβιβάστηκε το εκδοτικό της προνόμιο στην Εθνική Τράπεζα, παραμένοντας μόνο οι εμπορικές δραστηριότητες σε αυτή.

Κατά το δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα ο αριθμός των τραπεζών στην Ελλάδα αυξήθηκε. Η Τράπεζα Βιομηχανικής Πίστεως που ιδρύθηκε το 1873 για τη χρηματοδότηση της βιομηχανίας και των μεγάλων έργων υποδομής. Βασικοί μέτοχοι ήταν ομογενείς αλλά και γηγενείς επιχειρηματίες καθώς και η Εθνική Τράπεζα με ένα μειοψηφικό μερίδιο. Η Ναυτική Τράπεζα «Ο Αρχάγγελος» που ιδρύθηκε το 1870 με σκοπό τη λειτουργία τράπεζας αλλά λειτούργησε ως Ανώνυμη Ασφαλιστική Εταιρεία. Η Γενική Πιστωτική Τράπεζα που ιδρύθηκε το 1872 μέσα από τη συνένωση δύο άλλων τραπεζών. Το 1899 ιδρύθηκε η Σταφιδική Τράπεζα της Ελλάδος, η οποία όμως σταμάτησε να λειτουργεί την πρώτη δεκαετία του 20ού αιώνα. Το 1879 ιδρύθηκε μια εμπορική επιχείρηση στην Καλαμάτα που μετεξελίχθηκε στην Τράπεζα Πίστεως, τη σημερινή Alpha Bank. Το 1882 ιδρύθηκε η Προνομιάχος Τράπεζα Ηπειροθεσσαλίας στο Βόλο η οποία είχε το προνόμιο να εκδίδει χαρτονόμισμα στη Θεσσαλία και την Ήπειρο. Το 1900 συγχωνεύτηκε με την Εθνική μεταβιβάζοντάς της το εκδοτικό της προνόμιο. Το 1893 ιδρύεται η Τράπεζα Αθηνών η οποία είναι ουσιαστικά η πρώτη τράπεζα καταθέσεων στην Ελλάδα. Για πρώτη φορά εμφανίζεται η αποταμίευση με εγχρήματη μορφή. Το 1899 η Εθνική Τράπεζα μαζί με Δανούς τραπεζίτες και συνεργάτες της, ίδρυσε την Τράπεζα Κρήτης με έδρα τα Χανιά. Λειτούργησε ως εκδοτική τράπεζα. Το 1919 παραιτήθηκε εκ του εκδοτικού προνομίου υπέρ της Εθνικής Τραπεζής.

Όμως στην Ελλάδα η πλειοψηφία του πληθυσμού ασχολείται με την αγροτική παραγωγή και μείζουσα σημασία έχει ο βαθμός χρηματοδότησής της από το τραπεζικό σύστημα. Το 1905 ιδρύεται η Λαϊκή Τράπεζα με προσανατολισμό στις τραπεζικές εργασίες που είχαν να κάνουν με τις λαϊκές τάξεις. Το 1907 ιδρύεται η Εμπορική Τράπεζα, η οποία ασκεί σημαντικό ρόλο στα ελληνικά οικονομικά δρώμενα. Το 1916 ιδρύεται η Τράπεζα Πειραιώς που λειτούργησε για δεκαετίες ως ιδιωτική ώσπου να εξαγοραστεί το 1962 από τον Όμιλο της Εμπορικής Τραπεζής. Το 1975 όλος ο Όμιλος Εμπορικής Τραπεζής πέρασε υπό κρατικό έλεγχο εώς ότου να ιδιωτικοποιηθεί το 1991.

Μεταξύ των 1918 και 1926 ιδρύονται 29 τραπεζικά ιδρύματα και παρατηρούμε ότι το 1927 δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα συνολικά 45 τραπεζικά ιδρύματα και 2 ιδιότυποι πιστωτικοί οργανισμοί. Το τραπεζικό σύστημα στηριζόταν στην ιδιωτική πρωτοβουλία και δεν υπήρχε κρατικός έλεγχος.

Σε αυτήν την περίοδο τα χαρακτηριστικά του ελληνικού τραπεζικού συστήματος ήταν η ολιγοπολιακή συγκέντρωση και η ανισότητα των τραπεζών ως προς τη δυναμικότητα και το οικονομικό μέγεθος. Η βασικότερη αδυναμία του τραπεζικού συστήματος ήταν η έλλειψη ενός ρυθμιστικού πλαισίου για τον έλεγχο των τραπεζών και την εξασφάλιση νομισματικής και χρηματοπιστωτικής σταθερότητας. Αξίζει να αναφερθούμε στο γεγονός ότι 4 μόνο τράπεζες κατείχαν το 80% του συνολικού μετοχικού κεφαλαίου.

Το 1927 ιδρύεται η Τράπεζα της Ελλάδος αλλά η λειτουργία της αρχίζει το 1928. Με τη λειτουργία της καθορίζεται θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας του πιστωτικού συστήματος σε σχέση με το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο των υπόλοιπων ανεπτυγμένων χωρών. Ο ρόλος της περιορίστηκε στην διασφάλιση της ισοτιμίας της δραχμής. Την ίδια περίοδο δημιουργούνται ειδικοί πιστωτικοί οργανισμοί για τη χρηματοδότηση της αγροτικής πίστης στην Ελλάδα, κάτι που δεν είχε αναπτυχθεί μέχρι τότε.

Β' ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1928-1945

Η περίοδος 1929-1932 ήταν το χρονικό διάστημα της κατάρρευσης του Διεθνούς Νομισματικού Συστήματος Κανόνα Ανταλλαγής Χρυσού. Χαρακτηριστικά ήταν η χρεοκοπία των μικρών τραπεζών σε συνδυασμό με το κραχ στο χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης με αποτέλεσμα το χρηματοπιστωτικό σύστημα να πληγεί ανεπανόρθωτα. Η υποτίμηση της δραχμής το 1932 με αντιστοιχία 1 δολλάριο για 148 δραχμές αύξησε τις υποχρεώσεις των τραπεζών. Έτσι στο τέλος αυτού του έτους λειτουργούν στην Ελλάδα 32 τραπεζικά ιδρύματα. Αυτή η κρίση βρήκε το τραπεζικό σύστημα στο στάδιο του εκσυγχρονισμού και της αναδιοργάνωσης. Σε γενικές γραμμές χαρακτηριστικό του ελληνικού τραπεζικού συστήματος ήταν ο συγκεντρωτισμός με βασικό κυρίαρχο την Εθνική Τράπεζα.

Γ' ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1944-1992

Χαρακτηριστικό αυτής της περιόδου είναι η λειτουργία του πιστωτικού συστήματος σε ένα καθορισμένο πλαίσιο και η ανάληψη στόχων κυβερνητικής οικονομικής πολιτικής, λόγω της πληθώρας των ρυθμιστικών κανόνων της Νομισματικής Επιτροπής. Το 1982 αρχίζει η σταδιακή απελευθέρωση του πιστωτικού συστήματος από το πλήθος των κρατικών παρεμβάσεων εξ' αιτίας της κατάργησης της Νομισματικής Πολιτικής.

Δ' ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1993-2001

Το χρονικό αυτό διάστημα ξεκινάει η απορύθμιση του χρηματοπιστωτικού συστήματος της Ελλάδας, έτσι ώστε να ενταχθεί σιγά σιγά στον ενιαίο ευρωπαϊκό χρηματοπιστωτικό χώρο. Στα τέλη της δεκαετίας του '90 λειτουργούν στην Ελλάδα 17 εμπορικές τράπεζες ελληνικών συμφερόντων και κάποιες ξένων. Η λειτουργία των τραπεζών επηρεάστηκε από τις αλλαγές του θεσμικού πλαισίου, με κύριο σκοπό την ενίσχυση των ιδιωτικών ομίλων στην ελληνική οικονομία. Από το 1992 καθίσταται ελεύθερη η εγκατάσταση ξένων τραπεζών στην Ελλάδα χωρίς έγκριση από την Κεντρική Τράπεζα.

Ε' ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2002-2011

Το 2011 λειτουργούν στην Ελλάδα 62 πιστωτικά ιδρύματα. Κατά την περίοδο αυτή υπήρξε μεγέθυνση 3 ιδιωτικών τραπεζών (Alpha, Eurobank και Πειραιώς) καθώς επίσης και ιδιωτικοποίηση της Εμπορικής Τράπεζας. Ωστόσο το ελληνικό τραπεζικό σύστημα χαρακτηρίζεται από ολιγοπώλιο. Επιπλέον, συντελέστηκε αυτή την περίοδο στην ελληνική οικονομία το φαινόμενο της χρηματιστηριοποίησης.

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Αριθμός Πιστωτικών Ιδρυμάτων									
Ελλάδα	61	61	59	62	62	62	63	66	65
Ευρωζώνη	7.213	6.899	6.672	6.848	6.704	6.535	6.391	6.175	6.458
Ευρωπαϊκή Ένωση	9.363	8.944	8.613	8.374	8.683	8.507	8.354	8.090	8.358
Αριθμός Καταστημάτων των Πιστωτικών Ιδρυμάτων									
Ελλάδα	3.134	3.263	3.300	3.403	3.543	3.699	3.850	4.098	4.078
Ευρωζώνη	175.191	171.652	168.005	169.552	171.846	183.772	186.252	187.679	179.916
Ευρωπαϊκή Ένωση	206.724	202.809	199.647	211.442	214.925	228.648	233.800	238.021	229.532
Αναλογία Κατοίκων ανά Τραπεζικό Κατάστημα									
Ελλάδα	3.493	3.367	3.340	3.252	3.135	3.015	2.908	2.743	2.762
Ευρωζώνη	1.796	1.844	1.895	1.890	1.876	1.764	1.750	1.747	1.830
Ευρωπαϊκή Ένωση	2.342	2.394	2.442	2.316	2.289	2.160	2.123	2.095	2.181
Σύνολο Προσωπικού Πιστωτικών Ιδρυμάτων									
Ελλάδα	59.624	60.495	61.074	59.337	61.295	62.171	64.713	66.163	65.673
Ευρωζώνη	2.271.452	2.244.845	2.198.376	2.211.100	2.246.394	2.293.600	2.329.450	2.324.411	μ/δ
Ευρωπαϊκή Ένωση	3.180.163	3.138.985	3.067.499	3.129.775	3.206.229	3.257.921	3.315.549	3.331.329	μ/δ

1. ΞΕΝΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ

1.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Ο όρος άμεσες ξένες επενδύσεις σημαίνει τη συμμετοχή πάνω από 10% στο μετοχικό κεφάλαιο μιας επιχείρησης κάτοικου μιας χώρας από επενδυτή κάτοικο μιας άλλης χώρας (άμεσος επενδυτής) και υποδηλώνει την ύπαρξη μακροπρόθεσμου ενδιαφέροντος από την πλευρά του ξένου επενδυτή. Η σχέση που βασίζεται σε αυτό το κριτήριο είναι δυνατό να υφίσταται άμεσα, μεταξύ δύο φορέων, ή έμμεσα, μέσω ενός τρίτου φορέα που έχει αναπτύξει σχέση άμεσης επένδυσης με τους δύο άλλους. Ως εκ τούτου, είναι δυνατό ένας αριθμός συναφών επιχειρήσεων να συνδέονται με σχέση άμεσης επένδυσης, ανεξάρτητα από το αν οι δεσμοί αφορούν μια μόνο ή περισσότερες αλυσίδες.

Η σχέση αυτή μπορεί να επεκτείνεται σε έμμεσες σχέσεις, όπως σε θυγατρικές επιχειρήσεων άμεσων επενδύσεων, σε θυγατρικές θυγατρικών, σε συνδεδεμένες και αδελφικές εταιρείες. Στην κατηγορία των άμεσων επενδύσεων περιλαμβάνεται επίσης και η ίδρυση υποκαταστήματος καθώς και οι επενδύσεις ακινήτων.

Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ και το ΔΝΤ ως άμεση επένδυση ορίζεται η κεφαλαιουχική ροή σε μια οικονομία η οποία συνδέεται με τη δυνατότητα του επενδυτή να επηρεάζει τις αποφάσεις της διοίκησης της εταιρείας. Συγκεκριμένα, αναφέρεται ότι « Οι ΑΞΕ απεικονίζουν τον αντικειμενικό σκοπό απόκτησης τελικού ενδιαφέροντος από μια φυσική ή νομική οντότητα μιας χώρας (άμεσος

επενδυτής) σε μια οντότητα η οποία ανήκει σε μια διαφορετική χώρα. Το τελικό ενδιαφέρον συνεπάγεται την ύπαρξη μιας μακροχρόνιας σχέσης μεταξύ του άμεσου επενδυτή και της επιχείρησης και ενός σημαντικού βαθμού επίδρασης στη διοίκηση της επιχείρησης».

Σύμφωνα με έναν πιο εξειδικευμένο ορισμό του ΟΟΣΑ ο άμεσος ξένος επενδυτής πρέπει να κατέχει ποσοστό μεγαλύτερο από το 10% των κοινών μετοχών.

1.2 ΜΟΡΦΕΣ ΤΩΝ ΑΞΕ

✓ Οι ΑΞΕ μπορούν να διακριθούν σε :

1. Οριζόντιες

είναι οι επενδύσεις που πραγματοποιούνται σε νέες αγορές στις οποίες η τοπική παραγωγή θεωρείται πιο αποτελεσματική για την διείσδυση στην αγορά σε σύγκριση με τις χώρες προέλευσης.

2. Κάθετες

Οι επενδύσεις που γίνονται με στόχο τη μείωση του διεθνούς κόστους παραγωγής του διεθνούς κόστους παραγωγής μιας διεθνικής επιχείρησης .

✓ Ακόμα οι ΑΞΕ μπορούν να διακριθούν και βάσει κατεύθυνσης ως εξής :

1. Εσωτερικές

Όταν τα ξένα κεφάλαια επενδύονται σε εγχώριους πόρους (εισροές αξέ)

2.Εξωτερικές

Όταν τα εγχώρια κεφάλαια επενδύονται σε εξωτερικούς πόρους. (εκροές αξέ)

1.3 ΜΕΘΟΔΟΙ ΤΩΝ ΑΞΕ

Οι μέθοδοι των άμεσων ξένων επενδύσεων είναι οι ακόλουθες :

- ✓ **Θυγατρική αποκλειστικής ιδιοκτησίας**
Σύμφωνα με την οποία η επιχείρηση που ιδρύει μια νέα εταιρία σε μια ξένη χώρα είναι ο μοναδικός μέτοχός της. Η θυγατρική αυτή εταιρία μπορεί να είναι νεοϊδρυθείσα ή υπάρχουσα εταιρία που όμως έχει εξαγορασθεί.
- ✓ **Κοινοπραξία (JOINT VENTURE)**
Στην συγκεκριμένη περίπτωση υπάρχει η συνεργασία μίας ή πολλών τοπικών επιχειρήσεων με μία ή πολλές ξένες επιχειρήσεις για τη δημιουργία μιας νέας επιχείρησης ή την εξαγορά μιας ήδη υπάρχουσας επιχείρησης. Οι εταίροι της συνεισφέρουν στο κεφάλαιο , τεχνογνωσία , στελεχικό δυναμικό.
- ✓ **Μερική εξαγορά**
Η εξαγοράζουμε επιχείρηση αποκτά μέρος των μετοχών μιας τοπικής επιχείρησης μέσω μεταφοράς τεχνολογίας τεχνογνωσίας και τα λοιπά.

1.4 ΤΡΟΠΟΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΑΞΕ

Η υλοποίηση των άμεσων ξένων επενδύσεων γίνεται με τους ακόλουθους τρόπους:

- ✓ **Με τη δημιουργία νέων θυγατρικών επιχειρήσεων.**
Πρόκειται για επενδύσεις σε νέες εγκαταστάσεις ή στην επέκταση ήδη υπάρχοντων εγκαταστάσεων.
- ✓ **Δια εξαγορών – συγχωνεύσεων**
Πρόκειται για την μεταφορά υπάρχοντων περιουσιακών στοιχείων από τις τοπικές εγχώριες εταιρίες σε ξένες εταιρίες και αυτός αποτελεί μάλιστα τον πρωταρχικό τύπο άμεσων ξένων επενδύσεων.

1.5 ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΞΑΓΟΡΩΝ ΚΑΙ ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΕΩΝ

Εξαγορά είναι η μεταβίβαση του συνολικού ή πλειοψηφικού πακέτου μιας επιχείρησης σε μια άλλη μετά από την καταβολή του αντίστοιχου αντιτίμου.

Η μεταβίβαση μπορεί να γίνει είτε με την καταβολή μετρητών είτε μέσω του χρηματιστηρίου με την αγορά ή ανταλλαγή μετοχών. Σε ορισμένες περιπτώσεις κιόλας η απόκτηση μειοψηφικού πακέτου μετοχών είναι δυνατόν να δώσει την δυνατότητα στην εξαγοράζουσα επιχείρηση να έχει τον ουσιαστικό έλεγχο της άλλης.

Μέσω της συγχώνευσης έχουμε διαφορετικές μορφές επιχειρηματικής ολοκλήρωσης που μπορεί να είναι είτε κάθετη είτε οριζόντια είτε συνδυασμός ετερόκλητων δραστηριοτήτων.

Οι συγχωνεύσεις και εξαγορές αποτελούν σημαντικό τύπο άμεσων επενδύσεων και είναι ο συνηθέστερος τρόπος των πολυεθνικών για πραγματοποίηση άμεσων ξένων επενδύσεων.

1.6 ΛΟΓΟΙ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Οι κυριότεροι πάντως λόγοι που οδηγούν μια εταιρεία σε μια τέτοια απόφαση είναι κυρίως οι εξής :

✓ Μείωση κόστους λειτουργίας.

Μια εταιρεία μπορεί να επενδύσει σε μια χώρα με μικρότερο κόστος παραγωγής π.χ. φθηνότερα εργατικά χέρια. Εκτός όμως από αυτό μπορεί να επενδύσει για να έχει άμεση πρόσβαση σε παραγωγικούς πόρους τους οποίους μέχρι πρότινος εισήγαγε από ξένους προμηθευτές και να μειώσει έτσι το κόστος παραγωγής.

✓ Επιβίωση από τον ανταγωνισμό.

Πολλές εταιρείες λόγω του έντονου εσωτερικού ανταγωνισμού αναγκάζονται να επενδύσουν σε ξένες αγορές όπου ο ανταγωνισμός δεν είναι τόσο μεγάλος ώστε να αυξήσουν τις πωλήσεις και τα κέρδη τους και να αντισταθμίσουν το πιθανό χαμένο μερίδιο αγοράς στην πατρίδα τους.

✓ Στρατηγική ανάπτυξης.

Όταν μια εταιρεία θέλει να αναπτυχθεί περισσότερο, αλλά η ντόπια αγορά είναι κορεσμένη αναζητά νέες αγορές για να κατακτήσει εκεί ένα υψηλό μερίδιο αγοράς ιδίως όταν στη χώρα επένδυσης υπάρχει ανικανοποίητη ζήτηση. Μπορεί ακόμη κάποια επιχείρηση να αναλάβει μια ξένη επένδυση σε μια αγορά όπου καμία ξένη επιχείρηση του κλάδου της δεν έχει αναλάβει δραστηριότητα (first mover).

✓ Εκμετάλλευση κινήτρων στη χώρα υποδοχής.

Πολλές χώρες, ιδίως οι πρώην σοσιαλιστικές , προσπαθώντας να προσελκύσουν ξένες επενδύσεις και κεφάλαια παρέχουν σημαντικά κίνητρα για επένδυση. Τέτοια μπορεί να είναι η χαμηλή φορολογία και διάφορες επιδοτήσεις και επιχορηγήσεις που δίνονται από τις κυβερνήσεις των χωρών αυτών.

✓ Η έλλειψη υποδομής σε μια ξένη χώρα. Πολλές εταιρείες επενδύουν σε χώρες όπου ο κλάδος στον οποίο δραστηριοποιούνται δεν είναι ανεπτυγμένος.

Δεν είναι τυχαίο ότι, όπως θα δούμε και παρακάτω, ο ελληνικός κλάδος με τις περισσότερες επενδύσεις στα Βαλκάνια είναι αυτός των τραπεζών καθώς χώρες με ελάχιστα ως καθόλου ανεπτυγμένο χρηματοπιστωτικό σύστημα, αλλά και η συνεχής αύξηση των επενδύσεων του κατασκευαστικού κλάδου κυρίως στη Σερβία.

1.7. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΑΞΕ

Οι ΑΞΕ παρουσιάζουν διαφορετική συμπεριφορά σε σύγκριση με τις υπόλοιπες βραχυχρόνιες ροές . οι ΑΞΕ επηρεάζονται από μια σειρά μεταβλητών, οι οποίες παρουσιάζουν πολύ μικρή μεταβλητότητα, όπως το ΑΕΠ ή το κεφαλαιουχικό απόθεμα της οικονομία ή το εργατικό δυναμικό. Επίσης ο σημαντικότερος προσδιοριστικός παράγοντας στις βραχυχρόνιες ροές φαίνεται να είναι οι προσδοκίες σχετικά με τις μελλοντικές εξελίξεις, στη περίπτωση όμως των ΑΞΕ οι προσδοκίες διαδραματίζουν σημαντικά μικρότερο ρόλο.

Ακόμα οι τράπεζες, μετέχουν σε είσοδο σε μια ξένη χώρα ώστε να αυξήσουν τη κερδοφορία τους, με ένα αποδεκτό προφίλ κινδύνου και με στόχους διασποράς κινδύνου. Όντως τα χαρακτηριστικά των χωρών υποδοχής και προέλευσης που σχετίζονται με τη κερδοφορία και τους κινδύνους έχουν αναδειχθεί ως τα πιο σημαντικά κίνητρα για την απόφαση μιας τράπεζας να διεισδύσει σε μια ξένη αγορά. Πραγματικά οι τράπεζες επιθυμούν να έχουν θυγατρικές σε χώρες στις οποίες τα αναμενόμενα κέρδη είναι μεγαλύτερα, με τη μεγαλύτερη αναμενόμενη οικονομική ανάπτυξη και με τη προοπτική της μείωση της αντιπαραγωγικότητας των εγχώριων τραπεζών. Όμως φαίνεται από διάφορες ότι οι τράπεζες των αναπτυσσόμενων χωρών προσελκύονται περισσότερο από διαφορετικές χώρες παρά από τράπεζες από χώρες με υψηλά εισοδήματα Αυτό είναι το αποτέλεσμα των διαφορών στις αλληλεπιδράσεις του εμπορίου με τις άμεσες ξένες επενδύσεις, παρόλα αυτά παίζουν και άλλοι παράγοντες ρόλο. Όπως ότι οι τράπεζες των αναπτυσσόμενων χωρών είναι πιο εξοικειωμένες στο να δουλεύουν σε κλίμα επικίνδυνων επενδύσεων.

Μεγαλύτερη εξοικείωση σημαίνει ότι μπορείς να πάρεις περισσότερα ρίσκα, το οποίο σημαίνει ότι οι τράπεζες των αναπτυσσόμενων χωρών είναι πιο πιθανό να επιχειρήσουν σε χώρες με αδύναμο επενδυτικό κλίμα.

1.7.1. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΕΠΕΚΤΑΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Οι λόγοι οι οποίοι οδηγούν τις τράπεζες στην επέκταση ή όχι στις αναδυόμενες οικονομικές αγορές είναι οι εξής

- ▼ Μεταβολές στις δυνατότητες και στο περιβάλλον του ρυθμιστικού πλαισίου

Η είσοδος ξένων τραπεζών εφαρμόστηκε στις ευρωπαϊκές οικονομίες από τη μέση της δεκαετίας του 90 όταν οι αρχές ξεκίνησαν να επιθυμούν μια πολιτική ιδιωτικοποίησης των προβληματικών τραπεζικών συστημάτων μέσω της στρατηγικής ξένης επένδυσης. Σε πρόσφατη μελέτη που αφορούσε τα νομοθετικά όρια των τραπεζικών εξαγορών και συγχωνεύσεων σε ένα δείγμα πάνω από 2300 διεθνών συγχωνεύσεων εμπορικών τραπεζών βρέθηκε ισχυρή συσχέτιση των συγχωνεύσεων αυτών και του κανονιστικού περιβάλλοντος.

- ▼ Αυξημένη οικονομική ενοποίηση μεταξύ των χωρών που φιλοξενούν και των εγχώριων

Η αύξηση της οικονομικής ολοκλήρωσης μεταξύ των αναπτυγμένων χωρών και των αναπτυσσόμενων οικονομικών αγορών έχει αποτελέσει οδηγό για υψηλότερη συμμετοχή στα τραπεζικά συστήματα των αναπτυσσόμενων αγορών. Η πιο συχνή εξήγηση είναι ότι οι τράπεζες ακολουθούν τους πελάτες σε όλες τις χώρες που αυτοί δραστηριοποιούνται προκειμένου να τους παρέχουν οικονομικές υπηρεσίες χωρίς σύνορα και περιορισμούς.

- ▼ Κόστη πληροφόρησης

Προέρχονται από τη γεωγραφική απόσταση και περιλαμβάνουν τις πολιτισμικές ομοιότητες ή διαφορές όπως κοινή γλώσσα, νομικό σύστημα. Όλες οι μελέτες εντοπίζουν αρνητική συσχέτιση μεταξύ της γεωγραφικής απόστασης και της πολιτικής επέκτασης των τραπεζών σε διεθνείς αγορές.

- ✓ Παράγοντες σχετικοί με συγκεκριμένους τραπεζικούς οργανισμούς
- ✓ Παράγοντες σχετικοί με τις εγχώριες αγορές που φιλοξενούν τραπεζικούς οργανισμούς.

Οι δύο τελευταίοι παράγοντες δείχνουν την επιθυμία των ανεπτυγμένων τραπεζών να επεκταθούν στο εξωτερικό.

1.8. ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΝΑΛΗΨΗΣ ΑΞΕ

Οι σημαντικότεροι παράγοντες που προσδιορίζουν την κατανομή των ΑΞΕ είναι οι παρακάτω

- ✓ Μέγεθος αγοράς: δεν έχει σημασία το μέγεθος της χώρας αλλά ο αριθμός των καταναλωτών της χώρας
- ✓ Εξωστρέφεια εγχώριας οικονομίας: Υπολογίζεται με το λόγο των εξαγωγών προς το ΑΕΠ της χώρας. Η διασύνδεση του εμπορίου με τις ΞΑΕ είναι πολύ μεγάλη.
- ✓ Πολιτική σταθερότητα: η οποία είναι σημαντική για κάθε είδους επένδυση.
- ✓ Οικονομική σταθερότητα: Οι καλοί μακροοικονομικοί δείκτες βελτιώνουν την εικόνα της χώρας υποδοχής χωρίς να αποτελούν τον καθοριστικότερο παράγοντα .
- ✓ Επενδυτικό περιβάλλον , επενδυτικά κίνητρα: Η διαμόρφωση φιλικού για τους επενδυτές περιβάλλοντος και αντίστοιχης κουλτούρας της εγχώριας

κοινωνίας αλλά και η ύπαρξη τυχόν ευνοϊκού νομοθετικού πλαισίου δρα υπέρ της προσέλκυσης ξένων επενδυτών.

- ✓ Κόστος εργασίας: Αποτελεί σημαντικό κριτήριο κυρίως για τις επιχειρήσεις εντάσεως εργασίας όχι τόσο για τις επιχειρήσεις εντάσεως κεφαλαίου
- ✓ Ασφαλιστικό κόστος: Αφορά στο ύψος των ασφαλιστικών εισφορών που καλούνται να πληρώσουν οι επιχειρηματίες για τους εργαζομένους σε κάθε χώρα
- ✓ Απελευθέρωση αγορών: Η απελευθέρωση αγορών και κλάδων αυξάνει τις πιθανότητες και δυνατότητες συμμετοχής των ξένων επενδυτών σε αυτές με ελκυστικούς όρους και χωρίς παρεμβάσεις
- ✓ Ιδιωτικοποιήσεις: Δίνουν τη δυνατότητα εξαγορών ή συμμετοχής στο μετοχικό κεφάλαιο μεγάλων εταιριών και οργανισμών υπό κρατικό έλεγχο που σε πολλές περιπτώσεις λειτουργούσαν μέχρι πρότινος μονοπωλιακά δραστηριοποιούμενες σε κρίσιμους κλάδους της οικονομίας (τηλεπικοινωνίες, τράπεζες, ενέργεια)
- ✓ Γεωγραφική θέση της χώρας υποδοχής: Παίζει σημαντικό ρόλο το κατά πόσο δίνει τη δυνατότητα επέκτασης σε γειτονικές ελκυστικές αγορές
- ✓ Ανθρώπινο δυναμικό: Σχετίζεται με την ποιότητα της εξειδίκευσης, της εκπαίδευσης και των γνώσεων του. Τα νέα κράτη μέλη της ΕΕ διαθέτουν ανθρώπινο δυναμικό υψηλής ειδίκευσης με χαμηλό επίπεδο μισθών.
- ✓ Επίπεδο υποδομών και μεταφορών: Επηρεάζουν σημαντικά το κόστος λειτουργίας και μεταφορών.
- ✓ Επίπεδο ενσωμάτωσης των νέων τεχνολογιών: Παίζει πολύ σημαντικό ρόλο κυρίως στους κλάδους τεχνολογίας αιχμής όπως πληροφορική, τηλεπικοινωνίες, ενέργεια
- ✓ Κατάλληλα δίκτυα διανομής: Η εύκολη και γρήγορη διοχέτευση των προϊόντων στον καταναλωτή είναι πολύ σημαντική. Η δημιουργία νέων δικτύων συνεπάγεται επιπλέον κόστος
- ✓ Απόδοση του κεφαλαίου: Η προσδοκώμενη απόδοση του κεφαλαίου που πρόκειται να επενδυθεί και το συνακόλουθο περιθώριο κέρδους είναι ένας ακόμη σημαντικός παράγοντας.

1.8.1. ΕΠΙΠΡΟΣΘΕΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΩΝ ΤΥΠΟ ΤΩΝ ΑΞΕ

Υπάρχουν και άλλα κριτήρια ανάληψης ΑΞΕ που προσδιορίζονται ανάλογα με τον τύπο της, δηλαδή σε οριζόντια ή κάθετη.

Αναλυτικά:

- ▼ Οι κάθετες επενδύσεις έχει διαπιστωθεί ότι πραγματοποιούνται βάσει του κριτηρίου του ελαχίστου κόστους. Και όσο αφορά στις επιχειρήσεις εντάσεως εργασίας, το φθινό εργατικό κόστος είναι το σημαντικότερο κριτήριο για την απόφαση ανάληψης της άμεσης ξένης επένδυσης.
- ▼ Σε αντιδιαστολή οι οριζόντιες επενδύσεις λαμβάνουν χώρα ώστε να αποφευχθούν οι δασμοί και οι ποσοστώσεις και στην περίπτωση που η κατασκευή του προϊόντος σε μια χώρα είναι πιο επικερδής από ότι η εξαγωγή του προϊόντος προς αυτήν.

1.9. Η ΤΑΣΗ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΔΙΕΘΝΩΣ

Από την ανάλυση των ροών των άμεσων ξένων επενδύσεων διεθνώς παρατηρείται μια τάση αύξησής τους την τελευταία δεκαετία συνοδευόμενη από γεωγραφική αναδιάρθρωση με αύξηση των άμεσων ξένων επενδύσεων εντός ΟΟΣΑ και διασπορά των επενδύσεων σε μεγαλύτερο αριθμό χωρών, ενώ η αυξητική αυτή τάση συνδέεται με τον κλάδο των υπηρεσιών.

1.10. ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Ως δίκαιο των άμεσων επενδύσεων ορίζεται το σύνολο των κανόνων δικαίων, των θεσμών, των γενικών αρχών και των διεθνών πρακτικών που ρυθμίζουν τις σχέσεις του κράτους προέλευσης του επενδυτή με το κράτος υποδοχής της επένδυσης, τις σχέσεις του ίδιου επενδυτή ή της επένδυσής του με το κράτος υποδοχής της επένδυσης, τις σχέσεις χρηματοδοτικών και ασφαλιστικών οργανισμών με τους επενδυτές, τις επενδύσεις τους και το κράτος υποδοχής των επενδύσεων και φυσικά ρυθμίζει την ξένη επένδυση ως κατάσταση.

Το τελευταίο διάστημα στην χώρα μας έχουν πραγματοποιηθεί σε θεσμικό επίπεδο, σημαντικές μεταρρυθμίσεις που για το μετασχηματισμό του εγχώριου επενδυτικού περιβάλλοντος συμπεριλαμβάνουν:

1. υιοθέτηση νέας Διαδικασίας Ταχείας Αδειοδότησης (new Fast Track Law) με στόχο την επιτάχυνση και την απλοποίηση των διαδικασιών αδειοδότησης στρατηγικών επενδύσεων,
2. Υπηρεσία Μίας Στάσης (One-Day, One-Stop Shop) με στόχο την επιτάχυνση και την απλοποίηση των διαδικασιών για την ίδρυση νέων επιχειρήσεων,
3. δημοσίευση σχετικού νομοθετικού οδηγού (The Ultimate Legal Guide to Investing in Greece) με στόχο τη συνεχή ενημέρωση των υφιστάμενων και δυνητικών επενδυτών για ενδεχόμενες αλλαγές στο νομοθετικό και κανονιστικό πλαίσιο για τις επενδύσεις,
4. υιοθέτηση νόμου για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (Renewable Energy Sources law) με στόχο τη διαμόρφωση

φιλικού επενδυτικού περιβάλλοντος στον τομέα της ενέργειας και

5. σημαντικές τροποποιήσεις στους κώδικες Φορολογίας Εισοδήματος και Φόρου Προστιθέμενης Αξίας καθώς και εισαγωγή ενιαίου φόρου ακίνητης περιουσίας (από 1.1.2014) με στόχο την απλοποίηση του φορολογικού συστήματος, την άρση παλαιότερων στρεβλώσεων, τη διεύρυνση της φορολογικής βάσης και την περιστολή της φοροδιαφυγής.

1.11. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΩΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΩΝ 60 ΧΡΟΝΩΝ

1.11.1 Η ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΟΥ ΄50

Κατά τη δεκαετία του 1950 η εισροή ΑΞΕ στην Ελλάδα ήταν περιορισμένη και ο κύριος λόγος της αρνητικής στάσης των κυβερνήσεων σε οποιοσδήποτε ΑΞΕ δεν είχαν καθαρά εξαγωγικό χαρακτήρα. Σκοπός τους ήταν να προστατεύσουν τις εγχώριες βιομηχανίες οι οποίες κάνανε καινούργια αρχή εκείνη την περίοδο μετά από μία μακρά περίοδο διάλυσης της εγχώριας παραγωγικής δραστηριότητας ως απόρροια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου και του εμφυλίου που ακολούθησε.

διεθνείς τάσεις εκείνη την περίοδο ήταν οι ΑΞΕ να είναι κυρίως "αναζήτησης αγορών" (market seeking) με την Ελλάδα να αποτελεί μία ιδιαίτερα μικρή και χαμηλής ανάπτυξης αγορά. Οι ΑΞΕ που εισέρχονταν στη χώρα κατευθύνονταν κυρίως σε κλάδους στους οποίους το ελληνικό κεφάλαιο είχε πολύ μικρή συμμετοχή όπως τα μεταφορικά μέσα, τα βασικά μέταλλα, το πετρέλαιο, τα χημικά και πλαστικά -ελαστικά, παράγοντας προϊόντα για την εγχώρια ζήτηση.

1.11.2. ΟΙ ΔΕΚΑΕΤΙΕΣ '60 ΚΑΙ '70

Όμως από τις αρχές της δεκαετίας του 1960 η κατάσταση άρχισε να αλλάζει και να αυξάνονται με γοργούς ρυθμούς οι εισροές στην Ελλάδα. Αυτό κατά κύριο λόγο οφειλόταν στην αλλαγή στάσης των ελληνικών κυβερνήσεων ως προς την εισροή ξένων κεφαλαίων στη χώρα.

Δόθηκε μία σειρά από κίνητρα στους ξένους επενδυτές όπως φοροαπαλλαγές και απαλλαγή από δασμούς. Επιπρόσθετα, η συμφωνία σύνδεσης της Ελλάδας με την ΕΟΚ το 1961 είχε μία ουσιαστική θετική επίδραση στις εισροές όσον αφορά στη σταδιακή κατάργηση των εμποδίων στις συναλλαγές της χώρας με το εξωτερικό. Ως αποτέλεσμα οι εισροές στη χώρα την περίοδο 1961 με 1970 παρουσίασαν μέση ετήσια αύξηση 40,4%.

Την περίοδο από το 1960 και μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1970 η Ελλάδα ήταν ιδιαίτερα ελκυστική για επενδύσεις σε κλάδους της βιομηχανικής παραγωγής αφού το μεγαλύτερο μέρος (περίπου τα $\frac{3}{4}$) των ΑΞΕ στην Ελλάδα κατευθυνόταν σε κλάδους όπως τα χημικά, τα βασικά μέταλλα και τα μεταφορικά μέσα κυρίως ναυπηγεία και αμαξώματα. Παράλληλα όμως, από τις αρχές της δεκαετίας του 1970 αρχίζει να διαφαίνεται μία τάση μεταστροφής προς βιομηχανίες καταναλωτικών προϊόντων όπως αυτές των τροφίμων και των ηλεκτρικών συσκευών.

Στα μέσα της δεκαετίας του 1970 αρχίζει μια περίοδος όπου οι εισροές των ΑΞΕ στην Ελλάδα παρουσιάζουν ιδιαίτερα σημαντική αύξηση. Η έναρξη της περιόδου αυτής ξεκινάει το 1976 όπου οι εισροές ΑΞΕ στην χώρα αυξήθηκαν θεαματικά κατά 1170% και συνεχίστηκαν να αυξάνονται ως και το 1980 με μέσο ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης 22,6% σε όρους επενδυόμενου κεφαλαίου.

1.11.3. ΟΙ ΔΕΚΑΕΤΙΕΣ '80 ΚΑΙ '90

Την περίοδο μεταξύ του 1980 και του 1990 οι εισροές ΑΞΕ θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως στάσιμες στην Ελλάδα σε μία εποχή που οι διεθνείς ροές αυξάνονταν και η αιτία ήταν η εντατικοποίηση της παγκοσμιοποίησης και της εμφάνισης νέων αγορών στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης

(ΚΑΕ) και της Ασίας οι οποίες προσπαθούσαν να κερδίσουν τη θέση τους στην παγκόσμια

κατανομή της παραγωγής. Χαρακτηριστικό της ελληνικής στασιμότητας είναι ότι από το 1981 έως και το 1998 οι εισροές ΑΞΕ στην Ελλάδα παρουσίασαν μέση ετήσια μείωση 1,6% σε αντιδιαστολή με τις παγκόσμιες εισροές, οι οποίες παρουσίασαν μέσο ετήσιο ρυθμό αύξησης 17,6% και τις αντίστοιχες των χωρών που αποτελούν σήμερα την Ευρωπαϊκή Ένωση οι οποίες παρουσίασαν μέσο ετήσιο ρυθμό αύξησης 26,5%. Κατά την ίδια περίοδο το απόθεμα ΑΞΕ στην Ελλάδα αυξήθηκε κατά 90% ποσοστό εμφανώς χαμηλότερο από αυτό της ΕΕ και παγκοσμίως (125% και 145,8% αντίστοιχα).

Επιπρόσθετα αυτήν την περίοδο παρατηρείται επίσης μια τάση μεταστροφής σε κλάδους των υπηρεσιών όπως είναι το εμπόριο , η χρηματοοικονομική διαμεσολάβηση και ο τουρισμός ενώ παράλληλα παρατηρείται και αύξηση των αριθμών των εξαγωγών έναντι των πρωτογενών ΑΞΕ.

Από το 1999 και μετά η κατάσταση αρχίζει να αλλάζει , η Ελλάδα μπαίνει σε μία εποχή μεγάλης αύξησης των μεταβολών στις ροές ΑΞΕ οι οποίες συνοδεύουν την είσοδό της στη ζώνη του ευρώ και την περαιτέρω απελευθέρωση των κεφαλαιακών ροών που επέφερε η απάλειψη της ανασφάλειας όσον αφορά στη διακύμανση της συναλλαγματικής ισοτιμίας. Αντίστοιχες μεγάλες μεταβολές κατά την περίοδο αυτή παρατηρούμε και σε ευρωπαϊκό αλλά και διεθνές επίπεδο.

Θα ήταν παραπλανητικό να παρατεθούν οι μέσες ετήσιες μεταβολές των αποθεμάτων καθώς οι ελληνικές ΑΞΕ εκείνη την περίοδο παρουσιάζουν πολύ μεγάλες διακυμάνσεις και ενδεχομένως δημιουργηθεί στρεβλή εικόνα. Είναι προτιμότερο λοιπόν να παρουσιαστούν οι μεταβολές των συνολικών αποθεμάτων.

▼ Μπορούν να διακριθούν δύο βασικές περιόδους κατά την περίοδο 1999 - 2011 τόσο για τις ελληνικές όσο και για τις ευρωπαϊκές και παγκόσμιες ΑΞΕ.

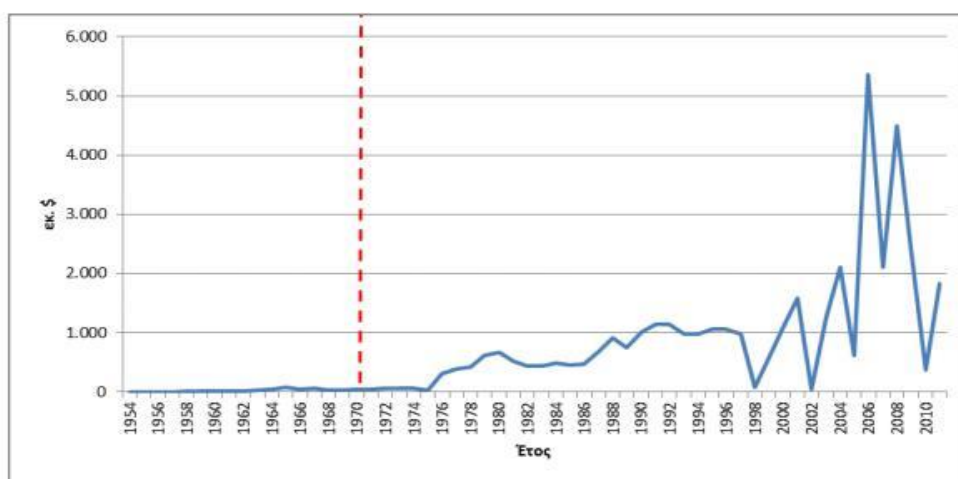
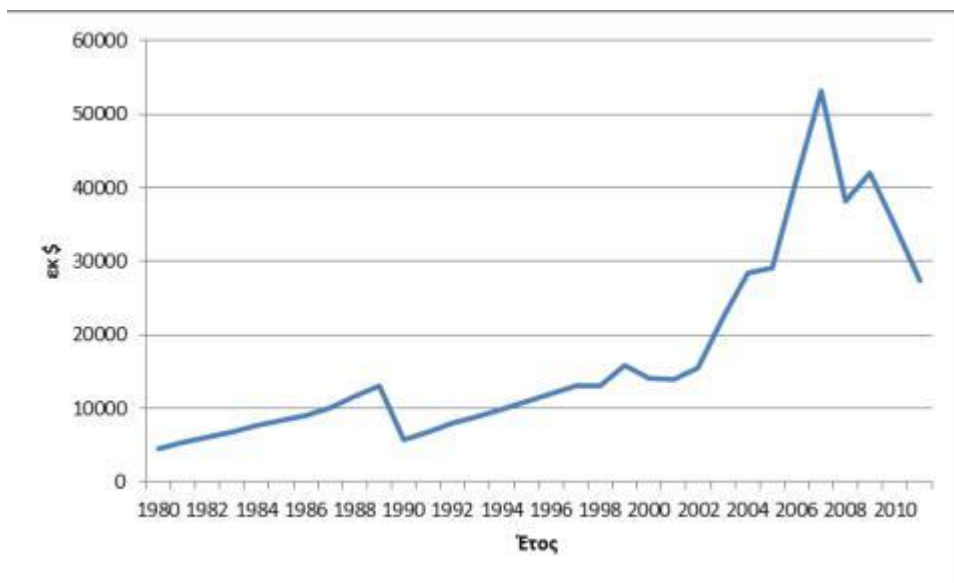
1. Η πρώτη περίοδος αναφέρεται στο διάστημα 1999 με 2006 όπου τα ελληνικά αποθέματα ΑΞΕ φαίνεται να ακολουθούν την αύξηση των αντιστοίχων της ΕΕ (159,8% οι ελληνικές, 172,8% οι της ΕΕ και 100,4% οι παγκόσμιες). Κατά την υποπερίοδο αυτή έχουμε μεγάλη αύξηση στις κινήσεις κεφαλαίου εντός της ΕΕ προφανώς εξαιτίας και

της υιοθέτησης του κοινού νομίσματος το οποίο απάλλαξε τις χώρες από την ανασφάλεια της μεταβολής της συναλλαγματικής ισοτιμίας και από άλλους κινδύνους που συνεπαγόταν για τους επενδυτές οι μέχρι προτέρων αυτόνομες νομισματικές πολιτικές των χωρών της ευρωζώνης.

2. Η δεύτερη υποπερίοδος αναφέρεται στο διάστημα 2007 με 2011 και χαρακτηρίζεται από την έλευση της κρίσης η οποία ήταν ιδιαίτερα σφοδρή για την ελληνική οικονομία. Εκεί το θετικό κλίμα για τις ΑΞΕ αντιστρέφεται αφού το απόθεμά της μειώνεται κατά 48,5% έναντι μείωσης 3% του αποθέματος της ΕΕ και έναντι αύξησης 14,2 % των παγκόσμιων αποθεμάτων. Κατά την περίοδο αυτήν έντονη είναι η κυριαρχία των ΑΞΕ σε κλάδους σε κλάδους υπηρεσιών και κυρίως στο χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Συνοπτικά αν και η Ελλάδα δεν ήταν ποτέ ελκυστικός προορισμός για τις ΞΑΕ, εν τούτοις ακόμη και οι πιο δυσοίωνες προβλέψεις δεν ανέφεραν ότι το χαμηλά θετικό ισοζύγιο εισροών-εκροών των ΞΑΕ θα μετατρεπόταν σε αρνητικό.

Μετά την εξέλιξη αυτή, η Ελλάδα εξακολουθεί να κατέχει στην Ε.Ε. τη θέση του ουραγού σε όσα αφορά την προσέλκυση ΞΑΕ, ενώ σε διεθνές επίπεδο κατέχει μια από τις τελευταίες θέσεις. Μεταξύ 140 χωρών, τις οποίες διερευνά ο ΟΗΕ κάθε χρόνο, η Ελλάδα βρίσκεται μονίμως μεταξύ της 120ής και της 127ης θέσης. Η Ελλάδα έχει βρεθεί πολλές φορές πίσω από τη Ρουάντα, το Νεπάλ, την Κένυα και άλλες χώρες του αντίστοιχου επιπέδου από πλευράς οργάνωσης, διοίκησης, διαχείρισης και στελεχικού δυναμικού.

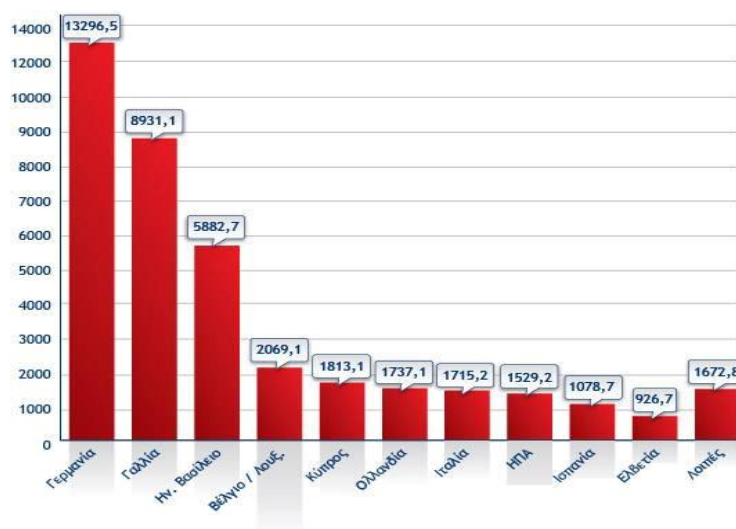

Η αύξηση των ΞΑΕ στην Ελλάδα ήταν μεταξύ του 1995-2000 περίπου 3%, στην Ισπανία αυξήθηκαν κατά 309%, στην Πορτογαλία κατά 891% και στην Ιρλανδία κατά 1.733%. Όπως ήταν φυσικό, αμέσως μετά υπήρξαν διαβεβαιώσεις από το υπουργείο Οικονομίας ότι το επιτελείο της κυβέρνησης επεξεργάζεται ήδη «δέσμη μέτρων, τα οποία θα εφαρμοστούν κατά τη διάρκεια του τρέχοντος έτους», δηλαδή του 2004.

1.12. ΧΩΡΕΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ

Στις χώρες με την ισχυρότερη επενδυτική παρουσία στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια συγκαταλέγονται 'κλασσικές' χώρες εξαγωγής κεφαλαίου, όπως η Γερμανία, η Γαλλία, το Ηνωμένο Βασίλειο, το Βέλγιο και Λουξεμβούργο, η Ολλανδία, και η Ιταλία, ενώ αξιόλογη παρουσία έχει και η Κύπρος.

Συνολικές εισροές ΞΑΕ ανά χώρα προέλευσης κεφαλαίων κατά την περίοδο 2003-2012 (σε εκατομμύρια Ευρώ).

Συνολική Αξία: 40.652,2 εκατομμύρια Ευρώ

Αναλυτικά :

- ✓ Η επενδυτική δραστηριότητα στη χώρα προέρχεται κατά κύριο λόγο από εταιρείες σημαντικών αγορών, όπως της ΕΕ.
- ✓ Αν και αξιόλογη, η παρουσία των ΗΠΑ παραμένει σχετικά χαμηλή, γεγονός που εν μέρει οφείλεται και σε επενδυτική δραστηριότητα επιχειρήσεων συμφερόντων ΗΠΑ, που όμως υλοποιούνται στην Ελλάδα «έμμεσα» μέσω θυγατρικών τους σε άλλο κράτος, συνήθως της Ευρώπης. Αναμφίβολα, το σχετικά χαμηλό μέγεθος των επενδύσεων από τις ΗΠΑ στην Ελλάδα, υποδηλώνει την ύπαρξη σημαντικού επενδυτικού δυναμικού που μπορεί να ενεργοποιηθεί.
- ✓ Εμφανίζονται ευοίωνες προοπτικές στο άμεσο μέλλον για προσέλκυση ΞΑΕ από τη Ρωσία και την Ανατολική Ευρώπη, τη Μέση Ανατολή, τις

Αραβικές Χώρες και την Ασία, ιδιαίτερα δε την Κίνα, που ενδιαφέρονται κυρίως για τους τομείς της ενέργειας, των τηλεπικοινωνιών, του τουρισμού, των μεταφορών και της εφοδιαστικής αλυσίδας.

1.13. Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Οι ελληνικές τράπεζες επεκτείνουν διαρκώς τη διεθνή παρουσία τους, κυρίως σε χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, αφού υπάρχει και η ευρωπαϊκή προοπτική για τις περισσότερες από τις χώρες αυτές. Δείγμα της επιτυχημένης προσπάθειας επέκτασης των ελληνικών τραπεζικών ομίλων στο εξωτερικό αποτελεί η αύξηση κατά τη διάρκεια των ετών 2008 και 2009 της παρουσίας των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων στο εξωτερικό.

Οι ελληνικές τράπεζες δραστηριοποιούνται σε 16 χώρες μέσω 49 θυγατρικών τραπεζών και υποκαταστημάτων. Τα τελευταία χρόνια, οι περισσότερες ελληνικές τράπεζες έχουν αναπτύξει αξιοσημείωτη δραστηριότητα στην ευρύτερη περιοχή των Βαλκανίων, εφαρμόζοντας στρατηγική η οποία με τους εξής στόχους:

1. ενίσχυση της ελληνικής επιχειρηματικότητας σε περιφερειακό επίπεδο και στηρίζει απόλυτα στις ελληνικές επιχειρήσεις που ασκούν δραστηριότητα στην περιοχή,
2. αξιοποίηση των ευκαιριών που παρουσιάζουν οι χώρες της περιοχής, με ρυθμούς ανάπτυξης σημαντικά υψηλότερους του μέσου όρου της ΕΕ,
3. έμφαση στην εξωστρέφεια της ελληνικής οικονομίας και της προσφοράς υπηρεσιών,
4. συνδρομή στην ενίσχυση της εξωστρέφειας και διεθνούς ανταγωνιστικότητας του συνόλου της ελληνικής οικονομίας.

Οι ελληνικές τράπεζες, στο τέλος του 2009:

Ανέπτυξαν ένα σύνολο ενεργητικού 87,6 δις ευρώ, μεγαλύτερο μέρος του οποίου χρηματοδοτείται από τοπικές καταθέσεις (συνολικού ύψους 37,8 δις ευρώ), και αντιστοιχεί στο 18% του συνολικού ενεργητικού των πιστωτικών ιδρυμάτων που λειτουργούν στην Ελλάδα

Η ποσοστιαία συμμετοχή των τραπεζών στο συνολικό ενεργητικό του χρηματοπιστωτικού συστήματος (563,3 δις ευρώ) ανήλθε στο 86,8%, με τους θεσμικούς επενδυτές (οργανισμοί συλλογικών επενδύσεων, ασφαλιστικά ταμεία αμοιβαία κεφάλαια, κ.λπ.) να συμμετέχουν σε ποσοστό 10,9% και τις λοιπές μη τραπεζικές επιχειρήσεις (χρηματιστηριακές εταιρείες, εταιρείες χρηματοδοτικής μίσθωσης, κ.λπ.) με 2,3%.

Σε πολλές χώρες των Βαλκανίων, όπως η Ρουμανία, η Βουλγαρία, η Σερβία, η FYROM και η Αλβανία, η παρουσία των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων είναι ιδιαίτερα σημαντική, ενώ σε κάποιες από αυτές τις χώρες το μερίδιο αγορά τους προσεγγίζει (Ρουμανία και Σερβία) ή υπερβαίνει (Αλβανία, Βουλγαρία και ΠΓΔΜ) το 20% του εγχώριου χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Επομένως, γίνεται αντιληπτό ότι η επένδυση των ελληνικών τραπεζών στο εξωτερικό έχει στρατηγική μορφή και όχι περιστασιακή.

Παράλληλα, η παρουσία των ελληνικών τραπεζών στη ΝΑ Ευρώπη είναι σημαντική και για την ελληνική οικονομία, εφόσον:

1. στις χώρες της ΝΑ Ευρώπης λειτουργούν περισσότερες από 8.000 ελληνικές επιχειρήσεις και πολλές από τις επιχειρήσεις αυτές πραγματοποιούν στις εν λόγω χώρες πάνω από το 20% του συνολικού τους κύκλου εργασιών,
2. το 27% των ελληνικών εξαγωγών κατευθύνεται στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης με μακροπρόθεσμο ορίζοντα και με σημαντικά αυξανόμενο ρυθμό, έναντι μόλις 4% των εξαγωγών μας προς τις ΗΠΑ ένα αξιοσημείωτο τμήμα της τουριστικής δραστηριότητας στη χώρα μας και κυρίως στη Βόρεια Ελλάδα, προέρχεται από κατοίκους των εν λόγω χωρών.

Οι ελληνικές τράπεζες ενίσχυσαν το 2009 τη σημαντική θέση που ήδη κατέχουν στα χρηματοπιστωτικά συστήματα των χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και

της Τουρκίας. Στις χώρες που δραστηριοποιούνται οι ελληνικές τράπεζες, μέσω θυγατρικών και υποκαταστημάτων, διαθέτουν ένα δίκτυο καταστημάτων και ATM που προσεγγίζει τις 3.446 (το 2007 ήταν 2.964) και 5.947 μονάδες αντίστοιχα, με προσωπικό 50.278 (το 2007 ήταν 42.043) άμεσα απασχολουμένων.

Εν μέσω κρίσης η στρατηγική σημασία που αποδίδουν οι ελληνικές τράπεζες στη διεθνή παρουσία τους εκφράστηκε με την επισήμανση ότι θα ήταν μεγάλο στρατηγικό σφάλμα αν οι ελληνικές τράπεζες εγκατέλειπαν την πελατεία τους, ελληνική και τοπική, στις χώρες της ευρύτερης περιοχής των Βαλκανίων.

1.14. ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ ΓΙΑ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ

Στο ραντάρ των ξένων επενδυτών επιστρέφει η Ελλάδα, όπως δείχνει το έντονο ενδιαφέρον για τοποθετήσεις σε ελληνικές εταιρείες και ιδιαίτερα τράπεζες που εκδηλώθηκε στο 8ο Roadshow που διοργάνωσε το Χρηματιστήριο Αθηνών στο Λονδίνο με την υποστήριξη του Bloomberg.

Το ιδιαίτερα ζωηρό ενδιαφέρον των ξένων θεσμικών επενδυτών για την ελληνική αγορά, επιβεβαίωσε μιλώντας στην εκπομπή «On the move» του Bloomberg TV ο πρόεδρος της ΕΧΑΕ Σωκράτης Λαζαρίδης, επισημαίνοντας πως στο επίκεντρο των συνομιλιών ήταν οι τράπεζες χάρη στην ολοκλήρωση των ανακεφαλαιοποιήσεών τους.

Απαντώντας σε ερώτημα σχετικά με την πρόσφατη υποβάθμιση της εγχώριας αγοράς από τον MSCI και κατά πόσο αυτή θα λειτουργήσει ως θετικά ή ανασταλτικά για την είσοδο νέων κεφαλαίων, ο κ. Λαζαρίδης σημείωσε τον τριπλάσιο αριθμό συναντήσεων που πραγματοποιήθηκαν φέτος ως απάντηση στην ύπαρξη ενδιαφέροντος για τις ελληνικές επιχειρήσεις.

Παράλληλα, αναφέρθηκε πως η Ελλάδα έχει αφήσει πλέον πίσω της τα δύσκολα, σε αντιδιαστολή με τα προηγούμενα χρόνια, και πλέον τα διεθνή funds βρίσκονται στο στάδιο της αξιολόγησης των ελληνικών επιχειρήσεων προκειμένου να διαμορφώσουν την επενδυτική τους πολιτική.

Παρά τα θετικά μηνύματα που ήρθαν από το Λονδίνο, πρέπει ωστόσο να σημειωθεί ότι η ανησυχία των ξένων επενδυτών για τον παράγοντα «πολιτικό ρίσκο» και τις αντοχές της δικομματικής κυβέρνησης στην Ελλάδα ήταν παραπάνω από εμφανής.

Στο Bloomberg TV μίλησε επίσης και ο Πέτρος Χριστοδούλου, αναπληρωτής διευθύνων σύμβουλος της Εθνικής Τράπεζας, ο οποίος αναφέρθηκε στην πορεία της οικονομίας, των ελληνικών τραπεζών και για τη στρατηγική του ομίλου της Εθνικής Τράπεζας μετά την ολοκλήρωση της ανακεφαλαιοποίησης. Επιπλέον, εκτίμησε πως η εμφάνιση πρωτογενούς πλεονάσματος θα αλλάξει τον τρόπο που αξιολογείται από τη διεθνή επενδυτική κοινότητα και τις αγορές η Ελλάδα.

Η συνεχιζόμενη σταθεροποίηση της εγχώριας οικονομικής δραστηριότητας αλλά και οι σημαντικές παρεμβάσεις που συντελούνται σε θεσμικό και κανονιστικό επίπεδο δημιουργούν μία σταθερή βάση για την προσέλκυση υψηλής ποιότητας ξένων επενδύσεων και την δημιουργία ενός διατηρήσιμου μοντέλου ανάπτυξης με έμφαση την ανταγωνιστικότητα και την εξωστρέφεια.

Σύμφωνα με την πλέον πρόσφατη έκθεση του οργανισμού United Nation Conference on Trade and Development (UNCTAD) για την εξέλιξη της διεθνούς επενδυτικής δραστηριότητας, το σύνολο των άμεσων ξένων επενδύσεων σε παγκόσμιο επίπεδο κατέγραψε ετήσια μείωση 18% περίπου το 2012, προσεγγίζοντας τα 1,35 τρισεκατομμύρια δολάρια.

Στο αρνητικό αυτό διεθνές περιβάλλον (και σε πείσμα της συνεχιζόμενης ύφεσης στην εγχώρια οικονομία), οι άμεσες ξένες επενδύσεις στην Ελλάδα το προηγούμενο έτος ανήλθαν σε υψηλό τετραετίας, καταγράφοντας ετήσια αύξηση κατά περίπου 158% και προσεγγίζοντας τα 2,95 δις δολάρια.

Σημειώνεται ότι η σχετική μεθοδολογία που ακολουθείται από τον UNCTAD αφαιρεί από το σύνολο των πραγματοποιηθεισών άμεσων ξένων επενδύσεων από μη-κατοίκους τις οργανικές ζημίες που καταγράφουν σε περιόδους ύφεσης εταιρίες ξένων συμφερόντων που δραστηριοποιούνται στην εκάστοτε χώρα και οι οποίες υπολογίζονται ως αρνητικά επανεπενδυθέντα κέρδη (negative reinvestment earnings). Χωρίς την μεθοδολογική αυτή παρέμβαση, υπολογίζεται ότι το σύνολο των ξένων κεφαλαίων που εισήλθαν στην Ελλάδα με την μορφή ξένων άμεσων επενδύσεων το 2012 υπερέβη τα 4,4 δις δολάρια.

Πέραν της θετικής αυτής εξέλιξης, μια σειρά επενδυτικών πρωτοβουλιών που έχουν αναληφθεί τα τελευταία δύο έτη σε κρίσιμους τομείς της ελληνικής οικονομίας έχουν διαμορφώσει τις προϋποθέσεις για την προσέλκυση νέων άμεσων ξένων επενδύσεων καθώς και την τόνωση της απασχόλησης, των εξαγωγών και της εγχώριας οικονομικής δραστηριότητας σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα.

Σύμφωνα όμως με σχετική έκθεση της Παγκόσμιας Τράπεζας (“Global Investment Promotion Benchmarking 2012”), η ελληνική εταιρία «Επενδύστε στην Ελλάδα Α.Ε.» (Invest in Greece Agency) κατατάχθηκε μεταξύ των τριών πρώτων σε διεθνές επίπεδο για την αποτελεσματικότητα διευθέτησης αιτημάτων και την παροχή πληροφοριών σε επενδυτές. Σημειώνεται ότι το 2009 η «Επενδύστε στην Ελλάδα Α.Ε.» κατείχε μια από τις χαμηλότερες θέσεις μεταξύ των χωρών μελών του ΟΟΣΑ.

Οι ανωτέρω θετικές εξελίξεις σε συνδυασμό με την συνεχιζόμενη σταθεροποίηση του εγχώριου οικονομικού κλίματος κρίνονται ιδιαίτερης σημασίας για την προοπτική δημιουργίας ενός περιβάλλοντος φιλικού προς τις ξένες άμεσες επενδύσεις. Σημειώνεται ότι οι άμεσες επενδύσεις αποτελούν γενικά την πλέον σταθερή πηγή χρηματοδότησης του ισοζυγίου πληρωμών και δυνητικά έχουν σημαντικές θετικές επιπτώσεις στην οικονομία μιας χώρας σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα.

Τέλος, αξίζει να υπογραμμιστεί ότι η πολιτική και κοινωνική σταθερότητα μιας χώρας συμπεριλαμβάνονται μεταξύ των πλέον κρίσιμων προσδιοριστικών παραγόντων για τις άμεσες ξένες επενδύσεις.

1.15. ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ ΓΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

Πρόσφατες συμφωνίες για ξένες άμεσες επενδύσεις στην Ελλάδα, όπως, μεταξύ πολλών άλλων, στην παρουσία της κινεζικής COSCO στο λιμάνι του Πειραιά και τη συμφωνία της εταιρείας με τη Hewlett Packard για τη χρήση του Πειραιά ως διαμετακομιστικού σταθμού της πολυεθνικής προς την Ευρώπη, τη συμμετοχή της канаδικής Fairfax Financial Holdings στην Eurobank Εργασίας ΑΕ, αλλά και στην εξαγορά ποσοστού των Κυλινδρόμυλων Λούλη από την AI Dahra Agricultrue. Συνολικά, η έκθεση υποστηρίζει ότι υπάρχουν ελκυστικές ευκαιρίες για επενδυτές σε διάφορους κλάδους της οικονομίας, όπως στον τουρισμό και στη διαχείριση περιφερειακών αεροδρομίων και μαρίνων.

Το Invest in Greece εξελίχθηκε ραγδαία τα τελευταία χρόνια σε έναν από τους καλύτερους οργανισμούς προσέλκυσης επενδύσεων στον κόσμο, ένα ιδιαίτερα σημαντικό επίτευγμα και ένδειξη αποφασιστικότητας καθώς συνέβη χρονικά στην περίοδο της κρίσης της οικονομίας. Σημειώνεται ότι η πολιτική και η κοινωνική σταθερότητα μιας χώρας συμπεριλαμβάνονται μεταξύ των πλέον κρίσιμων προσδιοριστικών παραγόντων για τις άμεσες ξένες επενδύσεις.

1.16. ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗΣ ΓΙΑ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Λαμβάνουμε ένα σταθερό μήνυμα από επενδυτές που νιώθουν ολοένα και πιο ασφαλείς με την Ελλάδα και είναι πιο πρόθυμοι να ρίξουν μια ματιά», ανέφερε χθες από το Λονδίνο κορυφαίο στέλεχος της Citigroup.

Ιδιαίτερη αίσθηση προκάλεσε, ωστόσο, δημοσίευμα των «Financial Times», βάσει του οποίου ορισμένοι από τους μεγαλύτερους διαχειριστές κεφαλαίων στον κόσμο «ποντάρουν» στην επιστροφή της ελληνικής οικονομίας και διοχετεύουν χρήματα Farallon Capital, York Capital Management, QVT Financial και Dromeus είναι μερικά από τα hedge funds που αναμένεται να συμμετάσχουν στην ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών της χώρας στον ελληνικό τραπεζικό κλάδο προσδοκώντας σε πιθανές αποδόσεις.

Αρκετοί διαχειριστές hedge funds πιστεύουν ότι το «στοίχημα» στις τράπεζες της χώρας μπορεί να αποδειχθεί ακόμη πιο προσοδοφόρο απ' ό,τι τα προηγούμενα στοιχήματα στην ανάκαμψη των ελληνικών αγορών. «Είναι η μητέρα όλων των στοιχημάτων ανάκαμψης», δήλωσε ο Αχιλλέας Ρίσβας, γενικός διευθυντής του Dromeus, ενός hedge fund που εξειδικεύεται στις ελληνικές επενδύσεις. «Η κατάσταση είναι απείρως ελκυστική λόγω της ασυμμετρίας στις αποδόσεις», συμπλήρωσε ο ίδιος.

Οι ιδιωτικές επενδύσεις στην Alpha Bank θα συμπληρωθούν με ένεση ρευστότητας 4 δισ. ευρώ από το ΤΧΣ. Τα hedge funds δελεάζονται να συμμετάσχουν λόγω των πιθανών αποδόσεων που μπορεί να αποκομίσουν μέσω των ειδικών δικαιωμάτων προτίμησης (warrants) που δίνονται με τις νέες μετοχές. «Η τρόικα δημιούργησε τελικά μία απίστευτα καλή συμφωνία για τα hedge funds», ανέφερε διαχειριστής χαρτοφυλακίου για μία από τις προαναφερθείσες εταιρείες. Είχε προϋπολογιστεί ότι τα funds θα έπαιρναν «περίπου το ένα τρίτο» απ' ό,τι τελικά ζήτησαν, συμπλήρωσε δείχνοντας το μέγεθος του ενδιαφέροντος.

Τα warrants της Alpha Bank είναι ανταλλάξιμα σε εξαμηνιαία βάση και προσφέρουν στους επενδυτές από 7,3 έως 9 μετοχές του ΤΧΣ, στην τιμή έκδοσης της μετοχής.

«Είναι δωρεάν κέρδος με περιορισμένο πτωτικό κίνδυνο», εξήγησε ο κ. Ρίσβας και πρόσθεσε: «Κίνηση της τάξεως του 50% στην τιμή της μετοχής θα οδηγήσει σε αύξηση κατά 400% στην αξία του warrant».

Αν και οι ελληνικές αρχές θέλουν να επαναλάβουν την επιτυχία της άντλησης κεφαλαίων που καταγράφεται στην περίπτωση της Alpha Bank και σε άλλες τράπεζες, τα hedge funds είναι πιο επιφυλακτικά. Ορισμένα εξετάζουν το ενδεχόμενο παράλληλης συμμετοχής στην ανακεφαλαιοποίηση της Piraeus Bank.

Αναλυτές της Citigroup εκτιμούν, τέλος, πως η ζήτηση για ελληνικά ομόλογα προέρχεται από πλούσιους Έλληνες επενδυτές, ιδιωτικές τράπεζες και hedge funds από τις ΗΠΑ και τη Βρετανία. Την ίδια ώρα σημειώνουν πως αυξάνεται η εμπιστοσύνη των επενδυτών απέναντι στην Ελλάδα συνολικά.

2. Η ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

2.1. ΓΕΝΙΚΑ

Ιδιωτικοποίηση ονομάζεται η διαδικασία μεταφοράς κυβερνητικών υπηρεσιών ή περιουσιακών στοιχείων στον ιδιωτικό τομέα με σκοπό την αύξηση της αποτελεσματικότητας του δημόσιου τομέα. Είναι το αντίθετο της εθνικοποίησης. Αλλιώς το ρήμα ιδιωτικοποιώ (privatize) εμφανίζεται για πρώτη φορά σε λεξικό το 1983 και ορίζεται ως το να κάνω κάτι ιδιωτικό, να μεταφέρω μία δραστηριότητα, μία επιχείρηση ή ακόμη και έναν ολόκληρο κλάδο από τον δημόσιο έλεγχο στον ιδιωτικό.

Η ιδιωτικοποίηση ως πολιτική μείωσης του ρόλου του κράτους υπέρ του ιδιωτικού τομέα πρωτοεμφανίστηκε στη βιβλιογραφία από τον guru του management καθηγητή Peter Drucker και τον Ελληνοαμερικάνο καθηγητή του public policy and management και πρώην υφυπουργό Οικισμού των ΗΠΑ Steve Savas. Η τεκμηρίωση, η ισχυροποίηση και η τεράστια διάδοση του όρου προήλθε από τον Savas, λόγω της συστημικής μελέτης του και πρακτικής εφαρμογής. Κατά των Savas ένας ευρύτερος ορισμός του όρου θα περιελάμβανε μία οποιασδήποτε μορφής μεταβίβαση ιδιοκτησίας από το δημόσιο στον ιδιωτικό τομέα.

Ένας ακόμη ορισμός πιο περιοριστικός θεωρεί την ιδιωτικοποίηση, σαν μία μεταβίβαση ακόμη και ενός μειοψηφικού πακέτου ιδιοκτησίας, ικανού όμως να μπορεί να έχει το δικαίωμα της λήψης αποφάσεων ο ιδιώτης.

Ο ορισμός που χρησιμοποιείται κατά βάση στην βιβλιογραφία θεωρεί την ιδιωτικοποίηση με την ευρεία έννοια εμπιστοσύνη και στήριξη των μηχανισμών της αγοράς (κερδοσκοπικών ή μη οργανισμών) για την παράγωγή αγαθών και υπηρεσιών για την κάλυψη των αναγκών της αγοράς. Σαν πιο λειτουργικός ορισμός είναι κάθε πράξη περιορισμού του ρόλου του κράτους άρα αύξηση του ρόλου του ιδιωτικού τομέα.

Είναι γνωστό πως κατά την μεταπολεμική περίοδο υπήρχε μία τεράστια επέκταση της κρατικής παρέμβασης. Αυτή η ενέργεια στηριζόταν στην άποψη πως ο δημόσιος τομέας μιας οικονομίας εκτός από μοχλό για οικονομική μεγέθυνση αποτελεί και τον "εγγυητή" για την κοινωνική και πολιτική σταθερότητα. Αυτό γινόταν με δύο τρόπους, είτε με την κρατικοποίηση ιδιωτικών επιχειρήσεων είτε με αυστηρή παρέμβαση στον τρόπο λειτουργίας των ιδιωτών. Είναι γνωστό όμως σε όλους μας ότι υπήρξαν και πολλά προβλήματα που αντιμετώπισε το δημόσιο λόγω της μέγιστης κρατικής παρέμβασης. Έτσι οι πρώτες ιδιωτικοποιήσεις του δημοσίου πραγματοποιήθηκαν στις αρχές του 1990.

Η ιδιωτικοποίηση μπορεί να ωφελήσει την παροχή υπηρεσιών των πολιτών κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις, αλλιώς θα μιλάμε για σοβαρά προβλήματα. Παρόλα αυτά είναι παράτολμο να πιστεύουμε ότι τα κοινωνικό-πολιτικά προβλήματα μιας χώρας μπορούν να λυθούν μέσω της κρατικής παρέμβασης κάτι που στην εποχή μας λειτουργεί κατά κύριο λόγο στις υποανάπτυκτες ή αναπτυσσόμενες χώρες. Αυτό συμβαίνει γιατί οι πολίτες θεωρούν τις κρατικές υπηρεσίες δωρεάν, χωρίς να συνειδητοποιούν ότι οι πόροι του κράτους είναι από την φορολογία που οι ίδιοι πληρώνουν.

Η ιδιωτικοποίηση δημόσιων επιχειρήσεων έχει αυξηθεί ραγδαία τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα. Με τις ιδιωτικοποιήσεις επιδιώκεται η αύξηση της αποτελεσματικότητας, η ενίσχυση του ανταγωνισμού, ενθάρρυνση ξένων επενδυτών, διασπορά της ιδιοκτησίας, δημοσιονομική εξυγίανση και άντληση δημοσίων εσόδων. Για την αποφυγή αρνητικών συνεπειών (ξεπούλημα περιουσίας

του δημοσίου, απώλεια θέσεων εργασίας, δημιουργία μονοπωλίων) πρέπει η αποκρατικοποίηση να γίνεται με σοβαρότητα και προσεκτική προετοιμασία.

Η εφαρμογή προγραμμάτων ιδιωτικοποίησης, αποτελεί στις μέρες μας μία πραγματικότητα σε εκατό περίπου χώρες παγκοσμίως. Έχει δημιουργηθεί σήμερα μία διεθνής τάση ιδιωτικοποιήσεις με σκοπό την προώθηση της ελεύθερης οικονομίας και την ανταγωνιστικότητα της αγοράς με την εξασθένιση του κρατικού μονοπωλίου.

Ο διεθνής προβληματισμός δεν βρίσκεται στο αν η ιδιωτικοποίηση είναι η σωστή επιλογή ή όχι αλλά στο πως θα είναι σωστό να γίνει. Έχουν βρεθεί πολλοί τρόποι που θα αναφερθούμε αναλυτικά σε επομένη παράγραφο. Η επιλογή του πιο πρόσφορου εξαρτάται από την πολιτική επιλογή του ποιοι και πως θα έχουν πρόσβαση στο υπό ιδιωτικοποίηση αγαθό και από τους στόχους της κυβέρνησης. Δεν μπορούν να βρεθούν όμως έτοιμες συνταγές και κανόνες που να μπορούν να εφαρμοστούν σε οποιοδήποτε κλάδο θα προέκυπτε να γίνει μία ιδιωτικοποίηση.

Δεν πρέπει να θεωρήσουμε σε καμία περίπτωση την ιδιωτικοποίηση "πανάκια" για όλα τα προβλήματα μιας χώρας αλλά μπορεί όμως να απαλλάξει τους πολίτες από την δυσβάστακτη φορολογία και να τους προσφέρει υπηρεσίες χαμηλότερου κόστους, καλύτερης ποιότητας και αυξημένης ποικιλίας. Όλα τα παραπάνω εφαρμόζονται σε μέγιστο βαθμό αν υπάρχει και ένα ανεκτό επίπεδο ανταγωνιστικότητας που θα δίνει περιθώρια αριστοποίησης.

2.1.1. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΡΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

Παρερμηνείες και πολλές συζητήσεις προξενεί η έννοια ιδιωτικοποίηση, που καταλήγουν να οδηγούν σε αντίθετες θέσεις που έχουν φύγει μακριά από την πραγματική ουσία του θέματος. Υπάρχουν ομάδες ατόμων που θεωρούν την ιδιωτικοποίηση ένα σχέδιο επιβολής του πιο ακραίου συστήματος ελεύθερης αγοράς, όπου επικρατεί αδυσώπητος ανταγωνισμός, εκμετάλλευση των ασθενέστερων και κυριαρχία των δυνατών.

Κάποιοι άλλοι θεωρούν την ιδιωτικοποίηση ως μία πολιτική αντιπαράθεσης απέναντι σε κάθε μορφή κρατικής δραστηριότητας, άρα έτσι δικαιολογείται και η αμυντική θέση των εργαζόμενων στο δημόσιο τομέα. Υπάρχουν επίσης και άλλες ομάδες ατόμων που την βλέπουν απλά αντίθετη με τα ιδανικά τους. Δηλαδή για αυτούς η λέξη δημόσιο υποδηλώνει αυτόματα συναδελφσύνη, ισότητα, δικαιοσύνη, ίση διανομή αγαθών και υπηρεσιών, ακόμη και αναβίωση των χριστιανικών κοινοτήτων. Ο ιδιωτικός τομέας αποτελεί για αυτούς το αντίθετο όλων αυτών των αξιών.

Πολλοί υποστηρικτές της ιδιωτικοποίησης θα προτιμούσαν να είχε δοθεί διαφορετική ονομασία. Ο όρος "βελτίωση παραγωγικότητας" έχει χρησιμοποιηθεί αρκετές φορές, όπως και ο όρος "εναλλακτική παροχή υπηρεσιών" αντί του όρου ιδιωτικοποίηση.

Πρόβλημα επίσης δημιουργείτε από το γεγονός ότι ορισμένοι χρησιμοποιούν τον όρο ιδιωτικοποίηση σαν δικαιολογία ή σαν μηχανισμό για την μείωση της παροχής κοινωνικών υπηρεσιών και αγαθών, υποστηρίζοντας ότι αυτά αποτελούν στην ουσία ιδιωτικά αγαθά και τα οποία, κατά την γνώμη τους δεν θα έπρεπε να κυκλοφορούν και να παρέχονται με συλλογικά μέσα, αλλά επί πληρωμή, στη βάση του μηχανισμού της αγοράς. Για το ευρύ κοινό αυτό αποτελεί μία κακόβουλη και σκληρή επίθεση κατά των αδυνάτων της κοινωνίας.

Οι φτωχοί όμως μπορούν να επωφεληθούν από την ιδιωτικοποίηση καθώς θα χαίρουν επιδοτήσεων για στέγαση, αντί εργατικών κατοικιών, δηλαδή θα προσφέρουν μεγαλύτερη αξιοπρέπεια, δυνατότητα επιλογής και συναίσθησης προσωπικής ευθύνης. Η ιδιωτικοποίησης μπορεί να είναι ταυτόχρονα και αποτελεσματική και να έχει και "ανθρώπινο χαρακτήρα".

2.2. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Οι λόγοι που το κράτος καταφεύγει σε ιδιωτικοποιήσεις είναι αρκετοί, καθώς υπάρχουν πολλές διοικητικές δυσχέρειες όπως :

- ✓ Υπάρχει διοικητική ασυνέχεια. Δηλαδή η συνεχής αλλαγή των επικεφαλής των διάφορων φορέων του δημοσίου δημιουργούν ένα κλίμα αστάθειας και αποπροσανατολισμού από τους αρχικούς στόχους.
- ✓ Είναι αμφισβητήσιμη η γνώση και η επάρκεια των δημοσίων καθώς η τοποθέτηση στις θέσεις τους συχνά γίνεται με μη ορθολογικά κριτήρια.
- ✓ Υπάρχει ακόμη μεγάλη δυσκολία στον προσδιορισμό των στόχων. Στον ιδιωτικό τομέα τα πράγματα είναι ευχερέστερα γιατί εκεί είναι αυξημένος ο παράγοντας "κέρδος".
- ✓ Ως συνέπεια του αποπροσανατολισμού των στόχων έρχεται μία χαώδης κατάσταση.
- ✓ Συχνά γίνεται και λανθασμένη συσχέτιση μεταξύ εισροών και εκροών που μπορεί να οδηγήσει σε ανεξέλικτη αύξηση των συντελεστών παραγωγής. Άρα επειδή κατά κύριο λόγο προσφέρει υπηρεσίες με τον συντελεστή ανθρώπινο δυναμικό θα υπάρχει κίνδυνος διόγκωσης του.
- ✓ Τα προβλήματα με την συνήθη ονομασία "εντολέα- αντιπρόσωπου", που πηγάζουν από την ατελείς πληροφόρηση μεταξύ του εντολέα (δηλαδή το κράτος) και του αντιπρόσωπου (τον ιδιοκτήτη της εταιρείας). Τέτοιου είδους προβλήματα μπορεί να εμφανιστούν και στον ιδιωτικό τομέα όταν ο ιδιοκτήτης δεν είναι το ίδιο πρόσωπο με τον αντιπρόσωπο (για παράδειγμα, κάποιος manager). Αποτελεί μεγάλο πρόβλημα ειδικά σε επιχειρήσεις που αντιμετωπίζουν λίγο ή καθόλου ανταγωνισμό, όπως το κράτος με το μονοπώλιο.

Η κατάσταση του Ελληνικού Δημοσίου στην ουσία δεν διαφέρει σε τίποτα από την κατάσταση του δημοσίου τομέα οποιασδήποτε άλλης χώρας. Η μόνη διαφορά που μπορούμε να επισημάνουμε είναι η διοικητική του δυσπραγία. Άρα δεν φταίει ο κρατικός μηχανισμός για την χαμηλή παραγωγικότητα αλλά το μονοπώλιο που το διακατέχει.

2.3. Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΛΕΥΡΑ ΤΩΝ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΕΩΝ

Ο ορισμός «ιδιωτικοποίηση» υιοθετήθηκε ουσιαστικά μετά τις βρετανικές εκλογές του 1979 και την εκλογή της M.Thatcher, η οποία έθεσε σε λειτουργία ένα ευρύτατο πρόγραμμα «εκποίησης» των δημοσίων επιχειρήσεων της χώρας της, «κατατροπώνοντας» τα εργατικά συνδικάτα.

Παρά το ότι όμως τα αποτελέσματα των ενεργειών της Βρετανίδας πρωθυπουργού οδήγησαν αρχικά την οικονομία της χώρας της σε μεγάλη ανάπτυξη, η μετέπειτα υπερχρέωση της (το συνολικό χρέος της Μ. Βρετανίας σήμερα, δημόσιο και ιδιωτικό, υπερβαίνει το 500% του ΑΕΠ) απέδειξε ότι, οι ιδιωτικοποιήσεις δεν είναι συνώνυμες με τη μακροπρόθεσμη ευημερία.

Οι αποκρατικοποιήσεις τώρα, με την ευρύτερη έννοια τους, διαχωρίζονται στους εξής υποτομείς:

1. **Υλική ιδιωτικοποίηση:** Αφορά την εκχώρηση των συμμετοχών του κράτους σε επιχειρήσεις, οι οποίες είναι ουσιαστικά δημόσιες (ΔΕΗ, ΕΥΔΑΠ κλπ.). Εάν το κράτος πουλήσει το σύνολο των εταιρικών μεριδίων του, το 100% δηλαδή, τότε αναφερόμαστε σε μία πραγματική ιδιωτικοποίηση ή σε μία ιδιωτικοποίηση με τη στενή έννοια του όρου. Στην περίπτωση αυτή είναι εμφανές ότι δεν αναφερόμαστε στην αξιοποίηση της δημόσιας περιουσίας, αλλά στην εκποίηση της.
2. **Φιλελευθεροποίηση:** Εδώ εννοούμε «αναδιαρθρώσεις» και ευρύτερες αλλαγές στους τομείς των έργων υποδομής. Η αποκλειστική χρήση εκ μέρους του δημοσίου των μονοπωλιακών υποδομών, των δικτύων καλύτερα (τραίνα, ύδρευση, τηλεπικοινωνίες, ηλεκτρισμός), εκχωρείται και στους ιδιώτες - οι οποίοι ανταγωνίζονται τις, επίσης από το δημόσιο παρεχόμενες, υπηρεσίες, χωρίς να τους ανήκουν τα δίκτυα. Πρόκειται λοιπόν για την αξιοποίηση της δημόσιας περιουσίας από τους ιδιώτες, χωρίς να απαιτείται η εκποίηση της.
3. **Οργανωτική ιδιωτικοποίηση:** Έτσι ορίζονται όλες εκείνες οι στρατηγικές, οι οποίες υιοθετούνται για την αύξηση της παραγωγικότητας, καθώς

επίσης για τη μείωση του κόστους των δημοσίων επιχειρήσεων - οι οποίες διευθύνονται από το δημόσιο, αλλά με ιδιωτικοοικονομικά πλέον κριτήρια. Η οργανωτική αυτή αλλαγή, η οποία θεωρείται ως ο ιδανικός τρόπος «ιδιωτικοποίησης», μπορεί να επιτευχθεί, χωρίς να απαιτηθεί η ενοικίαση των δικτύων, η χρήση τους από ιδιώτες ή η πώληση των κρατικών επιχειρήσεων.

2.4. ΜΕΘΟΔΟΙ ΚΑΙ ΜΟΡΦΕΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΕΩΝ

Η μεταβίβαση μιας δημόσιας επιχείρησης σε ιδιώτες μπορεί να γίνει κυρίως με τους εξής τρόπους:

1. Δημόσια προσφορά (μερική ή ολική) των μετοχών της ή πώληση των μετοχών της απ' ευθείας σε ιδιώτες (μετοχοποίηση)
2. Ρευστοποίηση των περιουσιακών της στοιχείων,
3. Αναδιάρθρωση της ή διάσπαση σε πολλά τμήματα,
4. Σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης των περιουσιακών στοιχείων και της διοίκησης της (leasing),
5. Ανάθεση έργων υποδομής με αυτοχρηματοδότηση.

Αναλυτικότερα :

1. Μετοχοποίηση

Η μετοχοποίηση θεωρείται το αρχικό βήμα για την ιδιωτικοποίηση της δημόσιας επιχείρησης. Αν δεν μεταβιβαστεί άνω του 51% των μετοχών της σε ιδιώτες, τότε το δημόσιο συνεχίζει να έχει την ιδιοκτησία και τη διοίκηση της επιχείρησης που ουσιαστικά παραμένει στο δημόσιο τομέα ως μικτή πλέον επιχείρηση (joint venture).

Κατά τη μετοχοποίηση μιας δημόσιας επιχείρησης (π.χ. ΔΕΗ), το κράτος διαθέτει στο κοινό, με δημόσια εγγραφή συνήθως, μετοχές τις οποίες κατείχε μέχρι πρότινος το δημόσιο. Ανάλογα με το ποσοστό του συνολικού αριθμού

των μετοχών που διατίθενται στο κοινό κρίνεται και ο βαθμός της μεταβίβασης της επιχείρησης στον ιδιωτικό τομέα.

Εάν το ποσοστό αυτό είναι κάτω του 50%, τότε ο μόνος στόχος που επιτυγχάνεται είναι η ταμειυτική ενίσχυση του κρατικού προϋπολογισμού, η μερική διασπορά των μετοχών και η άντληση κεφαλαιακών πόρων από το ταμειυτικό κοινό και τον ιδιωτικό τομέα.

Το ίδιο αποτέλεσμα θα φέρει και η απευθείας πώληση των μετοχών μιας δημόσιας επιχείρησης σε ιδιώτες, των οποίων η φερεγγυότητα και η ικανότητα είναι γνωστή εκ των προτέρων.

Η διαδικασία αυτή, χαρακτηρίζεται από ευελιξία και ταχύτητα, επιλέγεται συνήθως όταν η επιχείρηση είναι χαμηλής απόδοσης, η κεφαλαιαγορά της χώρας δεν είναι αναπτυγμένη και η εξασφάλιση των εργαζομένων είναι απαραίτητη.

2. Ρευστοποίηση

Εάν δεν είναι εφικτή η πώληση των μετοχών μπορεί να επιλεγεί η πώληση μερική ή ολική των περιουσιακών στοιχείων (ρευστοποίηση) μιας δημόσιας επιχείρησης με δημοπρασία ή πλειοδοτικό διαγωνισμό ή άμεση διαπραγμάτευση με συγκεκριμένους επενδυτές.

3. Αναδιάρθρωση

Αν μια δημόσια επιχείρηση εμπεριέχει ποικίλες δραστηριότητες και ως σύνολο δεν είναι εύκολο να βρεθεί ο κατάλληλος αγοραστής ή το δημόσιο κρίνει ότι πρέπει να κατέχει εκείνο ορισμένες δραστηριότητες, προτιμότερη θα είναι η μεταβίβαση τμημάτων αυτής της επιχείρησης σε ιδιώτες επενδυτές.

Η διαδικασία αυτή διευκολύνει την πώληση ,ολική ή μερική, της επιχείρησης και ενισχύει τον ανταγωνισμό για ορισμένες δραστηριότητες, ακόμη και με το σχήμα των εταιρειών συμμετοχών με τη δημιουργία πολλών θυγατρικών εταιρειών.

Για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της δημόσιας επιχείρησης υπάρχει, επίσης, η δυνατότητα της παροχής δικαιωμάτων στην προσφορά ή διανομή αγαθών / υπηρεσιών σε ένα διανομέα για προκαθορισμένη χρονική περίοδο (franchising).

4. Leasing

Εάν δεν είναι εφικτή ή επιθυμητή η ολική ιδιωτικοποίηση μιας δημόσιας επιχείρησης μπορεί να επιλεγεί η μέθοδος της χρηματοδοτικής μίσθωσης περιουσιακών στοιχείων ή της διοίκησης, η οποία εξασφαλίζει για προκαθορισμένη χρονική περίοδο τεχνολογία (μηχανημάτων και εργαλείων) και μεθόδους διοίκησης του ιδιωτικού τομέα.

Η μέθοδος αυτή έχει ως στόχο την υψηλότερη απόδοση των περιουσιακών στοιχείων και του εργατικού δυναμικού της δημόσιας επιχείρησης αλλά και στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς της. Το κράτος εξακολουθεί να διατηρεί την ιδιοκτησία, τον έλεγχο και την ευθύνη για τις υποχρεώσεις της επιχείρησης.

5. Ανάθεση έργων με αυτοχρηματοδότηση

Η απελευθέρωση των αγορών των χρηματοοικονομικών προϊόντων (κεφαλαιαγοράς και χρηματιστηριακής αγοράς) δίνει τη δυνατότητα σε μεγάλες πολυεθνικές εταιρίες να αναλάβουν την κατασκευή και εκμετάλλευση μεγάλων έργων υποδομής με δικά τους κεφάλαια (αυτοχρηματοδότηση).

Η χρονική διάρκεια εκμετάλλευσης και ο χρόνος παράδοσης και οι όροι εκμετάλλευσης αυτών των έργων καθορίζονται με σαφήνεια στις συμφωνίες που υπογράφουν τα δυο μέρη, ιδιώτης και δημόσιο (π.χ. αεροδρόμιο Σπάτων).

Είναι φανερό ότι η μέθοδος αυτή είναι αποτελεσματική, διευκολύνει την ανάπτυξη αλλά απαιτεί πολύ προσοχή στην καταγραφή των όρων κατασκευής-εκμετάλλευσης-παράδοσης του έργου και την ευθύνη του κράτους ότι θα ανταποκριθεί στη λειτουργία του έργου όταν απομακρυνθεί ο ανάδοχος ιδιοκτήτης.

Ουσιαστικά, η μέθοδος αυτή εξασφαλίζει την κατασκευή μεγάλων έργων υποδομής (δρόμοι, γέφυρες), αλλά η ιδιωτικοποίηση είναι για συγκεκριμένα

χρόνια γιατί μετά προβλέπεται κρατικοποίηση του έργου ή της εταιρίας που δημιουργήθηκε με αυτοχρηματοδότηση ιδιωτικών εταιριών (για παράδειγμα γέφυρα Ρίου-Αντιρρίου).

2.5 Στόχοι της ιδιωτικοποίησης

Σε ένα συνολικό πακέτο οικονομικής πολιτικής η ιδιωτικοποίηση πρέπει να αποτελεί ένα και μοναδικό στοιχείο ανάμεσα σε συμπληρωματικές πράξεις που στοχεύουν στην επίτευξη οικονομικών, κοινωνικών αλλά και πολιτικών στόχων. Στην πραγματικότητα όμως δεν συμβαίνει αυτό.

Αρκετές είναι οι κυβερνήσεις που προχωρούν σε μαζικές ιδιωτικοποιήσεις με μοναδικό όμως στόχο την βελτίωση της δημοσιονομικής τους εικόνας. Άλλες κυβερνήσεις αρνούνται να δημοσιοποιήσουν τους στόχους τους και τους μαθαίνουμε μόνο μετά από καιρό που αναγκαστικά γίνουν αντιληπτές. Η επιλογή και η ιεράρχηση των στόχων είναι μία δύσκολη και σοβαρή διαδικασία που απαιτεί αρκετό χρόνο.

Οι στόχοι ενός εθνικού προγράμματος ιδιωτικοποιήσεις είναι οικονομικοί, ταμειακή, κοινωνικοί και πολιτικοί, όπως αναφέρονται και στον πίνακα 1 παρακάτω.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
ΣΤΟΧΟΙ ΕΘΝΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ (ECONOMIC)

- Αύξηση της συνολικής αποτελεσματικότητας της οικονομίας και επιτάχυνση της οικονομικής ανάπτυξης
- Βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων αγαθών και υπηρεσιών και της ανταπόκρισης των παραγωγών
- Προσέλκυση νέων επενδυτών (εγχώριων και ξένων)
- Δημιουργία αποτελεσματικής κεφαλαιαγοράς

ΤΑΜΕΙΑΚΟΙ (FINANCIAL)

- Αύξηση των δημοσίων εσόδων
- Μείωση των κρατικών δαπανών

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ (SOCIAL)

- Μεγέθυνση της συμμετοχής του ευρύτερου κοινού στο μετοχικό κεφάλαιο των επιχειρήσεων/οργανισμών (διάδοση του λαϊκού καπιταλισμού)
- Αποκατάσταση ιδιοκτησιακών δικαιωμάτων των προηγούμενων/αρχικών ιδιοκτητών
- Εξασφάλιση της συνέχειας λειτουργίας συγκεκριμένων επιχειρήσεων

ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ/ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΟΙ (POLITICAL/IDEOLOGICAL)

- Απόκτηση/διεύρυνση λαϊκής βάσης
- Επιβράβευση πολιτικών φίλων/τιμωρία πολιτικών αντιπάλων/αποκλεισμός συγκεκριμένων ομάδων
- Περιορισμός του ρόλου του δημόσιου τομέα ή της συμμετοχής αυτού σε κάποια οικονομική δραστηριότητα
- Ελαχιστοποίηση της πιθανότητας εθνικοποίησης από επόμενη κυβέρνηση

Οι στόχοι αυτοί είναι συνήθως πολλαπλή, σύνθετη και σε πολλές περιπτώσεις αντικρουόμενοι. Για παράδειγμα ο στόχος αύξησης της συνολικής αποτελεσματικότητας της οικονομίας έρχεται σε αντίθεση με αυτόν της αύξησης των δημόσιων εσόδων, σε περίπτωση ιδιωτικοποίησης μιας κρατικής μονοπωλιακής επιχείρησης. Για την επίτευξη του πρώτου στόχου λύση μπορούσε να είναι το άνοιγμα της αγοράς στον ανταγωνισμό με παράλληλη ύπαρξη ρυθμιστικού πλαισίου. Για την επίτευξη του δεύτερου στόχου λύση θεωρείται η πώληση, εφόσον η επιχείρηση λόγω των μονοπωλιακών της προνομίων, είναι σε θέση να πετύχει υψηλή τιμή πώλησης.

Γενικά οι οικονομικοί στόχοι είναι περισσότερο ουσιαστικοί αλλά μακροπρόθεσμα, οι ταμειακοί περισσότερο ελκυστικοί, ενώ τελικά αυτοί που συνήθως προτάσσονται είναι οι πολιτικοί και μετά οι κοινωνικοί. Στην διαδικασία ιεράρχησης των στόχων υπάρχουν ποικίλα εμπόδια, εκ των οποίων τα σημαντικότερα τα έχουμε στον πίνακα 2 παρακάτω. Η αντιμετώπιση τους μπορεί να γίνει πρακτικά αν μεταθέσουμε το πεδίο ανάλυσης της συγκεκριμένης υπό ιδιωτικοποίησης επιχείρησης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2
ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ
ΕΝΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΕΩΝ

ΣΤΟΧΟΙ ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΕΩΝ (Πίνακας 1)

- Οικονομικοί
- Ταμειακοί
- Κοινωνικοί
- Πολιτικοί/Ιδεολογικοί

ΕΓΧΩΡΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΓΟΡΑ

- Μακροοικονομικές συνθήκες και πολιτικός κίνδυνος (country risk) (αναπτυξιακό επίπεδο, δημοσιονομικό έλλειμμα, δυνατότητες ρυθμιστικών μέτρων-regulation, διοικητικές δυνατότητες, βαθμός ελκυστικότητας από ξένους επενδυτές)
- Διάρθρωση αγοράς (μονοπώλια, ολιγοπώλια, ανταγωνισμός)
- Κατάσταση κεφαλαιαγοράς (μέγεθος, αποτελεσματικότητα, δυνατότητες, δυναμική)
- Κατάσταση της επιχείρησης (προηγούμενη κερδοφορία, κεφαλαιακή διάρθρωση, αποτελεσματικότητα διοίκησης, οργανωτικές δομές, λειτουργίες)

ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΕΜΠΟΔΙΑ

- Διαπλεκόμενα συμφέροντα
- Εργατικές αντιδράσεις (μέγεθος, διάρκεια, συχνότητα, αποτελεσματικότητα)
- Γραφειοκρατία και αδράνεια δημόσιου τομέα

Η επίτευξη των περισσότερων πολιτικών στόχων συνεπάγεται αδυναμία επίτευξης πολλών στόχων από τους οικονομικούς και ταμειακούς, εμφανίζεται με χαμηλές τιμές πώλησης των κρατικών επιχειρήσεων, με μείωση της ανταγωνιστικότητας τους, με μεγάλη δυσκολία διείσδυσης σε νέες αγορές.

Το αποτέλεσμα ενός προγράμματος ιδιωτικοποιήσεων στην χώρας μας δεν μπορεί να εκτιμηθεί με ορισμένους προκαθορισμένους οικονομικούς δείκτες αλλά από το ποιοι από τους στόχους που τέθηκαν τελικά επιτεύχθηκαν. Σε επίπεδο επιχείρησης οι στόχοι της ιδιωτικοποίησης είναι πιο συγκεκριμένοι, άρα πιο κατανοητοί και αποδεκτοί. Το τελικό αποτέλεσμα μπορεί να εκτιμηθεί ευκολότερα, με τους εξής τρόπους :

- ✓ Προσέλκυση νέων επενδυτών (εισροή κεφαλαίων)
- ✓ Εισαγωγή νέας τεχνολογίας
- ✓ Εγκατάσταση νέου και αποτελεσματικού management
- ✓ Αύξηση αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας
- ✓ Βελτίωση ποιότητας των αγαθών/ υπηρεσιών που προσφέρουν
- ✓ Αύξηση της ταχύτητας ανταπόκρισης στις ανάγκες των καταναλωτών που συνεχών αλλάζουν
- ✓ Ανάπτυξη νέων προϊόντων και υπηρεσιών
- ✓ Διείσδυση σε νέες αγορές (ξένες ή εγχώριες)
- ✓ Επίτευξη υψηλής τιμής πώλησης της επιχείρησης

2.6 ΠΟΙΕΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΕΙΝΑΙ ΑΝΤΙΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΕΣ;

Χιλιάδες είναι οι εργαζόμενοι στον ευρύτερο δημόσιο τομέα και όχι μόνο αυτοί που δύσκολα θα διαγράψουν από τη μνήμη τους την απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας με την οποία κρίνεται το μέλλον των εργασιακών σχέσεών τους και η αυριανή φυσιογνωμία δημοσίων επιχειρήσεων και οργανισμών. Η σημασία της απόφασης του ανωτάτου ακυρωτικού δικαστηρίου της χώρας είναι προφανής και φέρει τη σφραγίδα του Ε' Τμήματος του ΣτΕ που προεδρεύεται από τον αρχαιότερο αντιπρόεδρο, τον κ. Μ. Δεκλερή. Ουσιαστικά αυτό που κρίνεται είναι ποιες δημόσιες επιχειρήσεις αλλά και οργανισμοί μπορούν να αποτινάξουν τον μανδύα του Δημοσίου και να περιβληθούν εκείνον του ιδιωτικού ποιες, με άλλα λόγια, μπορούν να ιδιωτικοποιηθούν.

Οι ιδιωτικοποιήσεις άλλωστε των δημοσίων επιχειρήσεων και οργανισμών είναι ένα θέμα μείζονος σημασίας και εξαιρετικά ακανθώδες, που έχει προκαλέσει τριγμούς, αντιπαλότητες και εκ διαμέτρου αντίθετες προσεγγίσεις. Είναι όμως ένα θέμα που τίθεται πλέον στο τραπέζι του νομοθέτη και οριοθετείται από το ανώτατο δικαστήριο, το οποίο καθορίζει το πλαίσιο μέσα στο οποίο η κυβέρνηση (η σημερινή αλλά και οποιαδήποτε άλλη στο άμεσο μέλλον) μπορεί να κινηθεί με γνώμονα το Σύνταγμα και την έννομη τάξη της χώρας.

2.6.1 Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

Το Συμβούλιο της Επικρατείας, με δεδομένη την αρμοδιότητά του να ελέγχει τη συνταγματικότητα προεδρικών διαταγμάτων που αφορούν και αναφέρονται στην οργάνωση του κράτους, αποφάσισε πώς θα γίνουν στο παρόν και στο μέλλον οι ιδιωτικοποιήσεις, ορίζοντας ποιες δημόσιες επιχειρήσεις και οργανισμοί είναι δυνατόν να αποβάλουν τον δημόσιο χαρακτήρα τους και να μετατραπούν είτε σε ανώνυμες εταιρείες είτε σε νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου. Και, το σημαντικότερο, καθόρισε σαφώς ποιες από αυτές δεν μπορούν να λειτουργήσουν με ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια, τουλάχιστον έτσι όπως είναι σήμερα η συνταγματική μας τάξη.

Ενώ το ΣτΕ έδωσε με πρακτικό του Ε΄ Τμήματος το πράσινο φως για ιδιωτικοποιήσεις δημοσίων επιχειρήσεων και οργανισμών, εξειδικεύοντας τα κριτήρια αλλά και τις δυνατότητες, η Ολομέλεια του ανωτάτου δικαστηρίου της χώρας είναι εκείνη που θα κρίνει την πιο σημαντική συνέπεια αυτής της αλλαγής: το καθεστώς των εργασιακών σχέσεων που θα ισχύσει για χιλιάδες εργαζομένους των δημοσίων επιχειρήσεων και οργανισμών που θα μετατραπούν σε ανώνυμες εταιρείες ή σε νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου.

Η Ολομέλεια, ενώπιον της οποίας εκκρεμεί, σύμφωνα με πληροφορίες του «Βήματος», σχετική αίτηση ακυρώσεως, είναι ο δικαστικός σχηματισμός που θα καθορίσει το περιεχόμενο των νέων εργασιακών σχέσεων και θα κρίνει τι θα διαδεχθεί τη μονιμότητα του δημοσίου υπαλλήλου για εκείνους πρόκειται για χιλιάδες που θα πάψουν πλέον να ευρίσκονται στο θερμοκήπιο της συνταγματικής προστασίας και θα αναγκαστούν να εργαστούν υπό συνθήκες ελεύθερου ανταγωνισμού της αγοράς.

Αλλά ας πάρουμε τα πράγματα με τη σειρά και ας δούμε τι απεφάνθη το ανώτατο ακυρωτικό δικαστήριο, για ποιες δημόσιες επιχειρήσεις είτε «ναι» και γιατί στην ιδιωτικοποίησή τους και για ποιες έλαβε αρνητική θέση. Όπως αναφέρεται σε πρακτικό του Ε΄ Τμήματος που φέρει τον αριθμό 38/98 (ακολουθούν και άλλα), που εκδόθηκε με αφορμή την επεξεργασία προεδρικού διατάγματος για την ιδιωτικοποίηση συγκεκριμένου δημόσιου οργανισμού, ο νόμος που ψήφισε η κυβέρνηση το 1996 (πρόκειται για τον 2414) για τον «εκσυγχρονισμό των δημοσίων επιχειρήσεων και οργανισμών» κινείται εντός των συνταγματικών ορίων, είναι δηλαδή συνταγματικός. Με το δεδομένο αυτό το ανώτατο ακυρωτικό δικαστήριο προχώρησε στον καθορισμό των κριτηρίων για τις ιδιωτικοποιήσεις, επιτρέποντάς τες σε ορισμένες περιπτώσεις και απαγορεύοντάς τες σε άλλες.

Σύμφωνα με την απόφαση του ΣτΕ, δεν μπορεί η κυβέρνηση τώρα αλλά και στο μέλλον, όσο ισχύει το συγκεκριμένο Σύνταγμα, να προχωρήσει σε ιδιωτικοποίηση με οποιαδήποτε μορφή (ανώνυμη εταιρεία ή νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου) εκείνων των επιχειρήσεων που ανήκουν, όπως τονίζεται, στον «σκληρό πυρήνα του κράτους». Δηλαδή εκείνων των οποίων «οι αρμοδιότητες είναι αναπόσπαστες από τον πυρήνα της κρατικής εξουσίας», όπως επί λέξει υπογραμμίζεται στη σημαντική απόφαση του ΣτΕ. Ποιες είναι αυτές οι επιχειρήσεις και οι οργανισμοί;

Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, τα πανεπιστήμια, διότι αυτό λέει το Σύνταγμά μας, οι επιχειρήσεις που αξιοποιούν βασικές πηγές του εθνικού μας πλούτου, εκείνες που εμπορεύονται αγαθά, όπως το νερό και την ενέργεια, αλλά και δραστηριότητες, όπως η τήρηση της δημόσιας ασφάλειας (δεν είναι νοητή η άσκηση αστυνομικών καθηκόντων από ιδιώτες) καθώς και δεκάδες άλλες που σχετίζονται με την έννοια του κράτους.

Όλα τα παραπάνω θα παραμείνουν δημόσια και δεν υπάρχει δυνατότητα ιδιωτικοποίησής τους. Αντιθέτως είναι εφικτό, όπως έκρινε το ΣτΕ, να λειτουργήσουν με ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια επιχειρήσεις του Δημοσίου που παράγουν ζωτικής σημασίας αγαθά για το κοινωνικό σύνολο αλλά πάντα με την εποπτεία του κράτους. Τέτοιες επιχειρήσεις, όπως διάφοροι οργανισμοί (Οργανισμός Λιμένος Θεσσαλονίκης, ΟΔΔΥ, Οργανισμός Σχολικών Κτιρίων) αναφέρουμε αυτούς για τους οποίους ήδη έχουν φθάσει στο Συμβούλιο της Επικρατείας διατάγματα για τη μετατροπή τους από νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου σε ανώνυμες εταιρείες ή νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, μπορούν, σύμφωνα με τη βαρυσήμαντη απόφαση του ΣτΕ, να αποβάλουν τον δημόσιο χαρακτήρα τους. Μπορούν να λειτουργήσουν με τα κριτήρια της ιδιωτικής οικονομίας αλλά το κράτος είναι υποχρεωμένο να έχει την εποπτεία τους σε ορισμένες περιπτώσεις.

2.6.2. ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΣΤΙΣ ΥΠΟ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ

Πότε όμως η εποπτεία του κράτους είναι απαραίτητη ορίζεται από το ΣτΕ : «Ως προς εκείνες όμως εκ των δημοσίων επιχειρήσεων που παρέχουν αγαθά ζωτικής σημασίας για το κοινωνικό σύνολο και ασκούν συνεπώς δημόσια υπηρεσία, συνάγεται, από τις ως άνω συνταγματικές διατάξεις, η δέσμευση του νομοθέτη να διατηρεί, με τις κατάλληλες νομοθετικές ρυθμίσεις, την εξάρτηση και εποπτεία του κράτους επ' αυτών, από την οποία εποπτεία δεν δύναται να εξέλθουν οι επιχειρήσεις αυτές. Και τούτο λόγω της προαναφερθείσης ζωτικής τους σημασίας για την εξυπηρέτηση βασικών αναγκών του κοινωνικού συνόλου (άρθρο 23, παράγραφος 2 του Συντάγματος), ώστε να διασφαλίζεται η αρχή της συνεχούς

λειτουργίας που διέπει τη Δημόσια Διοίκηση διά της συνεχούς απ' αυτές παροχής των παραγομένων προϊόντων και των παρεχομένων υπηρεσιών».

Το συμπέρασμα είναι σαφές. «Ναι» στην ιδιωτικοποίηση αλλά με διασφάλιση των όρων για τη συνέχεια της δημόσιας διοίκησης. Στο πλαίσιο αυτό, που οριοθετεί η απόφαση του Ε΄ Τμήματος την οποία προαναφέραμε, το ανώτατο δικαστήριο της χώρας έδωσε θετική γνωμοδότηση για την ιδιωτικοποίηση ορισμένων οργανισμών, όπως ο Οργανισμός Λιμένος Θεσσαλονίκης, ο ΟΔΔΥ, ο Οργανισμός Σχολικών Κτιρίων, για τους οποίους ήδη υποβλήθηκαν τα σχετικά προεδρικά διατάγματα προς επεξεργασία.

Να σημειωθεί όμως ότι ο σχετικός νόμος για τη μετατροπή δημοσίων επιχειρήσεων και οργανισμών σε ανώνυμες εταιρείες και νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου ισχύει ως το τέλος του χρόνου καθώς δόθηκε παράταση, με αποτέλεσμα να αναμένεται η υποβολή προς επεξεργασία πολλών διαταγμάτων προς ιδιωτικοποίηση. Για ποιους θα αρθεί η μονιμότητα, η Ολομέλεια του ανώτατου ακυρωτικού δικαστηρίου θα αποφανθεί για το θέμα

Ενώ το πράσινο φως για τις ιδιωτικοποιήσεις έχει δοθεί, το ανώτατο δικαστήριο καλείται τώρα να απαντήσει πώς θα διαμορφωθούν οι εργασιακές σχέσεις για τους χιλιάδες εργαζομένους στις ΔΕΚΟ που θα λειτουργούν ως ανώνυμες εταιρείες και ως νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου. Σύμφωνα με πληροφορίες λοιπόν, η Ολομέλεια του Συμβουλίου της Επικρατείας θα αποφασίσει για το περιεχόμενο των εργασιακών σχέσεων στο μέλλον, οροθετώντας σε νέες βάσεις το καθεστώς που θα διαδεχθεί την απόλυτη προστασία της μονιμότητας των δημοσίων υπαλλήλων που κατοχυρώνει το Σύνταγμα.

Η Ολομέλεια θα κρίνει ποια θα είναι η επόμενη μέρα για τους εργαζομένους των επιχειρήσεων και των οργανισμών που μετετράπησαν από νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου σε ιδιωτικού δικαίου. Ωστόσο, ήδη το Ε΄ Τμήμα του ΣτΕ, με αφορμή την επεξεργασία διατάγματος για τον κανονισμό δημοσίου οργανισμού που από νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου έγινε ανώνυμη εταιρεία, έδωσε μια πρόγευση για το εργασιακό καθεστώς που θα ισχύει για τους εργαζομένους. Μια πρόγευση που περιγράφεται στο υπ' αριθμόν 536/98 πρακτικό επεξεργασίας του Ε΄ Τμήματος, υπό την προεδρία του αντιπροέδρου κ. Μιχάλη Δεκλερής.

Ας δούμε τι ακριβώς έκρινε το Ε΄ Τμήμα του ανωτάτου δικαστηρίου, καθώς δημιουργήθηκε σύγχυση με αφορμή δημοσιεύματα του Τύπου που με δραματικό τρόπο προανήγγειλαν τον θάνατο της μονιμότητας στον δημόσιο τομέα και έσπειραν τον πανικό πως χιλιάδες εργαζόμενοι των ιδιωτικοποιημένων ΔΕΚΟ ευρίσκονται στο έλεος της ανασφάλειας και των απολύσεων.

Το Ε΄ Τμήμα, κρίνοντας νόμιμη και συνταγματική την ιδιωτικοποίηση (μετατροπή σε ανώνυμη εταιρεία) του Οργανισμού Σχολικών Κτιρίων, αποφάσισε κατά πλειοψηφία πως οι εργαζόμενοι του οργανισμού αυτού και υπό τη νέα νομική μορφή της επιχείρησης θα παραμείνουν στις θέσεις τους και θα ασκούν τα καθήκοντά τους. Μάλιστα ο πρόεδρος του Ε΄ Τμήματος κ. Μιχάλης Δεκλερής υποστήριξε την άποψη ότι το κράτος είναι υποχρεωμένο όταν ιδιωτικοποιεί μια επιχείρησή του να επεκτείνει τη μονιμότητα του προσωπικού της και με το νέο καθεστώς, δημιουργώντας για το προσωπικό προσωποπαγείς θέσεις. Αυτό έκρινε το Συμβούλιο της Επικρατείας, προστατεύοντας τους εργαζομένους κατά τη μετάβασή τους από τον δημόσιο στον ιδιωτικό τομέα. Υπήρξε όμως και μειοψηφούσα άποψη (υποστηρίχθηκε από τον σύμβουλο κ. Στ. Σαρηβαλάση) που υπεραμύνθηκε της θέσεως πως όταν λέμε ιδιωτικοποίηση εννοούμε ιδιωτικοποίηση και οι εργαζόμενοι των δημοσίων επιχειρήσεων που μετατρέπονται σε ανώνυμες εταιρείες εργάζονται πια υπό τις συνθήκες που επικρατούν στον ιδιωτικό τομέα, δίχως την προστατευτική ομπρέλα της μονιμότητας, που σημαίνει ο υπάλληλος είναι ακλόνητος όσο υπάρχει η οργανική θέση του.

Προς άρση παρερμηνειών και παρεξηγήσεων, βεβαίως, αυτό δεν σημαίνει πως ο εργαζόμενος σε νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου ευρίσκεται απροστάτευτος και στο έλεος του εργοδότη. Κάθε άλλο μάλιστα. Η νομοθεσία προστατεύει την εργασία του και η απόλυσή του επιτρέπεται για συγκεκριμένους λόγους. Οι διευκρινίσεις κρίθηκαν απαραίτητες, καθώς η αλλαγή του εργασιακού καθεστώτος στις ΔΕΚΟ δεν σημαίνει ότι η μονιμότητα που συνταγματικά είναι κατοχυρωμένη αίρεται για το Δημόσιο, ούτε πως οι εργαζόμενοι στα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου κινδυνεύουν με απολύσεις. Οι διευκρινίσεις δόθηκαν με τη συνδρομή του προέδρου του Ε΄ Τμήματος του ΣτΕ κ. Μιχάλη Δεκλερή. Άλλωστε η Ολομέλεια θα καθορίσει πώς θα διαμορφωθούν οι εργασιακές σχέσεις στις ιδιωτικοποιημένες

δημόσιες επιχειρήσεις, κρίνοντας τη σχετική αίτηση ακυρώσεως που εκκρεμεί ενώπιον της.

2.7. ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΣΤΙΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΕΙΣ

Στη Δυτική Ευρώπη πρωτοπόροι στις ιδιωτικοποιήσεις θεωρούνται οι Γαλλία, Γερμανία, Ισπανία, Ιταλία και Πορτογαλία. Στην Γαλλία τα τελευταία χρόνια έχουν πραγματοποιηθεί 12 ιδιωτικοποιήσεις (μερικές ή ολικές) τραπεζών. Σε κάθε περίπτωση το 10% των μετοχών διοχετεύεται στους εργαζομένους. Στη Λατινική Αμερική πρωτοπόροι θεωρούνται οι Χιλή, Μεξικό και η Τζαμάικα. Στην Ασία είναι οι Νότιος Κορέα όπου η κυβέρνηση αποσύρθηκε πλήρως από όλες τις τράπεζες και το Μπαγκλαντές, όπου η κυβέρνηση επέστρεψε δύο τράπεζες στους παλιούς ιδιοκτήτες της. Στην Αφρική πρωτοπόροι θεωρούνται οι Ακτή του ελεφαντοστού και η Γκάμπια. Πάνω από 100 χώρες σε όλο τον κόσμο έχουν προχωρήσει σε ιδιωτικοποιήσεις.

Το σύνολο των κρατικών εσόδων από ιδιωτικοποιήσεις στην Ελλάδα κάθε μορφής προσεγγίζει τα € 24 δισεκατομμύρια. Το κυρίαρχο, δε, στοιχείο των ιδιωτικοποιήσεων ήταν οι μετοχοποιήσεις εταιρειών του Δημοσίου με εισπρακτικό προσανατολισμό και με διατήρηση του μετοχικού ελέγχου και της διοίκησης. Σύμφωνα με δημοσιευμένα στοιχεία το 1993 έγιναν πάνω από 900 ιδιωτικοποιήσεις σε όλο τον κόσμο, έναντι μόλις 60 το 1988.

2.8. ΜΕΘΟΔΟΙ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

2.8.1. ΟΡΘΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ

Η διεθνής εμπειρία μας έχει δείξει ότι το κράτος επιχειρηματίας και ειδικότερα το κράτος τραπεζίτης έχει αποτύχει, πάσχει από αναποτελεσματικότητα και αποτελεί εμπόδιο στην ανάπτυξη της οικονομίας μιας χώρας. Οι ιδιωτικοποιήσεις στον τραπεζικό τομέα αποτελούν προσπάθειες της κυβέρνησης για αναζωογόνηση της οικονομίας για ανάπτυξη.

Η ιδιωτικοποίηση μπορεί να γίνει με διάφορους τρόπους, το κλειδί της επιτυχίας βρίσκεται όμως στον σχεδιασμό και στην εφαρμογή εκείνης της μεθόδου η οποία θα ικανοποιεί τις απαιτήσεις και τις ανάγκες της κυβέρνησης, των πιθανών επενδυτών και του ευρύτερου κοινού στην προκειμένη περίπτωση.

2.8.2. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΜΕΘΟΔΩΝ

Για την ιδιωτικοποίηση τραπεζικών οργανισμών μπορούν να επιλεγούν :

1. Η πώληση δια μέσω χρηματιστηρίου, με δημόσια εγγραφή, μετόχων στο ευρύτερο κοινό, στα διοικητικά στελέχη ή στους εργαζόμενους
2. Η ολική ή μερική αποκρατικοποίηση υπέρ στρατηγικού επενδυτή ή άλλου χρηματοπιστωτικού οργανισμού με απευθείας πώληση
3. Η μετοχοποίηση και λειτουργία με ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια
4. Η ανάθεση της διοίκησης σε ομάδα στελεχών του ιδιωτικού τομέα
5. Ο τερματισμός λειτουργιών της τράπεζας και ρευστοποίηση

Αναλυτικά :

1. Η πώληση δια μέσω χρηματιστηρίου, με δημόσια εγγραφή, μετόχων στο ευρύτερο κοινό, στα διοικητικά στελέχη ή στους εργαζόμενους. Η πώληση μετοχών συνεπάγεται μεταφορά ιδιοκτησίας σε ιδιώτες ή επιχειρήσεις, άρα και συμμετοχή στην λήψη αποφάσεων. Χαμηλή τιμή μετοχής συνεπάγεται ευρύτερη συμμετοχή του κοινού, άρα και κυβερνητική υποστήριξη, αλλά από την άλλη, μεγαλύτερη διασπορά ιδιοκτησίας, άρα μη αποτελεσματικό

έλεγχου της διοίκησης και λειτουργίας της τράπεζας, άρα μικρότερα κέρδη ανά ιδιώτη επενδυτή. Για το λόγο αυτό οι κυβερνήσεις ενθαρρύνουν τη συμμετοχή θεσμικών επενδυτών.

Σημαντικός παράγοντας για την επιλογή αυτής της μεθόδου ιδιωτικοποίησης αποτελεί η προηγούμενη οικονομική και διοικητική αποτελεσματικότητα της τράπεζας. Θα γίνει οικονομικός έλεγχος, αν ο έλεγχος πιστοποιήσει την κερδοφορία της τράπεζας τότε είναι δυνατή η εφαρμογή της πώλησης δια μέσου του χρηματιστηρίου, με δημόσια εγγραφή. Διαφορετικά θα πρέπει να επιλεγεί είτε η απευθείας πώληση με διαπραγμάτευση, είτε η αναδιάρθρωση με απώτερο στόχο την πώληση δια μέσου του χρηματιστηρίου με δημόσια εγγραφή.

2. Η ολική ή μερική αποκρατικοποίηση υπέρ στρατηγικού επενδυτή ή άλλου χρηματοπιστωτικού οργανισμού με απευθείας πώληση.

Η μέθοδος αυτή είναι η ευκολότερη και γρηγορότερη, μπορεί όμως να οδηγήσει σε ακόμη μεγαλύτερη συγκέντρωση του πλούτου, αν η πώληση γίνει σε εγχώριους επενδυτές.

Ένα από τα μειονεκτήματα της, που αποτελεί και τη βασική πηγή επιχειρηματολογίας των επικριτών της ιδιωτικοποίησης, είναι ότι, σε κάποιες περιπτώσεις, υπάρχει έλλειψη αποτελεσματικών ελεγκτικών μηχανισμών από το κράτος, είναι δυνατή η χρησιμοποίηση της τράπεζας αποκλειστικά για την προνομιακή δανειοδότηση των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων των νέων ιδιοκτητών.

Το σημαντικότερο πλεονέκτημα βρίσκεται στην εγκατάσταση έμπειρων διοικητικών στελεχών, απαλλαγμένων από πολιτικές παρεμβάσεις, ικανών να επιφέρουν σημαντικά οικονομικά αποτελέσματα σε σύντομο χρονικό διάστημα. Ένα ακόμη πλεονέκτημα είναι ότι με αυτή την μέθοδο δεν αποτελεί προϋπόθεση η προηγούμενη κερδοφορία της τράπεζας, η δε κυβέρνηση μπορεί να αποφύγει να επωμιστεί την επιβεβλημένη, χρονοβόρα και δαπανηρή οικονομική και διοικητική αναδιάρθρωση της τράπεζας.

Προϋπόθεση επιτυχίας αυτής της μεθόδου αποτελεί η ευνοϊκή ρύθμιση από την κυβέρνηση του ζητήματος της απασχόλησης, της ασφάλισης και των άλλων προνομίων των εργαζομένων στην προς ιδιωτικοποίηση τράπεζα.

3. Η μετοχοποίηση και λειτουργία με ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια.
Η μετατροπή της κρατικής τράπεζας σε ανώνυμη εταιρεία αποτελεί συνήθως το πρώτο βήμα στη μελλοντική ιδιωτικοποίηση της. Η διαδικασία αυτή συστήνεται συνήθως στην περίπτωση όπου η τράπεζα είναι μεν ζημιογόνα, έχουν όμως εντοπιστεί οι πηγές των προβλημάτων της. Το πρόβλημα στην μέθοδο αυτή είναι ότι θα παραμένει υπό κρατική ιδιοκτησία και η κυβέρνηση θα έχει περισσότερα κίνητρα και λόγους ανάμιξης και παρέμβασης στην λειτουργία αυτής.
4. Η ανάθεση της διοίκησης σε ομάδα στελεχών του ιδιωτικού τομέα.
Αποτελεί περιορισμένης έκτασης ιδιωτικοποίηση καθώς εκχωρείται έλεγχος μόνο και όχι ιδιοκτησία. Είναι όμως ιδιαίτερα χρήσιμη σε περιπτώσεις όπου η κυβέρνηση τελεσίδικα απορρίπτει την εκχώρηση ιδιοκτησίας στον ιδιωτικό τομέα.
5. Ο τερματισμός λειτουργιών της τράπεζας και ρευστοποίηση.
Στην προσπάθειά της η κυβέρνηση να περιορίσει την αρνητική λειτουργία της κρατικής τράπεζας μπορεί είτε να αποφασίσει την οριστική παύση της λειτουργίας της, είτε να περιορίσει/ σταματήσει την ευημερία της.

2.9. ΘΕΩΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΠΟΥ ΩΘΟΥΝ ΤΗΝ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ

Υπάρχουν τέσσερις βασικές θεωρήσεις που ωθούν την ιδιωτικοποίηση:

1. Πραγματική
2. Ιδεολογική
3. Επιχειρηματική
4. Ανθρωπιστική

Ο στόχος αυτών που ακολουθούν την πραγματική θεώρηση είναι η βελτίωση του δημόσιου τομέα μέσω αποτελεσματικής διαχείρισης του κόστους παροχής υπηρεσιών. Ο στόχος αυτών που προσεγγίζουν την ιδεολογική προσέγγιση είναι η μείωση της επιρροής της κρατικής εξουσίας, αυτών δε που το προσεγγίζουν

επιχειρηματικά η αύξηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας, αφού τα δημόσια κονδύλια ελευθερώνονται και κατευθύνονται στον ιδιωτικό τομέα. Τέλος, αυτοί που δίνουν έμφαση σε μία ανθρωπιστική διάσταση στοχεύουν σε μία καλύτερη κοινωνία που θα είναι σε θέση να προσφέρει στους ανθρώπους αυξημένη δυνατότητα για την ικανοποίηση κοινών αναγκών. Στο παρακάτω πίνακα συνοψίζονται τα βασικά χαρακτηριστικά των τεσσάρων θεωρήσεων.

ΘΕΩΡΗΣΗ	ΣΤΟΧΟΣ	ΛΟΓΙΚΗ
Πραγματιστική	Καλύτερο κράτος	Η ορθή εφαρμογή της ιδιωτικοποίησης οδηγεί σε φθηνότερες ή και αποτελεσματικότερες δημόσιες υπηρεσίες.
Ιδεολογική	Λιγότερο κράτος	Το κράτος είναι πολύ μεγάλο και ισχυρό και επεμβαίνει αδιάκριτα στη ζωή των πολιτών, συνεπώς αποτελεί κίνδυνο για τους δημοκρατικούς θεσμούς. Οι κρατικές αποφάσεις έχουν πολιτικό χαρακτήρα, είναι επομένως λιγότερο αξιόπιστες από αυτές της ελεύθερης αγοράς.
Επιχειρηματική	Αύξηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας	Οι κρατικές δαπάνες αντιπροσωπεύουν μεγάλο μέρος της οικονομίας. Το μεγαλύτερο ποσοστό από αυτές μπορεί και πρέπει να κατευθυνθεί προς τον ιδιωτικό τομέα. Οι δημόσιες επιχειρήσεις και η παρουσία του δημοσίου μπορούν να τύχουν ορθολογικότερης εκμετάλλευσης από τον ιδιωτικό τομέα.
Ανθρωπιστική	Καλύτερη κοινωνία	Οι άνθρωποι πρέπει να έχουν περιθώρια επιλογής για δημόσιες υπηρεσίες. Πρέπει να δοθεί στους ίδιους η δυνατότητα να προσδιορίζουν και να επιδιώκουν άμεσα την κάλυψη των αναγκών τους, ώστε να αποκτήσουν την αίσθηση προσωπικής συμμετοχής στα κοινά, ανταποκρινόμενοι περισσότερο στις ανάγκες της οικογένειας, της γειτονιάς, της τοπικής κοινότητας, των εθελοντικών οργανώσεων κ.λ.π. και λιγότερο σ' αυτές των απομακρυσμένων και απρόσωπων γραφειοκρατικών δομών.

Αναλυτικά:

1. Πραγματική θεώρηση

Όταν το κράτος αντιμετωπίζει σοβαρά οικονομικά προβλήματα, όταν δηλαδή το κόστος των κρατικών δραστηριοτήτων αυξάνει, με παράλληλη αύξηση της αντίδρασης του κοινού στην επιβολή υψηλότερων φόρων, τότε οι δημόσιοι λειτουργοί αρχίζουν να σκέπτονται εύκολες λύσεις. Η πρώτη εύκολη λύση είναι η "εξωραϊστική λογιστική", με την οποία έντεχνα αποκρύπτεται το μέγεθος και η σοβαρότητα της διαφοράς ανάμεσα στα έσοδα και στα έξοδα του κράτους. Η δεύτερη λύση είναι ο δανεισμός.

Στην πορεία και οι δύο επιλογές απορρίπτονται. Οι δανειστές είναι απρόθυμοι να υποστηρίξουν πολυδάπανες κρατικές επιχειρήσεις, ιδιαίτερα σε αναπτυσσόμενες χώρες. Στα βιομηχανικά κράτη, η δυσαρέσκεια του κοινού απέναντι στις αυξανόμενες κρατικές δαπάνες εκδηλώνεται με απροθυμία της αγοράς κρατικών ομολόγων. Επίσης, η ολοένα αυξανόμενη τάση καθιέρωσης γενικά αποδεκτών λογιστικών αρχών τείνει να οδηγήσει στον περιορισμό της "εξωραϊστικής λογιστικής". Έτσι οι μόνες ρεαλιστικές επιλογές είναι : μείωση κρατικών δαπανών ή αύξηση της παραγωγικότητας.

Η μείωση των κρατικών δαπανών φέρνει στην επιφάνεια τον παράγοντα "πολιτικό κόστος", γιατί θίγει άμεσα ή έμμεσα συμφέροντα ομάδων που συναλλάσσονται με το κράτος.

Η λύση όμως "αύξηση παραγωγικότητας" φαίνεται πιο ελκυστική από πολιτική άποψη. Σε αυτήν αντιδρούν οι δημόσιοι υπάλληλοι, δηλαδή η βάση, οι οποίοι καλούνται να σηκώσουν το βάρος της αύξησης παραγωγικότητας.

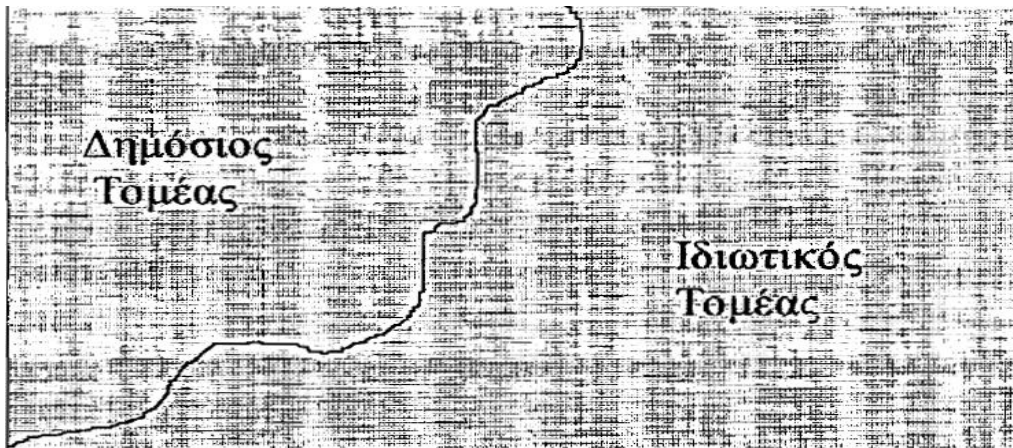
Με την πάροδο του χρόνου καταβλήθηκαν πολλές προσπάθειες με στόχο την βελτίωση του δημόσιου τομέα. Ενδεικτικά αναφέρουμε τις εξής :

- ✓ Συγκέντρωση εξουσίας
- ✓ Αποκέντρωση
- ✓ Αναδιοργάνωση
- ✓ Οργανωτική ανάπτυξη
- ✓ Καθιέρωση κινήτρων
- ✓ Συμβούλια παραγωγικότητας
- ✓ Πληροφορική
- ✓ Επιχειρησιακή έρευνα
- ✓ Διοικητική επιστήμη
- ✓ Διοίκηση μέσω στόχων

Τα αποτελέσματα αυτών των προσπαθειών δεν ήταν καθόλου ενθαρρυντικά με αποτέλεσμα να διακοπούν.

2. Ιδεολογική θεώρηση

Ο ρόλος του κράτους διαφέρει όχι μόνο από κοινωνία σε κοινωνία αλλά και μέσα σε μία συγκεκριμένη κοινωνία, όπου μεταβάλλεται με τον χρόνο. Ο ρόλος αυτός, ως έκταση του δημόσιου τομέα σε συσχετισμό με την αντίστοιχη έκταση του ιδιωτικού τομέα φαίνεται στο παρακάτω διάγραμμα.

Τα αγαθά και οι υπηρεσίες παρίστανται ως σημεία, ενώ η ευθύνη για την παροχή τους επιμερίζεται ανάμεσα σε ιδιωτικό και δημόσιο τομέα. Η διαχωριστική γραμμή ανάμεσα στους δύο αυτούς τομείς διαφέρει από χώρα σε χώρα. Για παράδειγμα στην πρώην Σοβιετική Ένωση ο δημόσιος τομέας κάλυπτε σχεδόν ολόκληρο τον χώρο. Η διαχωριστική γραμμή αλλάζει επίσης μορφή αλλά και κατεύθυνση μέσα στο χρόνο. Στις Ηνωμένες Πολιτείες, η ευθύνη της παροχής ταχυδρομικών υπηρεσιών μετατοπίζεται ολοένα και περισσότερο στον ιδιωτικό τομέα. Σε αντίθεση με τον ρόλο του κράτους στην παροχή ιατρικής περίθαλψης όπου ενισχύεται με ταχείς ρυθμούς τις τελευταίες δεκαετίες. Διαπιστώνουμε ότι διαφορετικά τμήματα της διαχωριστικής γραμμής μπορούν να κινούνται κατά την ίδια χρονική στιγμή, σε διαφορετικές κατευθύνσεις.

Αρκετοί είναι αυτοί που ανησυχούν για την αύξηση του ιδιωτικού τομέα, θεωρώντας το επικίνδυνο για την δημοκρατία. Η κρατική παρουσία διεισδύει όλο και περισσότερο σε τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας, με άμεση συνέπεια την βαθμιαία απώλεια της ατομικής ελευθερίας.

Η ατομική ελευθερία δεν είναι η μόνη που απειλείται από την κρατική εξουσία. Οι επιπτώσεις στην δικαιοσύνη είναι επίσης σοβαρές, όπως και στην ισότητα. Ο κάθε άνθρωπος χρησιμοποιεί τα δικά του κριτήρια αξιολόγησης των δύο αυτών αγαθών, της δικαιοσύνης και της ισότητας. Είναι όμως εμφανές ότι το κράτος επηρεάζει σημαντικά τον καταμερισμό τους μεταξύ των πολιτών του.

Σε έναν κόσμο όπου οι φυσικοί πόροι δεν είναι ανεξάντλητη, η αποδοτικότητά τους αποτελεί επίσης έναν σημαντικό κοινωνικό στόχο. Η κοινωνία πρέπει να κάνει την καλύτερη δυνατή εκμετάλλευση κάθε ποσότητας και κάθε εργατοώρας. Η μεγαλύτερη αποδοτικότητα συμβάλει άμεσα στην άνοδο του βιοτικού επιπέδου.

Οι έννοιες αποδοτικότητα, δικαιοσύνη και ελευθερία αν και με αντικρουόμενους στόχους είναι θεμελιακές για μία κοινωνία και σχετίζονται άμεσα. Για την επίτευξη των στόχων αυτών η κοινωνία χρησιμοποιεί την κρατική εξουσία. Οι πολίτες βλέπουν το κράτος ως αναγκαίο κακό που η μοναδική του μέριμνα είναι η προσωπική τους ευημερία και εξέλιξη. Στη φάση όμως της υλοποίησης μιας απόφασης, ο πολίτης θεωρεί τον ιδιωτικό τομέα όχι μόνο πιο ευέλικτο και αποτελεσματικό αλλά και ποιοτικά καλύτερο από το δημόσιο.

Με βάση αυτά τα επιχειρήματα οι ιδεαλιστές επιζητούν την μετατόπιση της διαχωριστικής γραμμής προς τα αριστερά, δηλαδή τη μείωση του δημόσιου τομέα με παράλληλη αύξηση του ιδιωτικού. Δεν επιζητούν αποτελεσματικότερο κράτος, αφού αυτό θα ενθάρρυνε τη διατήρηση των κρατικών δραστηριοτήτων, αλλά απλώς λιγότερο κράτος. Τελικά καταλήγουν στο ίδιο συμπέρασμα με τους πραγματιστές.

3. Επιχειρηματική θεώρηση

Ακόμη μεγαλύτερη ώθηση για ιδιωτικοποίηση ασκείται από τους επιχειρηματικούς κύκλους. Το σκεπτικό τους είναι ξεκάθαρο, μεγάλο μέρος των κρατικών δαπανών αποτελούν οι μισθοί των δημοσίων υπαλλήλων. Το μεγαλύτερο μέρος όμως της δουλείας τους αποτελείται από δραστηριότητες ρουτίνας που σε καμία περίπτωση δεν μπορούν να αποτελούν κρατική αποκλειστικότητα. Οι ιδιωτικοί φορείς μπορούν κάλλιστα να φέρουν εις πέρας τις δραστηριότητες και μάλιστα να φορολογηθούν για αυτές. Έτσι αυτή η

θεώρηση προτείνει την ανάθεση των δραστηριοτήτων στον ιδιωτικό τομέα, καθώς και την ψήφιση και εφαρμογή νόμου για την απαγόρευση ανάληψης αυτών των δραστηριοτήτων από το δημόσιο.

Ο ιδιωτικός τομέας μπορεί να εκμεταλλευτεί και τα μεγάλα κρατικά έργα όπως για παράδειγμα η κατασκευή και λειτουργία φυλακών. Η συνεχής αναβλητικότητα των έργων από το δημόσιο τομέα λόγω της έλλειψης χρηματοδότησης, την υπολειτουργικότητα, την χαμηλή παραγωγικότητα και την ευθυνοφοβία, πιέζουν την αποκρατικοποίηση. Αν και η παραπάνω θεώρηση διαφέρει με τις προηγούμενες δύο, προσφέρει ίσως την δυναμικότερη και αποτελεσματικότερη υποστήριξη στον θεσμό της ιδιωτικοποίησης.

4. Ανθρωπιστική θεώρηση

Η τέταρτη και τελευταία πηγή στήριξης των ιδιωτικοποιήσεων είναι η ανθρωπιστική θεώρηση. Αυτή η θεώρηση είναι αντίθετη του υπέρμετρου κρατισμού και των μεγάλων επιχειρήσεων αλλά δέχονται οργανισμούς μικρότερης εμβέλειας, όπως για παράδειγμα οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης. Τα βασικά χαρακτηριστικά αυτής της θεώρησης είναι αφενός ότι οι πολίτες πρέπει να αποκτήσουν μεγαλύτερα περιθώρια επιλογής στις υπηρεσίες που παρέχονται από το κράτος, αφετέρου ότι οι ίδιοι πλέον πρέπει να κινητοποιηθούν ώστε να μπορούν να καλύψουν μόνοι τους τις κοινές τους ανάγκες, χωρίς την ανάγκη από το δυσκίνητο γραφειοκρατικό σύστημα.

Πρέπει οι πολίτες να στηρίζονται περισσότερο στις έννοιες οικογένεια και τοπική κοινότητα. Αυτοί οι θεσμοί απειλούνται να εξαφανιστούν από τον δημόσιο τομέα. Η οικογένεια πλέον εκχωρεί στο κράτος υπηρεσίες που φροντίζουν την υγεία, την μόρφωση, την ασφάλιση, την παροχή πρόνοιας και στέγης. Οι εθελοντικές οργανώσεις εκτοπίζονται και την θέση τους παίρνουν οργανωμένες υπηρεσίες που χρησιμοποιούν και εκμεταλλεύονται την δύναμη του κράτους για να επιβάλλουν τα δικά τους συμφέροντα και αξίες.

Οι ανθρωπιστικές αποδέχονται την εφαρμογή της ιδιωτικοποίησης γιατί αυξάνει την δυνατότητα επιλογής, θωρακίζει και προστατεύει τους θεσμούς μιας κοινωνίας. Έχει ως στόχο μια καλύτερη ανθρώπινη κοινωνία. Αυτή η θεώρηση

συμφωνεί με αυτή των πραγματιστών που επιδιώκουν καλύτερο κράτος και τις επιχειρηματικής θεώρησης που ζητά μεγαλύτερη συμμετοχή στα κρατικά προγράμματα. Έτσι όλες αυτές ασκούν μεγαλύτερες πιέσεις για την εκπλήρωση του στόχου της ιδιωτικοποίησης.

2.10. ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ- ΕΛΛΑΔΑ

Η Ελλάδα καλείται, σήμερα, να προχωρήσει ταχύτατα και υπό πίεση σε ένα μεγάλο πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεων και αξιοποίησης της Δημόσιας Περιουσίας.

Ενώ είχε αρχικά εκτιμηθεί ότι ένα πρόγραμμα €50 δισεκατομμυρίων εσόδων από ιδιωτικοποιήσεις και αξιοποίηση της δημόσιας περιουσίας είναι εφικτό, τώρα το ποσό έχει μειωθεί στα € 19 δισεκατομμύρια μέχρι το 2015, στόχος που εξακολουθεί κατά τη γνώμη μου να είναι ιδιαίτερο αισιόδοξος, με τις παρούσες δομές αποφάσεων, ταχύτητα υλοποίησης και συνθήκες αγοράς. Όπως γνωρίζουμε υπάρχουν τρεις σημαντικές κατηγορίες ιδιωτικοποιήσεων: 1) πωλήσεις εταιριών και εκχώρηση της ευθύνης διαχείρισης σε ιδιώτες (20% του συνόλου), 2) αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας και της δημόσιας γης (50% του συνόλου), και 3) αξιοποίηση των δικαιωμάτων και παραχωρήσεων (30% του συνόλου).

2.10.1. ΔΟΜΕΣ ΤΥΠΟΥ EURECA

Είναι ενδιαφέρον να τονίσουμε στο σημείο αυτό, ότι δομές τύπου EURECA, όπου τα περιουσιακά στοιχεία της Ελλάδας θα δεσμεύονταν σε μία διεθνή νομική οντότητα, υπέρ του EFSF, το οποίο θα μας δάνειζε, με στόχο κυρίως την εξαγορά υφιστάμενου δημοσίου χρέους και τη χρηματοδότηση επενδύσεων, είχε μεγάλο ενδιαφέρον και πρακτική χρησιμότητα πριν μερικούς μήνες όταν η κατάσταση δεν είχε χειροτερεύσει τόσο δραματικά.

Τώρα που βρισκόμαστε μπροστά στην ολοκλήρωση ενός νέου μεγάλου πακέτου βοήθειας προς την Ελλάδα, το EURECA στην αρχική μορφή φαίνεται μάλλον ξεπερασμένο από τα γεγονότα. Συγκεκριμένα, το ύψος της νέας επίσημης βοήθειας θα ξεπεράσει τα € 130 δισεκατομμύρια, με ακόμα χαμηλότερο από το αρχικά συμφωνηθέν επιτόκιο και χωρίς να ζητηθούν εμπράγματα εξασφαλίσεις, με εξαίρεση τη Φιλανδία, το ύψος της διαγραφής δημοσίου χρέους στην κατοχή ιδιωτών μέσω του PSI εκτιμάται ότι θα προσεγγίσει τα €107 δισεκατομμύρια, ενώ το χαμηλό μεσοσταθμικό επιτόκιο των νέων ομολόγων, κοντά στο 3,65% για 30 χρόνια, βελτιώνει περαιτέρω την αποκλιμάκωση της δυναμικής του λόγου χρέους προς ΑΕΠ. Επιπλέον, είναι πολύπλοκα και χρονοβόρα τα διαδικαστικά προετοιμασίας και υλοποίησης ενός τέτοιου εγχειρήματος τύπου EURECA, ενώ η αξία των περιουσιακών στοιχείων έχει μειωθεί δραματικά από την πρωτοεμφάνιση της πρότασης.

2.10.2. ΕΡΓΑ ΠΑΡΑΧΩΡΗΣΕΩΝ

Μία παρεμφερής πρόταση, που μπορεί να έχει κάποιο ενδιαφέρον σήμερα είναι, η Ελλάδα να εκχωρήσει σε εταιρεία ειδικού σκοπού στο εξωτερικό όλες τις μελλοντικές εισπράξεις από έργα παραχωρήσεων (όπως η Αττική Οδός, η Εγνατία Οδός, τα λιμάνια, οι μεγάλοι οδικοί άξονες) και τις συμβάσεις αξιοποίησης περιουσίας όπως το Ελληνικό. Με την ενεχυρίαση των παραπάνω εξασφαλίσεων, οργανισμοί όπως η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων θα μπορούσαν να διαμορφώσουν ένα μεγάλο, στοχευόμενο πρόγραμμα χρηματοδότησης επενδύσεων από ιδιωτικές επιχειρήσεις και του προγράμματος ΣΔΙΤ στην Ελλάδα, με τη διαμεσολάβηση και διαχείριση των τραπεζών, με ευνοϊκούς όρους δανεισμού, για να τονωθούν οι ιδιωτικές επενδύσεις και η ανάπτυξη.

Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων θα μπορούσε να συγχρηματοδοτεί με τις τράπεζες και το ΕΣΠΑ τις παραπάνω ιδιωτικές επενδύσεις, σε πολλαπλάσιο ποσό των εκχωρηθέντων εξασφαλίσεων (μόχλευση), γιατί θα έχει από κοινού με τις τράπεζες επιπρόσθετες εξασφαλίσεις τις προσημειώσεις στα προς χρηματοδότηση ιδιωτικά έργα.

Παρά τις προσπάθειες, το κυρίαρχο στοιχείο των ιδιωτικοποιήσεων, σήμερα, παραμένει η είσπραξη εσόδων για δημοσιονομικούς λόγους κάτω από την πίεση των αρνητικών εξελίξεων, αλλά και η βίαιη συρρίκνωση του δημοσίου τομέα, ώστε οι αμαρτίες του χθες να μην επαναληφθούν. Σε μία χώρα, όμως, που οι ιδιωτικές επενδύσεις έχουν καταρρεύσει από 24% του ΑΕΠ το 2007 σε 13,4%, περίπου, σήμερα, οι ξένες επενδύσεις απομακρύνονται από την Ελλάδα και οι δημόσιες επενδύσεις συρρικνώνονται. Κυρίαρχο στοιχείο της αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας πρέπει να είναι η αναπτυξιακή διάσταση και η προσέλευση εγχώριων και ξένων επενδύσεων, στο πλαίσιο μιας νέας εθνικής αναπτυξιακής στρατηγικής, που θα συμπεριλαμβάνει φιλικές για το επιχειρείν μεταρρυθμίσεις. Άνοιγμα των αγορών στον ανταγωνισμό, ριζική αναδιάρθρωση της δημόσιας διοίκησης, έντονη ανάπτυξη της οικονομικής εξωστρέφειας και άνθιση των ιδιωτικών και δημοσίων επενδύσεων.

2.11. Η ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΔΕΗ

Η ΔΕΗ κατέχει το μονοπώλιο στη διάθεση ηλεκτρικής ενέργειας στην Ελλάδα. Η διαδικασία ιδιωτικοποίησής της ξεκίνησε με IPO το Δεκέμβριο του 2002. Ακολούθησαν διαδοχικές συναλλαγές και σήμερα, η Ελληνική Κυβέρνηση κατέχει το 51.1% των μετοχών, ενώ οι εργαζόμενοι κατέχουν το με 3.8%. Σύμφωνα με συγκεκριμένα στοιχεία, η ΔΕΗ έχει καταστεί πιο αποδοτικός και οικονομικά εύρωστος οργανισμός μετά την ιδιωτικοποίηση, όπως καταδεικνύεται από διάφορους αριθμητικούς δείκτες. Προκειμένου να γίνει πιο ελκυστική για το IPO, η Εταιρεία είχε προβεί σε σωρεία πρωτοβουλιών, όπως η μείωση του εξωτερικού δανεισμού και ο ορθολογισμός του αριθμού των εργαζομένων όπου ήταν αναγκαίο, χωρίς όμως να προκληθούν προβλήματα ανάμεσα στο υφιστάμενο εργατικό δυναμικό.

2.11.1. ΤΑ ΣΤΑΔΙΑ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ

Συγκεκριμένα, η ιδιωτικοποίηση της Επιχείρησης θα γίνει σε τρία στάδια και θα έχει ολοκληρωθεί έως τις αρχές του 2016. Το πρώτο στάδιο προβλέπει την είσοδο ιδιώτη επενδυτή στον διαχειριστή των δικτύων μεταφοράς, ΑΔΜΗΕ, με το Δημόσιο να κρατά την καταστατική μειοψηφία. Η σχετική διαδικασία θα έχει ολοκληρωθεί έως το 2ο τρίμηνο του 2014.

Το δεύτερο στάδιο προβλέπει τη δημιουργία νέας εταιρείας, θυγατρικής της ΔΕΗ, που θα περιλαμβάνει το 30% της μητρικής και προβλέπεται να αποκρατικοποιηθεί μέσα στο 2015. Στο τρίτο στάδιο θα γίνει η αποκρατικοποίηση της μητρικής εταιρείας, μέσω της διάθεσης του 17% των μετοχών που κατέχει το Δημόσιο και που έχουν ήδη περάσει στο ΤΑΙΠΕΔ. Με την ολοκλήρωση του σχεδίου, στις αρχές του 2016, στο Δημόσιο θα μείνει τελικά το 34% της αρχικής ΔΕΗ.

Ο αρμόδιος υφυπουργός Μάκης Παπαγεωργίου τονίζει ότι το σχέδιο προβλέπει τη δημιουργία υγιούς ανταγωνισμού και επενδυτικών ευκαιριών, ενώ παράλληλα το ελληνικό κράτος κρατά την εποπτεία των δικτύων τα οποία παραμένουν ρυθμιζόμενα.

"Ο συγκεκριμένος σχεδιασμός, οδηγεί όχι μόνο στην ελάφρυνση στα δημόσια οικονομικά και κατ' επέκταση στην ελάφρυνση των φορολογουμένων που μέχρι σήμερα έχουν υποστεί το βάρος των περικοπών σε μισθούς και συντάξεις, αλλά διασφαλίζει και οφέλη για την ελληνική οικονομία μέσα από ουσιαστικές διαρθρωτικές αλλαγές" σημειώνει χαρακτηριστικά ο κ. Παπαγεωργίου.

Σύμφωνα με την κυβέρνηση, ο ανταγωνισμός που θα αναπτυχθεί θα λειτουργήσει προς όφελος του καταναλωτή, θα υπάρξει μέριμνα σε θέματα όπως αυτό του

κοινωνικού τιμολογίου, ενώ δεν θα κινδυνεύσουν θέσεις εργασίας. Θα υπάρξουν οι αντίστοιχες προβλέψεις, οι κατοχυρώσεις για το προσωπικό, δεν θα γίνουν .

Το σχέδιο αποκρατικοποίησης της ΔΕΗ αναμένεται να συζητηθεί στο πρώτο υπουργικό συμβούλιο αμέσως μετά τη Σύνοδο Κορυφής στα τέλη του μήνα, ενώ σύμφωνα με πληροφορίες, έως τώρα έχει εκφραστεί αρχικό ενδιαφέρον για τη ΔΕΗ από Γερμανία, Γαλλία, Κατάρ και Ρωσία.

2.12. ΕΜΠΟΔΙΑ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

Τα πρώτα εμπόδια εκδηλώνονται με την λήψη της πολιτικής απόφασης, οι ουσιαστικές δυσκολίες ιδιωτικοποίησης μιας κρατικής επιχείρησης εκδηλώνονται κατά τη διάρκεια της εφαρμογής της. Η επιβολή της χρέωσης των καταναλωτών συναντά από τα πρώτα πολιτικά εμπόδια διότι υπάρχει ένα σημαντικό οικονομικό αντίκτυπο που προκαλεί στους δικαιούχους, καθώς αυτοί αποκλειστικά θα πρέπει πλέον να πληρώνουν για την απόκτηση ενός αγαθού ή μιας υπηρεσίας. Σε αντίθεση με την προηγούμενη κατάσταση όπου το σύνολο της κοινωνίας έπρεπε να συνεισφέρει μέσω της φορολογίας.

Ένα ακόμη εμπόδια δημιουργείτε στο επόμενο βήμα που πράττουμε για την εκπλήρωση μιας ιδιωτικοποίησης, αυτό της απελευθέρωσης της αγοράς από οικονομικούς περιορισμούς (για παράδειγμα με τους οδηγούς ταξί).

Επίσης με την παροχή επιδοτήσεων δημιουργείται μία εύνοια απέναντι σε συγκεκριμένες ομάδες της κοινωνίας, που την υποστήριξη τους οι πολιτικοί σε καμία περίπτωση δεν επιδιώκουν να χάσουν.

2.13. ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΕΩΝ

Η πολιτική ιδιωτικοποιήσεων ξεκίνησε στις αρχές τις δεκαετίας του 1990. Το 1995, το 70% περίπου του ΑΕΠ προερχόταν από ιδιωτικοποιημένες πρώην δημόσιες επιχειρήσεις. Κατά την α. Φάση ιδιωτικοποιήσεων (1992-1994) η κυβέρνηση άρχισε να διαθέτει σε ιδιώτες ομόλογα – μετοχές κρατικών επιχειρήσεων. Με τον τρόπο αυτόν ιδιωτικοποιήθηκαν περίπου 15.000 εταιρείες. Παρ' όλα αυτά η ξένη συμμετοχή στις ιδιωτικοποιήσεις και στις συνεπαγόμενες συναλλαγές μετοχών εξακολουθεί να είναι περιορισμένη.

Στις σημαντικότερες στρατηγικής σημασίας επιχειρήσεις , οι ξένοι επενδυτές επιτρέπεται να κατέχουν κατά μέγιστο ποσοστό 15% των μετοχών. Ειδικό περιορισμοί εφαρμόζονται και στον χρηματοπιστωτικό τομέα. Το 1997, οι ξένοι επενδυτές κατείχαν ποσοστό μικρότερο του 2% των μεσαίων και μεγάλων ρωσικών επιχειρήσεων. Όμως στις 100 μεγαλύτερες εταιρίες της χώρας η ξένη συμμετοχή ανερχόταν σε 12%.

Τον Απρίλιο 2002 τέθηκε σε εφαρμογή ο νέος Νόμος περί Ιδιωτικοποιήσεων. Ο νόμος αυτός εισήγαγε νέες, μεθόδους ιδιωτικοποίησης, όπως πώληση μετοχών στο χρηματιστήριο και περιόρισε παλαιότερες μεθόδους (π.χ. πώληση μετοχών στους εργαζομένους). Παρά το γεγονός ότι ο πρώην Πρόεδρος Putin έθεσε σαν κύριο στόχο τον περιορισμό του κράτους στην οικονομία και την καταπολέμηση της γραφειοκρατίας, εν τούτοις, όπως προαναφέραμε, συνέχισε να δίνει οδηγίες για κρατικοποίηση στρατηγικών τομέων της οικονομίας και ιδιαίτερα του τομέα ενέργειας. Έτσι παρά την ιδιωτικοποίηση των στρατηγικών τομέων πετρελαίου και φυσικού αερίου ενδυναμώθηκε η κρατική συμμετοχή, ενώ ξένοι επενδυτές ενδιαφέρθηκαν πλέον για τις ιδιωτικοποιήσεις δια μέσου τού χρηματιστηρίου της Μόσχας και ιδιαίτερα για αγορά μετοχών μεγάλων ρωσικών εταιρειών .

3. ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ

3.1. ΕΙΔΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

Μια αγορά μπορεί να χαρακτηριστεί ως έννοια από τον βαθμό του ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων που υπάρχουν σε έναν κλάδο, πράγμα που εξαρτάται από τον αριθμό των επιχειρήσεων και από την ομοιογένεια του προϊόντος ή της υπηρεσίας που παράγουν και διαθέτουν.

Είδη ανταγωνισμού:

- i. Τέλειος ή πλήρης ανταγωνισμός: έχουμε, όταν στην αγορά υπάρχουν πολλοί πωλητές και δεν υπάρχουν περιορισμοί, οικονομικοί ή νομικοί, στην είσοδο και έξοδο από την αγορά για όποιον θέλει να δραστηριοποιηθεί ως πωλητής. Κανένας από τους πωλητές δεν έχει επίδραση στις τιμές, επειδή υπάρχουν πολλοί και ο καταναλωτής έχει πολλές εναλλακτικές επιλογές. Οι καταναλωτές δεν παρατηρούν κάποια σημαντική διαφοροποίηση μεταξύ των προϊόντων, άρα μία αύξηση των τιμών από έναν πωλητή θα φέρει ζημία μόνο στον ίδιο, αφού θα ωθήσει τους καταναλωτές στους άλλους πωλητές. Στην πράξη το μοντέλο αυτό δεν υφίσταται, αφού πάντα υπάρχουν ατέλειες στην αγορά, αποτελεί προϋπόθεση για την πρόληψη ή την καταπολέμηση των ακροτήτων που θα μπορούσε να οδηγήσει η επιδίωξη του ατομικού συμφέροντος.

- ii.** Μονοπωλιακός ανταγωνισμός: έχουμε, όταν υπάρχουν τόσες πολλές επιχειρήσεις που παράγουν και προσφέρουν ένα προϊόν ή μια υπηρεσία, με αποτέλεσμα κάθε επιχείρηση να μπορεί να παίρνει αποφάσεις, χωρίς να λαμβάνει υπόψη της τις πιθανές αντιδράσεις των άλλων, δηλαδή δεν υφίσταται αλληλεξάρτηση. Επίσης, το προϊόν ή η υπηρεσία κάθε επιχείρησης είναι σχετικά διαφοροποιημένα από τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες των άλλων επιχειρήσεων. Η διαφοροποίηση μπορεί να είναι σημαντική, ασήμαντη ή και φανταστική και μπορεί να αφορά την ποιότητα του προϊόντος ή της υπηρεσίας καθώς και τα διάφορα χαρακτηριστικά του. Η διαφοροποίηση του προϊόντος επιτρέπει σε κάθε πωλητή να τιμολογεί διαφορετικά το προϊόν του. Δηλαδή εκτός από τον ανταγωνισμό στις τιμές, επιτρέπεται και ο ανταγωνισμός των εταιρειών από την προβολή των διαφορετικών χαρακτηριστικών της προσφερόμενης υπηρεσίας ή του προϊόντος.
- iii.** Ολιγοπώλιο: έχουμε όταν υπάρχουν λίγες επιχειρήσεις που προσφέρουν μια υπηρεσία ή ένα προϊόν και κάθε μια από αυτές διεκδικεί στην αγορά ένα μερίδιο πωλήσεων για το δικό της προϊόν. Ο μικρός όμως αριθμός τους προσδίδει στην ολιγοπωλιακή αγορά έντονη αλληλεξάρτηση, δηλαδή κάθε ενέργεια μιας επιχείρησης, με σκοπό να επηρεάσει την κατάσταση στην αγοράς προς όφελός της, προκαλεί αντιδράσεις εκ μέρους των άλλων επιχειρήσεων, που με τη σειρά τους παρεμβαίνουν στην αγορά με δικές τους αντίστοιχες ενέργειες. Για να αποτρέψουν τον "πόλεμο τιμών", οι επιχειρήσεις σιωπηρά ή με ρητή συμφωνία αποφασίζουν να μην υπάρξει ανταγωνισμός τιμών. Το προσφερόμενο προϊόν ή η υπηρεσία στο ολιγοπώλιο μπορεί να είναι ομοιογενές ή και διαφοροποιημένο. Η διαφοροποίηση μπορεί να είναι σημαντική, για παράδειγμα στην ποιότητα, είτε ασήμαντη, για παράδειγμα στο χρώμα ή τη συσκευασία.

Συμπεραίνουμε ότι στο ολιγοπώλιο αντιμετωπίζουμε τον πιο χαμηλό βαθμό ανταγωνισμού που αφορά αποκλειστικά τα ποιοτικά και μη χαρακτηριστικά του προσφερόμενου προϊόντος ή υπηρεσίας.

3.2. ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ-ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

Ο ανταγωνισμός ωθεί τις επιχειρήσεις να προσπαθήσουν να κερδίσουν περισσότερους πελάτες από τους ανταγωνιστές τους προκειμένου να επιβιώσουν, να αναπτυχθούν και να επιτύχουν μεγαλύτερο κέρδος. Για να προσελκύσουν τους πελάτες αναγκάζονται να αυξήσουν την παραγωγή τους, να μειώσουν τις τιμές και να βελτιώσουν τα προϊόντα τους. Αποτέλεσμα είναι η ευημερία του καταναλωτή, ο οποίος αντίστοιχα ωφελείται αφού πληρώνει λιγότερο για τα ίδια προϊόντα, έχει περισσότερες επιλογές και οι επιχειρήσεις προσπαθούν να ανταποκρίνονται στις ανάγκες του με νέα προϊόντα. Έτσι ο ανταγωνισμός ρίχνει τις τιμές, αυξάνει την ποιότητα και ευνοεί την καινοτομία. Ταυτόχρονα ο ανταγωνισμός δίνει στον καταναλωτή περισσότερες επιλογές. Ο τελευταίος μπορεί να διαλέξει ανάμεσα σε περισσότερα προϊόντα, σε περισσότερους όρους και τρόπους συναλλαγής (δάνεια, δόσεις, leasing, internet κλπ.).

Λόγω του ανταγωνισμού οι επιχειρήσεις δεν έχουν τη δυνατότητα να εκμεταλλευτούν τον καταναλωτή χρεώνοντάς του υπερβολικές τιμές και επιφέροντας έτσι μια μετακίνηση του πλούτου από τους πολλούς (καταναλωτές) στους λίγους (μονοπώλια). Μια άποψη υποστηρίζει ότι έτσι αποφεύγεται και η δημιουργία υπερβολικά μεγάλων επιχειρήσεων και τραστ, τα οποία θα επηρέαζαν με αθέμιτα μέσα την πολιτική και τη δημοκρατία.

3.3. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα μετά το 1987 εισέρχεται σε μια πορεία εκσυγχρονισμού της λειτουργίας του. Μέχρι τα μέσα της δεκαετίας η δομή του ήταν αποτέλεσμα των κρατικών κανόνων και ρυθμίσεων που μείωναν σημαντικά την αποτελεσματικότητά του. Ο ανταγωνισμός στον τραπεζικό τομέα ήταν σχεδόν μια έννοια άγνωστη καθώς η Τράπεζα της Ελλάδος καθόριζε την επενδυτική πολιτική και την πολιτική χορηγήσεων. Χαρακτηριστικά μέχρι το 1987 δεν υπήρχε προσπάθεια δημιουργίας και διάθεσης νέων προϊόντων, υψηλό λειτουργικό κόστος και παρατηρείται ανυπαρξία συστημάτων διαχείρισης κινδύνων.

Αποτέλεσμα όλων των κρατικών παρεμβάσεων ήταν η δημιουργία ενός συστήματος χωρίς ευελιξία, οραματισμό, εξέλιξη, αποτελεσματικότητα και παραγωγικότητα. Έτσι όπως λειτουργούσε δεν θα μπορούσε να ανταπεξέλθει στις νέες συνθήκες ανταγωνισμού που διαμορφώνονταν στο περιβάλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία προσπάθησε να εναρμονίσει τα τραπεζικά συστήματα των κρατών-μελών με μια σειρά οδηγιών όπως:

1. εκσυγχρονισμό του τραπεζικού συστήματος με την απελευθέρωση των επιτοκίων, την κατάργηση των διαφόρων πιστωτικών κανόνων που επιτρέπει πλέον στις τράπεζες να ανταγωνιστούν στο επίπεδο των τιμών όσο και σε αυτό της ποιότητας προϊόντων και υπηρεσιών. Επίσης απελευθερώθηκε η κίνηση κεφαλαίων. Οι αλλαγές που έγιναν δημιουργούν ένα νέο τραπεζικό σύστημα πιο ανταγωνιστικό. Οι τράπεζες για να επιβιώσουν και να αναπτυχθούν στο νέο περιβάλλον πρέπει να είναι σε θέση να προσαρμόζονται στις νέες συνθήκες με ευελιξία, να δημιουργούν και να προσφέρουν νέα προϊόντα και να έχουν το σωστό μέγεθος έτσι ώστε να μπορούν να ανταγωνιστούν και να επωφεληθούν των οικονομιών κλίμακας.

2. Συγχωνεύσεις και εξαγορές. Οι εξαγορές και οι συγχωνεύσεις έχουν οδηγήσει σε μείωση του αριθμού των τραπεζών και στην αύξηση των μεγεθών.

3.4. ΤΟ ΠΑΡΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Ο έντονος ανταγωνισμός που επικρατεί σήμερα στην ελληνική τραπεζική αγορά στενεύει τα περιθώρια ανάπτυξης των μικρών τραπεζών των οποίων το μερίδιο δεν ξεπερνά ούτε το 1% με αποτέλεσμα να μην μπορούν να επωφεληθούν των οικονομιών κλίμακας και να έχουν περιορισμένες δυνατότητες στην άντληση νέων κεφαλαίων.

Ορισμένες ορατές αλλαγές στον ρόλο αλλά και στο χώρο του τραπεζικού καταστήματος κατά τα τελευταία χρόνια είναι οι εξής:

- ✓ Λειτουργεί ως πόλος έλξης των πελατών με την ελκυστική και προσεγμένη εξωτερική του εμφάνιση.
- ✓ Επικοινωνεί στην πελατεία την επιθυμητή ταυτότητα της Τράπεζας, με την επιλογή των συγκεκριμένων εταιρικών χρωμάτων και με τους συγκεκριμένους λογότυπους που βρίσκονται σε σημεία προβολής.
- ✓ Ο χώρος είναι οργανωμένος έτσι ώστε ο πελάτης να εξυπηρετείται πληρέστερα, συντομότερα και χωρίς πολλαπλές μετακινήσεις σε διαφορετικές θέσεις εργασίας.
- ✓ Τα διαχωριστικά μεταξύ πελατών / υπαλλήλων, καταργούνται, όπου είναι εφικτό, με στόχο να αναπτύσσεται ένα πνεύμα συνεργασίας και όχι αντιπαλότητας με τους πελάτες.
- ✓ Προτιμούνται οι ανοικτοί χώροι, χωρίς διαχωριστικά, τα γραφεία με τις γνωστές καρέκλες συνεργασίας για τους υποψήφιους πελάτες, τα ανοιχτά χρώματα στο εσωτερικό και υλικά πιο πρακτικά και οικονομικά, με αποτέλεσμα το κόστος διασκευής ενός μέσου καταστήματος να είναι μειούμενο.

- ▼ Συνήθως στις προθήκες των καταστημάτων τοποθετούνται τα γνωστά ΑΤΜ, ή στο εσωτερικό του καταστήματος, δίπλα στην είσοδο δημιουργείται ένα μικρό ηλεκτρονικό κατάστημα , προκειμένου να εξυπηρετούνται οι πελάτες εκείνοι που επιθυμούν να διεκπεραιώσουν γρήγορα τις απλές τραπεζικές εργασίες.

3.4.1. ΑΦΕΤΗΡΙΑ ΤΟΥ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΥ

Από τα μέσα της δεκαετίας του '80 έγιναν σημαντικές προσπάθειες για τον εκσυγχρονισμό του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος. Αναλυτικότερα, οι παράγοντες που συνετέλεσαν στον εκσυγχρονισμό του και στην προσαρμογή στην Ευρωπαϊκή τραπεζική αγορά ήταν οι εξής:

1. Η θεσμική απελευθέρωση του τραπεζικού συστήματος με την κατάργηση των διοικητικών περιορισμών στις τιμές, τις ποσότητες και τη διάρθρωση του πιστωτικού τομέα.
2. Η μεταβολή του Πλαισίου Κανόνων και εποπτείας των τραπεζών.
3. Η ενίσχυση των ρυθμών ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας και η επίτευξη μακροοικονομικής σταθερότητας με την καθιέρωση των χαμηλών επιτοκίων.
4. Η ραγδαία τεχνολογική πρόοδος, η ενοποίηση των διεθνών αγορών χρήματος και κεφαλαίου και οι μεταβολές των αναγκών των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών για τραπεζικά προϊόντα και υπηρεσίες.

3.4.2. ΔΕΚΑΕΤΙΑ '90

Η πλειοψηφία των τραπεζών που επένδυσε στην λιανική τραπεζική, προκειμένου να επιτύχει τους στόχους της έπρεπε να αναπτύξει το δίκτυό της είτε αυτόνομα είτε μέσω συγχωνεύσεων και εξαγορών. Από τα μέσα της 10ετίας του 1990 μέχρι και σήμερα έχει καταγραφεί αυτή η τάση σε πολλές περιπτώσεις τραπεζών με αποτέλεσμα αλλού να αποτελεί μια φυσική συνέχεια της πορείας της Τράπεζας

(για παράδειγμα Εθνική), αλλού όμως να προκύπτει κατόπιν αλλαγής της στρατηγικής της Τράπεζας (για παράδειγμα Eurobank). Οι προαναφερθείσες συνθήκες εξηγούν κατά κύριο λόγο την αύξηση του συνολικού αριθμού των τραπεζικών καταστημάτων που καταγράφεται στον ελληνικό τραπεζικό κλάδο κατά τα τελευταία έτη. Όμως παράλληλα αναπτύσσεται και μια άλλη τάση η οποία οδηγεί σε συρρίκνωση του φυσικού δικτύου των τραπεζών και σε υποβάθμιση του ρόλου του.

Η ανάπτυξη και διάχυση της τεχνολογίας του κλάδου των επικοινωνιών, της πληροφορικής και του διαδικτύου επέδρασαν καταλυτικά τόσο στο θέμα της συμπίεσης του κόστους παραγωγής και διάθεσης των τραπεζικών υπηρεσιών όσο και στην αλλαγή της καταναλωτικής συμπεριφοράς μεγάλων πελατειακών ομάδων των Τραπεζών. Οι ελληνικές τράπεζες εφάρμοσαν με κάποια χρονική υστέρηση τις παραπάνω μεθόδους σε σχέση με τις τράπεζες της δυτικής Ευρώπης και των Ηνωμένων Πολιτειών.

Η θεώρηση που υιοθετείται για τα εναλλακτικά δίκτυα είναι ότι δρουν συμπληρωματικά και όχι ανταγωνιστικά προς το φυσικό δίκτυο των τραπεζών καθώς στον ελληνικό χώρο δεν υπάρχει αυτόνομη παρουσία καθαρής «ηλεκτρονικής» τράπεζας (e-bank) ενώ και στο διεθνή χώρο (Αμερική, Ευρώπη) οι περισσότερες ηλεκτρονικές τράπεζες αναγκάστηκαν να αναπτύξουν μετέπειτα και φυσικό δίκτυο για να επιβιώσουν. Παρόλα αυτά δεν πρέπει να αγνοηθεί η δημιουργία ενός νέου καναλιού παροχής δανείων μέσω του διαδικτύου, όπου τα επιτόκια δανεισμού διαμορφώνονται μέσα από μια μορφή «πλειστηριασμού». Αυτές οι νέου τύπου «εικονικές» τράπεζες (virtual banks) έχουν ήδη κάνει την εμφάνισή τους στις Η.Π.Α και στην Ευρώπη (Αγγλία, Ολλανδία και Βέλγιο) και μπορούν να εξασφαλίσουν δάνεια με ιδιαίτερα ευνοϊκούς όρους.

Ο ανταγωνισμός που διαρκώς εντείνεται, αναγκάζει τις Τράπεζες να συμπιέζουν διαρκώς το κόστος παραγωγής των υπηρεσιών με αποτέλεσμα να στρέφονται σε αυτοματοποιημένες μεθόδους χωρίς την παρέμβαση υπαλληλικού προσωπικού.

3.4.3. ΟΙ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΙ ΣΤΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Όπως προαναφέρθηκε, η απελευθέρωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος στην Ελλάδα ξεκίνησε το δεύτερο ήμισυ της δεκαετίας του 1980. Από τότε μέχρι σήμερα, το ελληνικό τραπεζικό σύστημα έχει υποστεί ένα σημαντικό μετασχηματισμό. Ιδρύθηκαν νέες τράπεζες, οι οποίες κατακτούν ολοένα και μεγαλύτερα μερίδια στην τραπεζική αγορά., τα τραπεζικά ιδρύματα επενδύουν διαρκώς σε νέες τεχνολογίες, έχει διευρυνθεί ουσιωδώς το φάσμα των προσφερόμενων τραπεζικών προϊόντων, τράπεζες που άλλοτε ειδικεύονταν στην παροχή συγκεκριμένων κατηγοριών δανείων έχουν επεκτείνει τις δραστηριότητές τους σε άλλους τομείς, ενώ έχουν πραγματοποιηθεί και πολλές ιδιωτικοποιήσεις. Μπορεί να ειπωθεί πλέον ότι η τραπεζική αγορά παρουσιάζει μικρή κατάτμηση και ότι έχει αυξηθεί ο ανταγωνισμός.

3.4.4. ΟΙ ΚΑΘΟΡΙΣΤΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ ΠΟΥ ΣΥΝΕΒΑΛΑΝ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Το 1999 θα περάσει στην ιστορία του τραπεζικού μας συστήματος ως η χρονιά των κοσμογονικών αλλαγών που μετέβαλαν τη φυσιογνωμία του, αναδιέταξαν το δυναμικό του και δημιούργησαν νέους προωθητικούς παράγοντες ανάπτυξης και αναδιάρθρωσής του. Στην αφετηρία των αλλαγών αυτών βρίσκονται οι

εντυπωσιακές εξαγορές και συγχωνεύσεις τραπεζικών ιδρυμάτων της τελευταίας διετίας.

Παρ' ότι όμως οι μεγεθύνσεις αυτές ισχυροποίησαν αναμφισβήτητα τις κορυφαίες μας τράπεζες, δεν έλυσαν αυτομάτως και το πρόβλημα ανταγωνιστικότητας του ελληνικού τραπεζικού συστήματος που παραμένει οξύ εν όψει της ένταξης της οικονομίας μας στη ζώνη του ευρώ. Η ανταγωνιστικότητα θα συμβαδίσει επίσης με την ολοκλήρωση της απελευθέρωσης της τραπεζικής αγοράς από διοικητικές ρυθμίσεις και παρεμβάσεις, πολλές από τις οποίες παραμένουν εν ισχύει και σήμερα και αναστέλλουν τον εκσυγχρονισμό των τραπεζικών ιδρυμάτων.

Σημαντικός ανασταλτικός για την ανάπτυξη παράγοντας υπήρξε επίσης και το υψηλό επίπεδο επιτοκίων που ιστορικά επικρατούσε στην Ελλάδα. Πρώτον, γιατί επέτρεπαν μεγάλο περιθώριο κέρδους από απλές εργασίες ενώ παράλληλα συντηρούσαν υψηλά λειτουργικά έξοδα και, δεύτερον, γιατί ενθάρρυναν την επένδυση των κεφαλαίων των τραπεζών σε κρατικά χρεόγραφα που συνδύαζαν υψηλές αποδόσεις με μηδενικό περίπου κίνδυνο.

Τα προβλήματα ανταγωνιστικότητας συγκαλύφθηκαν επίσης από τη θεαματική αύξηση της κερδοφορίας τους τα τελευταία χρόνια, η οποία σε σημαντικό όμως βαθμό προήλθε από χρηματιστηριακές υπεραξίες και όχι από εξυγίανση του λειτουργικού κόστους. Τα υψηλά κέρδη πάντως προκάλεσαν ευφορία που ανέβαλε επιβεβλημένες αλλαγές στις μεθόδους οργάνωσης και λειτουργίας των τραπεζών. Η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, που θα καταστεί επείγουσα την προσεχή διετία λόγω της ενοποίησης των αγορών και της εξίσωσης των επιτοκίων από την ένταξη στην ΟΝΕ, πρέπει να ξεκινήσει από την αύξηση της αποδοτικότητας του τραπεζικού συστήματος, που με τη σειρά της θα κριθεί από την ικανότητά του να μειώσει τα υψηλά λειτουργικά του έξοδα.

3.4.5. Η ΕΙΣΟΔΟΣ ΣΤΗΝ Ο.Ν.Ε.

Με την είσοδο της Ελλάδας στην ΟΝΕ οι ελληνικές τράπεζες είχαν να αντιμετωπίσουν την πρόκληση ενός ολοένα και αυξανόμενου ανταγωνισμού στα πλαίσια του ενοποιημένου χρηματοπιστωτικού χώρου που δημιουργεί η έλευση του ενιαίου νομίσματος, η σημαντική πρόοδος στον τομέα των νέων τεχνολογιών και η απελευθέρωση των αγορών χρηματοπιστωτικών προϊόντων.

Για να εξετασθεί αν οι ελληνικές τράπεζες μπορούν να ανταπεξέλθουν στον ανταγωνισμό από τις αντίστοιχες ευρωπαϊκές πρέπει να ελεγχθούν τα επιμέρους στοιχεία που συνθέτουν την εικόνα του ελληνικού τραπεζικού συστήματος σε σχέση με αυτά των χωρών της ευρωζώνης. Η απελευθέρωση του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος ολοκληρώθηκε τον Ιούνιο του 2000 με τη μείωση του ποσοστού των υποχρεωτικών διαθεσίμων από 12% σε 2%. Πλέον οι ελληνικές τράπεζες λειτουργούν σε ένα ανταγωνιστικό περιβάλλον, το οποίο είναι ελεύθερο από τον κρατικό παρεμβατισμό και έλεγχο γεγονός που εμπόδιζε την πρόδοό τους.

Το πιο σημαντικό χαρακτηριστικό που διαφοροποιεί τον ελληνικό τραπεζικό τομέα από τους υπόλοιπους στην Ευρώπη είναι οι προοπτικές ανάπτυξης. Μέχρι πρόσφατα η ζήτηση για χρηματοοικονομικές υπηρεσίες στην Ελλάδα ήταν πολύ μικρή λόγω των υψηλών επιτοκίων και των περιορισμών στην τραπεζική χρηματοδότηση

Οι πιέσεις που ασκούνται στις ελληνικές τράπεζες από τη μετάβαση στο Ευρώ και οι εξελίξεις επηρεάζουν σημαντικά τις στρατηγικές τους και μεταβάλλουν τις πηγές κερδοφορίας τους. Η απελευθέρωση των χρηματοοικονομικών αγορών που είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία νέων δανειακών προϊόντων αύξησε το καθαρό επιτοκιακό περιθώριο.

Αντιμέτωπες με τον αυξανόμενο ανταγωνισμό και τις πιέσεις στα εσωτερικά επιτοκιακά περιθώρια οι ελληνικές τράπεζες αντιλαμβάνονται ότι υπάρχει ανάγκη περιορισμού του κόστους έτσι ώστε να αντιμετωπίσουν τον ανταγωνισμό και να διαφυλάξουν την κερδοφορία τους. Το γεγονός ότι τα λειτουργικά έσοδα των ελληνικών τραπεζών παρουσίαζαν σημαντική αύξηση διαμόρφωσε και τον δείκτη αποτελεσματικότητας σε πολύ ανταγωνιστικά επίπεδα. Το 2000 ο δείκτης

αποτελεσματικότητας των ελληνικών εμπορικών τραπεζών κυμαινόταν λίγο πιο πάνω από το 55% ενώ ο αντίστοιχος δείκτης για τις περισσότερες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης πολύ πιο πάνω από 65%.

Απαιτείται συνεχής εκσυγχρονισμός έτσι ώστε οι ελληνικές τράπεζες να μπορούν να ανταγωνιστούν τις αντίστοιχες ευρωπαϊκές. Οι διοικήσεις των τραπεζών οφείλουν να αυξήσουν την ανταγωνιστικότητά τους και την επιχειρησιακή τους αποδοτικότητα ώστε να παίξουν ένα καθοριστικό ρόλο στις εγχώριες περιφερειακές αγορές.

Οι πρόσφατες εξαγορές και συγχωνεύσεις μπορούν να επιδράσουν θετικά στα έξοδα λειτουργίας των εγχώριων ιδρυμάτων, αλλά αυτό απαιτεί συγκεκριμένες ενέργειες και προσπάθεια από τις διοικήσεις τους.

3.4.6. Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΕΙΚΟΣΑΕΤΙΑ

Κατά τη διάρκεια της τελευταίας 20ετίας(μέχρι το 2008) ο τραπεζικός κλάδος στην Ελλάδα εξελίχθηκε ραγδαία και αποτέλεσε έναν από τους δυναμικότερους τομείς της ελληνικής οικονομίας συμβάλλοντας σημαντικά στην ανάπτυξη της χώρας. Το γεγονός αυτό αντανακλάται και στην συμπεριφορά του τραπεζικού κλάδου στο Ελληνικό Χρηματιστήριο, αποτελώντας πόλο έλξης διεθνών και εγχώριων κεφαλαίων και διατηρώντας αμείωτο το ενδιαφέρον των αναλυτών, οι οποίοι επισημαίνουν τις θετικές του προοπτικές και τις αναπτυξιακές του δυνατότητες.

Η απελευθέρωση της τραπεζικής αγοράς, η συμμετοχή της Ελλάδας στην Ο.Ν.Ε. και η παγκοσμιοποίηση οδήγησαν σε 2 βασικές στρατηγικές επιλογές της ελληνικές τράπεζες: η μία της αύξησης του μεγέθους τους και της σταδιακής επέκτασής τους σε περιφερειακές αγορές (πχ Βαλκάνια) και η άλλη της εξειδίκευσης και της εξυπηρέτησης συγκεκριμένων και καλά επιλεγμένων τμημάτων της αγοράς(πχ επενδυτική τραπεζική) . Παράλληλα, η τάση της μείωσης των επιτοκίων, το σταθερό οικονομικό περιβάλλον, η απελευθέρωση της καταναλωτικής πίστης και το χαμηλότερο ύψος δανεισμού των ελληνικών

νοικοκυριών σε σχέση με τα υπόλοιπα ευρωπαϊκά, δημιούργησαν τις προϋποθέσεις για την προσφορά από μέρους των τραπεζών ενός μεγάλου αριθμού νέων προϊόντων και υπηρεσιών που καλύπτουν το σύνολο των καταναλωτικών, στεγαστικών και επενδυτικών αναγκών των ελληνικών νοικοκυριών. Αποτέλεσμα αυτών είναι ο τομέας της λιανικής τραπεζικής να αποτελέσει στρατηγική επιλογή μεγάλης μερίδας των τραπεζών καθώς παρουσίαζε και εξακολουθεί να παρουσιάζει σημαντικές προοπτικές ανάπτυξης.

3.5. ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού είναι η ελληνική αρχή προστασίας ανταγωνισμού. Είναι ανεξάρτητη διοικητική αρχή που έχει ως στόχο την διαφύλαξη των αρχών του ανταγωνισμού, εφαρμόζοντας το δίκαιο κατά των περιορισμών του Ανταγωνισμού. Σε επιμέρους τομείς της αγοράς υπάρχουν ειδικές ρυθμιστικές αρχές που αναλαμβάνουν τη διαφύλαξη του ανταγωνισμού. Δημιουργήθηκε το 1977 αλλά πήρε τη σημερινή της μορφή μόλις το 1995 στα πρότυπα των πολύ παλαιότερων Αρχών Ανταγωνισμού των ΗΠΑ και της Ευρώπης.

Με τον ν.2837/00 η Επιτροπή απέκτησε και οικονομική αυτοτέλεια. Οι οικονομικοί πόροι της Επιτροπής προέρχονται από την επιβολή ανταποδοτικού τέλους ύψους ενός τοις χιλίοις επί του ιδρυτικού κεφαλαίου ή επί του ποσού της αύξησης του κεφαλαίου ανωνύμων εταιριών.

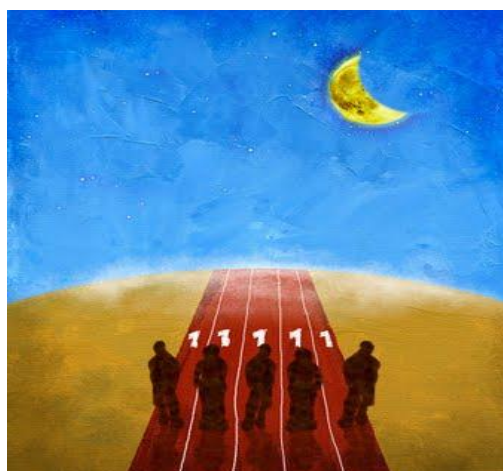
3.5.1. ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΚΑΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού (Ε.Α.) είναι θεματοφύλακας της εύρυθμης λειτουργίας της αγοράς και εγγυάται την εφαρμογή του δικαίου του ανταγωνισμού. Η επιτροπή Ανταγωνισμού λειτουργεί ως ανεξάρτητη αρχή και έχει διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια.

Οι γενικοί στόχοι της είναι οι ακόλουθοι:

1. Διατήρηση ή αποκατάσταση της υγιούς ανταγωνιστικής δομής της αγοράς.
2. Προστασία των συμφερόντων του καταναλωτή.
3. Οικονομική ανάπτυξη.
4. Καταπολέμηση των πρακτικών που περιορίζουν ή νοθεύουν τον ανταγωνισμό και καταλήγουν σε βλάβη των καταναλωτών.
5. Καταπολέμηση των φραγμών εισόδου στην αγορά, η οποία πρέπει να είναι ελεύθερη και ανοιχτή για όλες τις επιχειρήσεις.

Μέσω της συνεργασίας και των κοινών προτύπων με τις άλλες Ευρωπαϊκές Αρχές Ανταγωνισμού και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή γίνεται διαρκώς προσπάθεια για ορθολογική παρέμβαση.

3.5.2. ΕΠΙΔΙΩΚΟΜΕΝΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Σκοπός είναι η ύπαρξη υγιή ανταγωνισμού, πράγμα που σημαίνει:

Αύξηση της αποτελεσματικότητας, της παραγωγικότητας, των επενδύσεων, της έρευνας και ανάπτυξης και της καινοτομίας. Μείωση των τιμών, βελτίωση της ποιότητας και του εύρους των παρεχομένων προϊόντων και υπηρεσιών, με επακόλουθα αφενός μεν τη διεύρυνση των επιλογών για τους καταναλωτές και την αύξηση της αγοραστικής τους δύναμης, αφετέρου δε την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και την ανάπτυξη της οικονομίας και της κοινωνικής ευημερίας εν γένει.

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού είναι το όργανο, το οποίο έχει ως αρμοδιότητα την εφαρμογή του ν. 3959/11 "προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού".

3.6. ΒΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Σε ευρύτερα πλαίσια ο ανταγωνισμός αφορά τη διάρθρωση όλου του κλάδου, από το εποπτικό πλαίσιο ως τα μεγέθη, τις δομές και τον αριθμό των ιδρυμάτων. Ο επερχόμενος πανευρωπαϊκός ανταγωνισμός απαιτεί τράπεζες όχι μόνο με σημαντικά μεγέθη, αλλά με εύρος προϊόντων και υπηρεσιών, ποιότητα στην εξυπηρέτηση και ισχυρή κεφαλαιακή βάση. Τα τελευταία χρόνια οι ελληνικές τράπεζες, με αιχμή αυτές του ιδιωτικού τομέα, έχουν κάνει δυναμικά βήματα προς αυτή την κατεύθυνση. Στη βελτίωση της ανταγωνιστικής θέσης των εγχώριων τραπεζών συνέβαλε και η σύναψη συμμαχιών με μεγάλες αλλοδαπές τράπεζες και η ιδιωτικοποίηση κρατικών τραπεζών.

Παρά τις θετικές αυτές εξελίξεις όμως απαιτούνται και άλλες προσπάθειες βελτίωσης σε τομείς όπου οι ελληνικές τράπεζες υστερούν έναντι των μεγάλων

ευρωπαϊκών, όπως η κεφαλαιακή ισχύς, η εφαρμογή νέων λειτουργικών σχημάτων και η ανάπτυξη νέων εργασιών.

Η κεφαλαιακή ενίσχυση των πιστωτικών ιδρυμάτων πρέπει να συνεχισθεί: η μεγέθυνση των ιδρυμάτων απαιτεί και αντίστοιχη μεγέθυνση της κεφαλαιακής τους βάσης. Παρ' όλες τις μεγάλες αυξήσεις κεφαλαίου που διενήργησαν πρόσφατα ή θα διενεργήσουν σχεδόν σύσσωμες οι εγχώριες τράπεζες, οι κεφαλαιακές βάσεις τους παραμένουν μικρές συγκριτικά με αυτές των ευρωπαϊκών ανταγωνιστών τους.

Η εισαγωγή νέων οργανωτικών συστημάτων και η περαιτέρω ανάπτυξη της μηχανογραφικής υποδομής είναι κρίσιμης σημασίας για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, και ειδικά για τη μείωση των λειτουργικών δαπανών. Στο ίδιο πνεύμα απαιτείται και η συνεχής εκπαίδευση του προσωπικού, που είναι ζωτικής σημασίας για τη βελτίωση των παρεχομένων υπηρεσιών, ιδιαίτερα στις τράπεζες που ελέγχονται ή ελέγχονταν από τον δημόσιο τομέα.

Η ανάπτυξη νέων καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών θα επιτρέψει την προσέλκυση πελατείας αλλά και τη διεύρυνση των πηγών εσόδων. Επίσης η εξυγίανση των χαρτοφυλακίων τους πρέπει να γίνει άμεση προτεραιότητα στο πλαίσιο της ευρύτερης ποιοτικής αναβάθμισης.

Στο πλαίσιο αυτό πρέπει να επισημανθεί ότι οι μικρές τράπεζες λειτουργούν με ένα συγκριτικό πλεονέκτημα έναντι των μεγαλύτερων τους ανταγωνιστών: το μέγεθος τους επιτρέπει την ταχεία λήψη αποφάσεων, τη διαμόρφωση σύγχρονης κουλτούρας και την άμεση υλοποίηση τεχνολογικών εξελίξεων. Ο βαθμός όμως στον οποίο θα μπορέσουν να αξιοποιήσουν τα πλεονεκτήματα αυτά θα κριθεί από τον ρυθμό κεφαλαιακής ενίσχυσής τους αλλά και από τις κινήσεις των μεγαλύτερων τραπεζών.

Από την ανωτέρω ανάλυση, παρ' όλο που είναι αρκετά συνοπτική και δεν επιχειρεί να εξαντλήσει σε βάθος τις δυσχέρειες των ελληνικών τραπεζών, προκύπτει η ανάγκη να συνδυασθεί η μεγέθυνση των τραπεζών με τη βελτίωση και την αναδιοργάνωση των λειτουργιών τους. Για να καταστούν πραγματικά ανταγωνιστικές έναντι των αλλοδαπών ανταγωνιστών τους πρέπει να επενδύσουν

σε νέα συστήματα, στην εκπαίδευση του προσωπικού και στη δημιουργία νέων προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής ποιότητας, ειδάλλως υπάρχει κίνδυνος η μεγέθυνση των μεγεθών τους να προκαλέσει αντίστοιχη μεγέθυνση και των δυσκολιών τους.

3.7. ΚΑΤΑ ΠΟΣΟ Ο ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΕΙΝΑΙ ΕΠΩΦΕΛΗΣ;

Έχουν υπάρξει πολλές διαφοροποιημένες απόψεις για αυτό το θέμα σε σχέση με παλαιότερες εποχές. Η μεταβολή αυτή άρχισε να διαφαίνεται από τα μέσα της δεκαετίας του 1970, με την ανάδειξη, όλο και πιο συχνά, των πλεονεκτημάτων που φέρνει ο ανταγωνισμός στην ανάπτυξη των χρηματοπιστωτικών αγορών.

Σήμερα η εποπτεία βασίζεται στην άποψη της ενδυνάμωσης του συστήματος μέσω του ανταγωνισμού και της επικράτησης των δυνατότερων παικτών, ενώ θέτει περιορισμούς στην αποδοτικότερη, κατά την άποψη των τραπεζών, τοποθέτηση των κεφαλαίων ελέγχοντας όμως τους αναλαμβανόμενους κινδύνους.

3.8. ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ ΑΓΟΡΩΝ

Κατά το παρελθόν, στις χώρες που υπήρχε νομοθεσία για τον ανταγωνισμό, οι αντίστοιχες επιτροπές δεν είχαν αρμοδιότητα για τις τράπεζες, ενώ οι υποχρεώσεις γνωστοποίησης στοιχείων για τις εισηγμένες σε χρηματιστήρια τράπεζες δεν ήταν ίδιες με των άλλων εταιρειών. Σήμερα οι τράπεζες αντιμετωπίζονται όπως όλες οι άλλες εταιρείες και με τις ίδιες απαιτήσεις διαφάνειας.

Ο σύγχρονος ανταγωνισμός στον τραπεζικό τομέα συνδυάζει τα θετικά σημεία της παλαιάς τραπεζικής πρακτικής (έλεγχος του συστήματος) με τα πλεονεκτήματα της νέας (ενίσχυση του ανταγωνισμού). Υπάρχουν αντίρροπες πιέσεις που προέρχονται από την απελευθέρωση στον τομέα της διεθνούς τραπεζικής και των

νέων τεχνολογιών. Το τραπεζικό σύστημα, όμως παρουσιάζει και ιδιαιτερότητες που δεν υπάρχουν σε άλλους τομείς της οικονομίας.

Η κυριότερη από αυτές είναι η συνεργασία που πρέπει να υπάρχει μεταξύ τραπεζών για την παροχή ρευστότητας στο χρηματοοικονομικό σύστημα και τη διαχείριση των συστημάτων πληρωμών. Αυτές οι λειτουργίες, που έχουν ιδιαίτερη σημασία για την οικονομία, μπορούν να διεξαχθούν ομαλά μόνο μέσω σταθερών και υγιών τραπεζών με καλή φήμη.

Η κριτική που δέχθηκε τα προηγούμενα χρόνια το σύμφωνο του 1988 για την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών, σε συνδυασμό με την απελευθέρωση των αγορών, την καινοτομία στον τομέα των τραπεζικών εργασιών και τη βελτίωση των τεχνικών διαχείρισης κινδύνων, οδήγησαν στην αναθεώρησή του.

3.9. ΤΟ ΝΕΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

Η νέα συνθήκη, της οποίας η εφαρμογή αναμένεται εντός του 2007, έχει στόχο την αποτελεσματικότερη διαχείριση των κινδύνων στις τράπεζες και τη χρήση εργαλείων εποπτείας φιλικότερων προς την αγορά. Κάθε ένας από τους πυλώνες στους οποίους στηρίζεται το νέο πλαίσιο, έχει πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα, ο αποτελεσματικός συνδυασμός όμως και των τριών μπορεί να εκπληρώσει το στόχο της σταθερότητας του χρηματοοικονομικού συστήματος.

- ▼ Ο 1ος πυλώνας, που αφορά τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων, περιλαμβάνει αρκετά ξεκάθαρους κανόνες, οι πραγματικές προκλήσεις όμως βρίσκονται στην εφαρμογή του 2ου πυλώνα για τον εποπτικό έλεγχο και του 3^{ου} πυλώνα για την πειθαρχία της αγοράς.

- ▼ Ο 2ος πυλώνας βασίζεται, κυρίως, σε αρχές και αρκετά ζητήματα εξαρτώνται από τον τρόπο που θα τα προσεγγίσουν οι εποπτικές αρχές κάθε χώρας. Αυτό απαιτεί συντονισμό και συνεργασία μεταξύ των εποπτικών αρχών, προκειμένου να διασφαλίζονται ίσοι όροι ανταγωνισμού μεταξύ των διεθνώς δραστηριοποιούμενων τραπεζών.

- ▼ Επίσης, από το κείμενο της συνθήκης γίνεται σαφές ότι ο 3ος πυλώνας της νέας συνθήκης, η πειθαρχία στην αγορά, αποτελεί συμπληρωματικό μηχανισμό εποπτείας. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να μπορούν να γίνουν αντιληπτά από τις εποπτικές αρχές τα "σήματα" των αγορών, αλλά και να "μεταφράζονται" σωστά, προκειμένου να μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τους σκοπούς της προληπτικής εποπτείας.

3.10. ΕΥΡΩΖΩΝΗ

ΠΙΝΑΚΑΣ Α.1

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΦΟΡΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΕΠΙΤΟΚΙΩΝ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ ΚΑΙ ΧΟΡΗΓΗΣΕΩΝ						
	1986-87	1990-92	1993	1994	1995	1996
ΕΛΛΑΔΑ	5,7	8,5	8,2	8,3	5,5	6,2
Βέλγιο	4,7	6,7	4,7	4,6	4,4	4,5
Δανία	6,4	4,8	4,0	6,5	6,4	5,9
Φινλανδία	1,8	4,3	5,2	4,6	4,6	3,6
Γερμανία	5,1	4,9	6,6	7,0	7,1	7,3
Ιταλία	6,8	7,7	6,1	5,0	6,0	5,5
Ολλανδία	4,6	9,0	7,3	3,6	2,8	2,4
Νορβηγία	3,8	4,2	5,5	3,2	2,8	2,6
Ισπανία	5,2	4,3	3,2	2,3	2,4	2,7
Μεγάλη Βρετανία	1,0	2,0	2,0	1,8	2,6	3,2

Υποσημείωση: Στις περισσότερες περιπτώσεις χρησιμοποιείται το επιτόκιο για κεφάλαια κίνησης και το επιτόκιο καταθέσεων προθεσμίας 1 έτους.
 Πηγή : ΔΕΛΤΙΟ ΕΝΩΣΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Στα πλαίσια της εισόδου στην Ευρωζώνη ο ελληνικός τραπεζικός τομέας έπρεπε να εξελιχθεί. Από το 2007 κατάφερε σημαντικά πράγματα όπως η μείωση του κόστους χρηματοδότησης σε νοικοκυριά και επιχειρήσεις και την προώθηση των ελληνικών επιχειρήσεων.

Ο ανταγωνισμός μεταξύ των ελληνικών αλλά και των ξένων εμπορικών τραπεζών έχει λάβει πολύ ισχυρό χαρακτήρα τα τελευταία χρόνια κυρίως λόγω της πληθώρας των προσφερόμενων τραπεζικών προϊόντων και υπηρεσιών. Στην ελληνική

τραπεζική αγορά υπάρχει περιθώριο περαιτέρω βελτίωσης λόγω των χαμηλών επιτοκίων που διαμορφώθηκαν στη ζώνη του Ευρώ.

3.11. ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΓΙΑ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ

Με αμείωτο ρυθμό συνεχίζεται ο ανταγωνισμός των τραπεζών για την προσέλκυση καταθέσεων, καθώς η αβεβαιότητα προκάλεσε τον τελευταίο μήνα κύμα φυγής κεφαλαίων. Οι τράπεζες προσφέρουν... γη και ύδωρ στην προσπάθειά τους να εξασφαλίσουν τη βασική πηγή χρηματοδότησής τους, ενώ εμφανίζονται διαλλακτικές και χαλαρώνουν τους όρους για “σπάσιμο” της προθεσμίας.

Οι προσφορές φτάνουν σε τέτοια επίπεδα που σε αρκετές περιπτώσεις δημιουργείται σύγχυση καθώς ορισμένα προϊόντα προθεσμιακών έχουν ουκ ολίγες ομοιότητες με τις απλές καταθέσεις ταμιευτηρίου.

Παλαιότερα τα πράγματα ήταν πιο ξεκάθαρα. Ο αποταμιευτής ήξερε ότι θα “έκλεινε” τα χρήματά του για ένα διάστημα – συνήθως τρίμηνο, εξάμηνο και δωδεκάμηνο – και στο τέλος της χρονικής περιόδου θα λάμβανε το κεφάλαιό του συν τους όποιους τόκους.

Τα τελευταία χρόνια οι προθεσμιακές καταθέσεις έχουν εξελιχθεί, με βασικότερο χαρακτηριστικό τις πολλές επιλογές στην απόδοση των τόκων και τη δυνατότητα ανάληψης χρημάτων πριν τη λήξη.

Όπως αναφέρουν τραπεζικά στελέχη, οι προθεσμιακές καταθέσεις αποτελούν προϊόν διαπραγμάτευσης και στην πλειονότητα των περιπτώσεων είναι στο χέρι του πελάτη να επιλέξει το συνδυασμό ποσού και διάρκειας που τον εξυπηρετεί. “Παρόλα όλα αυτά, το πρώτο μέλημα του πελάτη πρέπει να είναι η σωστή επιλογή της τράπεζας”, προσθέτουν.

Εξηγούν δε, ότι ως καταναλωτές είναι σκόπιμο να επιλέγουμε πρώτα τον πάροχο του προϊόντος. Η επιλογή αυτή πρέπει να γίνεται με γνώμονα τη γενικότερη σχέση

πελάτη-τράπεζας, την εξυπηρέτηση και την ικανότητα του πιστωτικού ιδρύματος να καλύπτει τις συνολικές ανάγκες που προκύπτουν.

- ▼ **Διάρκεια:** Οι πιο συνηθισμένες προθεσμιακές καταθέσεις έχουν διάρκεια μήνα, τρίμηνο, εξάμηνο και δωδεκάμηνο, ενώ είναι σαφές ότι μετά το 2009 και λόγω της κρίσης οι καταθέτες προτιμούν πλέον τις μικρότερες διάρκειες. Είναι χαρακτηριστικό ότι τον περασμένο μήνα, το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων λάνσαρε προθεσμιακή κατάθεση διάρκειας 15 ημερών.
- ▼ **Τόκοι:** Ανάλογα με τον ορίζοντα που επιλέγει ένας πελάτης, οι τράπεζες προσφέρουν αρκετές επιλογές για την απόδοση των τόκων. Οι πιο κοινές είναι στη λήξη, μηνιαίως και προκαταβολικά. Η απόδοση των τόκων στη λήξη είναι η συνηθισμένη πρακτική, ενώ η μηνιαία απόδοση προσφέρει ευελιξία στο προϊόν προτιμάται τον τελευταίο χρόνο. Τέλος η προκαταβολική απόδοση τόκων στοχεύει σε αυτούς που θέλουν να εκμεταλλευτούν εδώ και τώρα... τους καρπούς της επένδυσής τους.
- ▼ **Ανάληψη:** Παραδοσιακά η δυνατότητα πρόωρης ανάληψης κατά τη διάρκεια μίας προθεσμιακής δεν αποτελούσε επιλογή. Ωστόσο ο ανταγωνισμός έφερε νέα προϊόντα και πλέον δίνεται η δυνατότητα να “σπάσει” μία προθεσμιακή, ακόμη και χωρίς ποινή, σε συγκεκριμένα χρονικά διαστήματα ή οποιαδήποτε στιγμή.

Ένα επίσης στοιχείο που πρέπει να διευκρινιστεί είναι ότι τα προθεσμιακά επιτόκια συνήθως ισχύουν για νέα χρήματα, ενώ υπόκεινται σε φόρο 10%. Επιπλέον, το επιτόκιο που εμφανίζεται στις όποιες ενέργειες προώθησης των προθεσμιακών είναι ετήσιο, ισχύει δηλαδή για δώδεκα μήνες και σε περίπτωση μικρότερης διάρκειας χρειάζεται αναγωγή.

Τα επιτόκια αυξάνονται και μειώνονται σε αναλογία με την χρηματοδοτική ανάγκη των τραπεζών ή/και το κόστος του τραπεζικού δανεισμού από την ΕΚΤ. Δεδομένου ότι η ΕΚΤ έχει διατηρήσει σε πολύ χαμηλά επίπεδα τα επιτόκια για μεγάλο χρονικό διάστημα, η “μάχη” των επιτοκίων στις προθεσμιακές αναδεικνύει το πλήγμα που έχουν δεχτεί οι τράπεζες στην χρηματοδοτική τους βάση. Από το 2009 και μετά, τα επιτόκια των

προθεσμιακών έχουν φτάσει ακόμη και το 7% όταν προ κρίσης δεν ξεπερνούσαν το 3%.

Τέλος, διευκρινίζεται ότι σύμφωνα με το Ταμείο Εγγύησης Καταθέσεων και Επενδύσεων, οι προθεσμιακές καταθέσεις καλύπτονται από το Ταμείο, άρα είναι εγγυημένες, έως του ποσού των 100 χιλ. ευρώ.

3.11.1. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

Ενδεικτικά τα προϊόντα των μεγαλύτερων τραπεζών (αφορά ποσό 50.000ευρώ):

Η Alpha Bank διαθέτει την προθεσμιακή κατάθεση Alpha μηνιαία πρόδος, η οποία προσφέρει κλιμακούμενο επιτόκιο το οποίο μεσοσταθμικά διαμορφώνεται στο 4,50% και δίνει τη δυνατότητα εκτοκισμού και πρόωρης ανάληψης κάθε μήνα χωρίς ποινή.

Η Εθνική Τράπεζα προσφέρει επιτόκιο 3,6% στο τρίμηνο και 3,7% στο εξάμηνο για απλή προθεσμιακή κατάθεση η οποία στην ουσία είναι... ταμιευτήριο αφού δεν υπάρχει ποινή σε πρόωρη ανάληψη. Ο εκτοκισμός γίνεται στη λήξη της χρονικής περιόδου.

Η Eurobank διαθέτει την προθεσμιακή κατάθεση Step Up η οποία διπλασιάζει τους τόκους του έκτου και δωδέκατου μήνα. Στην “επέτειο” κάθε μήνα δίνεται η πιθανότητα εκτοκισμού αλλά και πρόωρης ανάληψης. Για ποσά έως 30 χιλ. ευρώ το μεσοσταθμικό επιτόκιο διαμορφώνεται στο 3,90%, ενώ για ποσά έως 60 χιλ. ευρώ το μεσοσταθμικό επιτόκιο ανέρχεται στο 4,20%.

3.11.2. ΑΒΕΒΑΙΟΤΗΤΑ

Ανώτερα τραπεζικά στελέχη τονίζουν ότι οι Έλληνες αποταμιευτές δεν εμπιστεύονται πλέον τους πολιτικούς και για αυτό επιλέγουν να αποσύρουν τις οικονομίες τους από τις τράπεζες. Συμπληρώνουν ότι η αβεβαιότητα αναφορικά με τις εξελίξεις που θα ακολουθήσουν το αποτέλεσμα των εκλογών έχει ενισχύσει τη φυγή καταθέσεων. Παράλληλα εκτιμούν ότι οι καταθέτες δεν πρόκειται να επιστρέψουν στο εγχώριο τραπεζικό σύστημα, αν δεν υπάρξει σταθερή κυβέρνηση και αν δεν δοθεί ένα τέλος στα σενάρια εξόδου από την Ευρωζώνη. “Το πρώτο είναι το αποτέλεσμα των εκλογών, μετά ο σχηματισμός κυβέρνησης που θα μπορεί να κυβερνήσει και τέλος η λήψη αποφάσεων τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ευρώπη, με γνώμονα τη σταδιακή σταθεροποίηση της οικονομίας”, υπογραμμίζουν.

Ο σχηματισμός κυβέρνησης που θα εγγυηθεί σταθερότητα δεν πρόκειται να αποκαταστήσει την εμπιστοσύνη άμεσα.

3.12. ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΣΜΟΣ

Το ενδιαφέρον των ειδικών και μη, για το επίπεδο ανταγωνιστικότητας και αποτελεσματικότητας του τραπεζικού συστήματος έγκειται στον κεφαλαιώδη ρόλο της χρηματοοικονομικής διαμεσολάβησης στη λειτουργία της υπόλοιπης οικονομίας. Ήδη από την αρχή της προηγούμενης δεκαετίας εξελίσσεται μια παγκόσμια τάση συγκέντρωσης του τραπεζικού κλάδου, η οποία είχε σαν αντίκτυπο την εγρήγορση της πολιτείας και της σχετικής ακαδημαϊκής αρθρογραφίας για τις επιπτώσεις της τάσης της στην ανταγωνιστικότητα και την αποτελεσματικότητα του συστήματος.

Επιπροσθέτως, οι κυβερνήσεις στην προσπάθειά τους να μειώσουν την ευθραυστότητα (fragility) του συστήματος (bank runs) δημιουργούν ένα ρυθμιστικό πλαίσιο με πρόνοιες υπέρ των καταθετών (εγγυήσεις των καταθέσεων) αλλά και των τραπεζών (διάσωση), που επιτείνει το πρόβλημα (της ύπαρξης τραπεζών με μονοπωλιακή δύναμη) εισάγοντας το πρόβλημα του ηθικού κινδύνου, αυτή τη φορά, από την πλευρά των τραπεζών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1									
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Αριθμός Πιστωτικών Ιδρυμάτων									
Ελλάδα	61	61	59	62	62	62	63	66	65
Ευρωζώνη	7213	6.899	6.672	6.848	6.704	6.535	6.391	6.175	6.458
Ευρωπαϊκή Ένωση	9.363	8.944	8.613	8.374	8.683	8.507	8.354	8.090	8.358
Αριθμός Καταστημάτων των Πιστωτικών Ιδρυμάτων									
Ελλάδα	3.134	3.263	3.300	3.403	3.543	3.699	3.850	4.098	4.078
Ευρωζώνη	175.191	171.652	168.005	169.552	171.846	183.772	186.252	187.679	179.916
Ευρωπαϊκή Ένωση	206.724	202.809	199.647	211.442	214.925	228.648	233.800	238.021	229.532
Αναλογία Κατοίκων ανά Τραπεζικό Κατάστημα									
Ελλάδα	3.493	3.367	3.340	3.252	3.135	3.015	2.908	2.743	2.762
Ευρωζώνη	1.796	1.844	1.895	1.890	1.876	1.764	1.750	1.747	1.830
Ευρωπαϊκή Ένωση	2.342	2.394	2.442	2.316	2.289	2.160	2.123	2.095	2.181
Σύνολο Προσωπικού Πιστωτικών Ιδρυμάτων									
Ελλάδα	59.624	60.495	61.074	59.337	61.295	62.171	64.713	66.163	65.673
Ευρωζώνη	2.271.452	2.244.845	2.198.376	2.211.100	2.246.394	2.293.600	2.329.450	2.324.411	μ/δ
Ευρωπαϊκή Ένωση	3.180.163	3.138.985	3.067.499	3.129.775	3.206.229	3.257.921	3.315.549	3.331.329	μ/δ
ΠΗΓΗ: Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, Ελληνική Ένωση Τραπεζών, Στοιχεία Ευρετηρίου ΗΕΒΙC									

Το σύνολο του ενεργητικού των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων ως ποσοστό του ΑΕΠ αυξήθηκε σε 347% το 2009, από 257% το 2001, με την πιστωτική επέκταση να ακολουθεί παράλληλη πορεία και να διαμορφώνεται στο 131%, από 104% του ΑΕΠ τα αντίστοιχα χρονικά διαστήματα. Όσον αφορά τον ελληνικό τραπεζικό τομέα, τα στοιχεία του συνολικού ενεργητικού των πιστωτικών ιδρυμάτων στην Ελλάδα, διαμορφώθηκαν σε 207% του ΑΕΠ, από 145% για το ίδιο χρονικό διάστημα αντανακλώντας τη δυναμική ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας και τη στρατηγική επέκτασης των δραστηριοτήτων τους στο εξωτερικό, και κυρίως στις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης με σκοπό να διασφαλίσουν και να διαφοροποιήσουν τη θέση τους στον ευρωπαϊκό τραπεζικό τομέα.

Η χαμηλών διακυμάνσεων, για το ελληνικό τραπεζικό σύστημα, εικόνα αλλάζει όταν κατασκευάζουμε τους δείκτες συγκέντρωσης των πέντε (CR-5) και των τριών (CR-3)μεγαλύτερων ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων, χρησιμοποιώντας αυτή τη φορά δύο στοιχεία πέρα του ενεργητικού και συγκεκριμένα τις συνολικές καταθέσεις και τα συνολικά δάνεια των τραπεζικών ιδρυμάτων. Το μερίδιο αγοράς των πέντε μεγαλύτερων ελληνικών τραπεζών βάσει των χορηγηθέντων δανείων αυξήθηκε σε 73,7% το 2008, έναντι 50,2% το 2001, με τις τρεις μεγαλύτερες τράπεζες να καρπώνονται το μεγαλύτερο μέρος της αύξησης αυτής. Ταυτόχρονα, ο δείκτης συγκέντρωσης CR-5 βάσει των καταθέσεων αυξήθηκε σε 80,1% το 2008, από 67,9% το 2001, αντανακλώντας κυρίως την εμπιστοσύνη των καταθετών προς τις μεγαλύτερες τράπεζες μέσα σε ένα περιβάλλον αβεβαιότητας, συνεπικουρούμενο εκείνη την περίοδο από την κατάρρευση της Lehman Brothers και της ανησυχίας που αυτή μετακύλησε στο παγκόσμιο, αλλά και στο ελληνικό, χρηματοπιστωτικό σύστημα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3 Δείκτες Συγκέντρωσης									
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Δείκτης Herfindahl-Hirschmann (HH)									
Ελλάδα	1.113	1.164	1.130	1.070	1.096	1.101	1.096	1.172	1.184
Ευρωζώνη	543	552	580	600	640	634	659	687	663
Ευρωπαϊκή Ένωση	504	520	547	567	614	592	596	665	632
Δείκτης Συγκέντρωσης (CRS) βάσει μεριδίου αγοράς (Ενεργητικό, %)									
Ελλάδα	67,0	67,4	66,9	65,0	65,6	66,3	67,7	69,5	69,2
Ευρωζώνη	39,1	39,3	40,5	41,7	42,8	43,1	44,4	44,7	44,6
Ευρωπαϊκή Ένωση	37,8	38,3	39,7	40,9	42,6	41,5	41,5	45,2	44,3
Δείκτης Συγκέντρωσης βάσει μεριδίου αγοράς (Δάνεια, %)									
Ελλάδα									
CR5	50,2	54,0	56,6	56,5	57,2	60,5	67,2	73,7	-
CR3	34,5	38,2	39,9	40,3	41,6	44,2	48,9	53,9	-
Δείκτης Συγκέντρωσης βάσει μεριδίου αγοράς (Καταθέσεις, %)									
CR5	67,9	74,5	76,2	73,2	73,0	71,3	68,7	80,1	-
CR3	50,6	55,8	56,3	53,3	55,4	53,5	48,1	57,1	-
ΠΗΓΗ: Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, Τράπεζα της Ελλάδος, BankScope Database									

Ένα από τα κορυφαία ζητήματα όλων των εποπτικών αρχών είναι η διασφάλιση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και η ελαχιστοποίηση των συστημικών κινδύνων. Παρόλα αυτά η εξέταση αυτών των θεμάτων στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα παραμένει περιορισμένη.

Η πρωτοφανής έκταση και διάρκεια της πρόσφατης οικονομικής και χρηματοπιστωτικής κρίσης κατέδειξαν με τρόπο δραματικό τα κενά και τις αδυναμίες των εθνικών και υπερεθνικών εποπτικών αρχών αρχικά να διαγνώσουν και, στη συνέχεια, να διαχειριστούν μια κρίση συστημικού χαρακτήρα στο διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα. Η καταβαράθρωση του κύρους των εποπτικών αρχών γίνεται ακόμα μεγαλύτερη από το γεγονός ότι η κρίση αυτή ξέσπασε σε μια χρονική συγκυρία όπου κατά κοινή παραδοχή το παγκόσμιο τραπεζικό και χρηματοπιστωτικό σύστημα βρισκόταν στην ακμή του, καθώς το ευνοϊκό οικονομικό περιβάλλον σε συνδυασμό με την ανάπτυξη καινοτόμων χρηματοπιστωτικών εργαλείων είχαν οδηγήσει σε ισχυρή κερδοφορία, ενώ καινούργιοι εποπτικοί κανόνες είχαν συμβάλει καθοριστικά στην ενίσχυση της κεφαλαιακής βάσης των μεγαλύτερων τραπεζικών οργανισμών.

Η αποτυχία των αρχών ήταν τόσο απρόσμενη και τόσο πρωτοφανής, ώστε να δημιουργήσει εύλογα ερωτήματα σχετικά με το πώς οι πιο έμπειρες εποπτικές αρχές απέτυχαν με τέτοιο εντυπωσιακό τρόπο να περιφρουρήσουν τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Ένα μεγάλο μέρος της απάντησης σε αυτό το ερώτημα βρίσκεται στο ότι τα μαθήματα που είχαν αντλήσει οι εποπτικές αρχές από τις τραπεζικές κρίσεις του πρόσφατου παρελθόντος, τις είχαν ωθήσει στο να ταυτίζουν την έννοια του συστημικού κινδύνου και της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας με εκείνη της ευρωστίας και σταθερότητας καθενός χρηματοπιστωτικού οργανισμού σε μεμονωμένη βάση.

3.13. Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ MARKETING

Το Marketing παίζει καθοριστικό ρόλο στη δημιουργία ολοκληρωμένων υπηρεσιών προς τους καταναλωτές. Σκοπός του είναι να ασχολείται με τη διεξαγωγή ερευνών μεταξύ υπάρχοντων ή επιθυμητών πελατών, αναλύσει δημογραφικών δεδομένων, την ανάπτυξη νέων υπηρεσιών, τον καθορισμό διαφημιστικής πολιτικής, τη διεξαγωγή σεμιναρίων για την εκπαίδευση του προσωπικού στην τεχνική των πωλήσεων, την παρακολούθηση του ανταγωνισμού.

Η ένταση του ανταγωνισμού επιτάσσει τη δημιουργία νέων προϊόντων οι οποίες συνδυασμένες με τις παραδοσιακά προσφερόμενες θα στοχεύσουν στην κάλυψη των μεταβαλλόμενων αναγκών των πελατών. Ο ρόλος του προσωπικού είναι καθοριστικός εφόσον απαιτείται να γνωρίζει σε βάθος αυτά τα προϊόντα εφόσον καλείται να τα πωλήσει στη αγορά.

Βασική αρχή του τραπεζικού Marketing είναι ότι η πελατεία δεν είναι ομοιομορφη. Υπάρχουν ομάδες καταναλωτών, που η καθεμιά έχει τα δικά της χαρακτηριστικά, τις δικές της ανάγκες, τις δικές της προτιμήσεις και τις δικές της αντιδράσεις. Κατά συνέπεια η πελατεία δεν αντιδρά πάντα ορθολογικά και η τιμή δεν είναι πάντα το κριτήριο επιλογής της.

Τα κριτήρια με τα οποία ομαδοποιούνται οι πελάτες των τραπεζών μπορεί να είναι:

1. δημογραφικά,
2. εισοδηματικά
3. μορφωτικά.

Αναλυτικά :

1. Δημογραφικά

Οι ανάγκες των πελατών διαφοροποιούνται ανάλογα με την ηλικία τους ή την οικογενειακή τους κατάσταση. Οι νέοι έχουν μειωμένες αποταμιευτικές ανάγκες ενώ η δημιουργία οικογένειας συνεπάγεται αυξημένες ανάγκες για χρηματοδότηση.

2. Εισοδηματικά

Διαφορετικές ανάγκες έχουν οι κάτοικοι των αστικών περιοχών και διαφορετικές εκείνοι των αγροτικών ή των βιομηχανικών περιοχών.

3. Μορφωτικά

Σημαντική είναι η διαφοροποίηση με βάση κριτήρια όπως η μόρφωση, η επικοινωνία με άλλες κοινωνικές ομάδες, οι θρησκευτικές αντιλήψεις, η προοδευτική συντηρητική νοοτροπία.

Το χρήμα αποτελεί εμπόρευμα όπως όλα τα υπόλοιπα που προωθούνται στη αγορά και η τιμή του δεν είναι βασικός παράγοντας για την αποδοχή του από το κοινό. Το βασικό είναι τα προϊόντα που σχεδιάζουν και προωθούν οι υπηρεσίες Marketing των πιστωτικών ιδρυμάτων είναι να ανταποκρίνονται σε πραγματικές ανάγκες των καταναλωτών.

Τα τελευταία χρόνια οι τράπεζες έχουν επιδοθεί σε έναν αγώνα στο διαφημιστικό τομέα και δαπανούν τεράστια ποσά για την προώθηση των προϊόντων τους. Αρκεί να αναλογιστούμε ότι πριν από μερικές δεκαετίες πολλοί ήταν εκείνοι που πίστευαν ότι η διαφήμιση της τράπεζας είναι η πελατεία της και από την άλλη οι

μεγάλες κρατικές τράπεζες οι οποίες λόγω έλλειψης ανταγωνισμού περιορίζονταν σε διαφημιστικά φυλλάδια εντός των καταστημάτων.

Πίνακας 1
Ιδιωτική αποταμίευση ως ποσοστό του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος στην Ευρωπαϊκή Ένωση¹ (ποσοστά %)

Χώρα	1961-1970	1971-1980	1981-1990	1991-2000	1999	2000
Βέλγιο	22,0	22,8	25,3	26,3	24,1	23,7
Δανία	18,1	16,1	17,1	19,5	17,2	19,2
Γερμανία	21,1	20,3	20,9	21,1	19,8	19,7
Ελλάδα	19,7	29,4	28,5	...	16,9	15,5
Ισπανία	...	22,3	21,3	...	19,4	18,8
Γαλλία	21,7	21,7	18,4	20,1	19,7	19,8
Ιρλανδία	18,5	22,7	20,7	18,9	17,6	16,1
Ιταλία	23,5	30,2	28,7	23,7	19,1	18,7
Ολλανδία	23,3	20,1	22,5	25,2	23,4	23,1
Αυστρία	20,9	21,9	21,3	21,0	19,5	20,0
Πορτογαλία	16,8	22,0	26,7	...	17,8	17,5
Φινλανδία	18,3	18,8	17,7	19,3	20,5	18,4
Σουηδία	...	14,8	17,6	...	17,1	15,6
Ηνωμένο Βασίλειο	16,0	18,4	17,4	16,6	13,1	12,7
Ζώνη ευρώ²	...	22,6	22,2	...	19,9	19,6
Ευρωπαϊκή Ένωση²	20,5	21,8	21,2	...	18,6	18,2

¹ Τα μεγέθη για τα έτη 1991 έως 2000 είναι σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Σύστημα Λογαριασμών (ESA 95).

² Δεν περιλαμβάνεται το Λουξεμβούργο.

Πηγή: European Commission, *European Economy, Spring 2002, Statistical Annex.*

Η εξέλιξη που παρατηρούμε οφείλεται στην αύξηση ζήτησης τραπεζικών δανείων, που σχετίζεται όχι μόνο με την απελευθέρωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος αλλά και με τη μείωση των επιτοκίων και τον συνεχιζόμενο υψηλό ρυθμό ανόδου της οικονομικής δραστηριότητας κατά τα παραπάνω έτη.

3.14. Ο ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΣΤΟΝ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΤΟΜΕΑ

Η σημασία του ανταγωνισμού στον χρηματοοικονομικό τομέα αναδεικνύεται από την συνεισφορά του στην αποτελεσματικότητα του χρηματοπιστωτικού τομέα και την ποιότητα των χρηματοοικονομικών προϊόντων, το βαθμό της καινοτομίας του χρηματοπιστωτικού τομέα, την κερδοφορία των οργανισμών, την προσβασιμότητα.

Ενώ πρόσφατα αντικείμενο συχνής μελέτης αποτελεί η συμβολή του στην συστημική σταθερότητα. Η αντίληψη πως ο ανταγωνισμός στον χρηματοπιστωτικό τομέα επιφέρει μόνο θετικές επιδράσεις κρίνεται εσφαλμένη. Η επίδραση του

ανταγωνισμού στην συστημική σταθερότητα (αρνητική ή θετική) αποτελεί αντικείμενο μελέτης τόσο σε θεωρητικό όσο και σε εμπειρικό επίπεδο, ωστόσο οι επιπλοκές που επιφέρει ο ανταγωνισμός, επηρεάζουν την προσβασιμότητα των οικονομικών παραγόντων στις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες και κατά επέκταση την συνολική οικονομική δραστηριότητα.

Αναφορικά με τους παράγοντες που επηρεάζουν τον ανταγωνισμό στον χρηματοπιστωτικό τομέα και την εμπειρική μέτρηση του, θα πρέπει να εξεταστούν τυπικοί βιομηχανικοί συντελεστές οργάνωσης όπως εμπόδια εισόδου και εξόδου, με την διαφορά ότι η ανάλυση θα πρέπει να συμπληρωθεί από παράγοντες που περιγράφουν την ιδιαιτερότητα του δικτύου παραγωγής, διανομής και κατανάλωσης των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών δημιουργώντας ένα πολύπλοκο φάσμα ανταγωνισμού που καθίσταται δύσκολο να ποσοτικοποιηθεί, γεγονός που αποδεικνύεται από την απουσία πολλών και εκτενών μελετών αναφορικά με την αποκωδικοποίηση της μορφής και της συνεισφοράς του ανταγωνισμού. Ο ανταγωνισμός θα πρέπει να προσεγγιστεί ολιστικά και όχι εστιασμένα, σαν μέρος ενός ευρύτερου πλαισίου στόχων όπως της προσβασιμότητας, της αποτελεσματικότητας και της σταθερότητας που προαναφέρθηκαν.

3.15. Η ΕΞΑΡΣΗ ΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

Μετά την Μεγάλη Ύφεση παρατηρήθηκε μια τάση παρεμβατισμού από τα ρυθμιστικά όργανα στην λειτουργία των χρηματοοικονομικών οργανισμών όπου υιοθετήθηκαν περιοριστικοί κανόνες που έθεταν εμπόδια στην λειτουργία των οργανισμών και περιχαράκωναν το πεδίο δράσεως τους με απώτερο σκοπό την προστασία της σταθερότητας του συστήματος. Συνεπώς η χρονική περίοδος που εκτείνεται από το 1930 μέχρι και την δεκαετία του 1970 θα μπορούσε να χαρακτηριστεί σαν ένα διάστημα στασιμότητας, αυξημένου παρεμβατισμού, περιορισμένης καινοτομίας, υψηλών "ενοικίων" και γενικότερα μειωμένης αποτελεσματικότητας. Η μετάβαση σε ένα απορυθμισμένο τραπεζικό σύστημα σε συνδυασμό με την τεχνολογική καινοτομία στον χώρο της τραπεζικής συντέλεσε στην δημιουργία της "σύγχρονης" τραπεζικής.

Η αναμόρφωση που επήλθε από την διαδικασία απελευθέρωσης του συστήματος

επηρέασε όλες τις πτυχές του τραπεζικού κλάδου. Αρχικά ευνόησε τον ανταγωνισμό, αίροντας γεωγραφικούς περιορισμούς που είχαν τεθεί αναφορικά με την επέκταση σε γειτονικά γεωγραφικά τμήματα, με την παροχή μιας ποικιλίας χρηματοοικονομικών προϊόντων, ωθώντας σε χαμηλότερα επίπεδα τα κόστη που επιβαρύνονταν οι συμμετέχοντες στο σύστημα. Βελτίωσε την αποτελεσματικότητα των πιστωτικών ιδρυμάτων, δίνοντας στην δυνατότητα να αναπτύξουν οικονομίες κλίμακας και φάσματος και να προβούν σε ενέργειες διαφοροποίησης.

3.16. Η ΜΕΤΑΣΤΡΟΦΗ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ

Η διάβρωση του παραδοσιακού τραπεζικού συστήματος και η είσοδος στην σύγχρονη τραπεζική έθεσε τις βάσεις για την δημιουργία του χρηματοοικονομικού συστήματος όπως το γνωρίζουμε σήμερα. Μια μεταστροφή που ευνοήθηκε από τις τεχνολογικές εξελίξεις και την χρηματοοικονομική καινοτομία. Τα πιστωτικά ιδρύματα βρέθηκαν αντιμέτωπα με ανταγωνιστικές πιέσεις στον παραδοσιακό, βασικό πυρήνα των δραστηριοτήτων τους από νέους παίκτες που εμφανίστηκαν στο χρηματοοικονομικό σύστημα.

3.17. ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΠΑΡΟΧΗ ΠΙΣΤΩΣΕΩΝ

Πεδίο δριμύ ανταγωνισμού αποτέλεσε η χορήγηση και διακράτηση δανείων με τους μη τραπεζικούς χρηματοοικονομικούς οργανισμούς να εισέρχονται δυναμικά στην χορήγηση πιστώσεων. Εταιρίες χρηματοδότησης καταναλωτών (consumer finance) που δημιουργήθηκαν από κολοσσούς της αυτοκινητοβιομηχανίας αλλά και άλλους τομείς της οικονομίας απέσπασαν μεγάλο κομμάτι της πίτας της λιανικής τραπεζικής. Όμως κύρια πηγή αύξησης του ανταγωνισμού στον χώρο των πιστώσεων αποτέλεσε η ανάπτυξη της αγοράς ομολογιών, των εμπορικών γραμματίων (CP), και οι αγορές τιτλοποίησης. Τα εμπορικά γραμμάτια εισήχθησαν σαν εναλλακτική επιλογή της προσφυγής σε τραπεζικό δανεισμό για τις εταιρίες υψηλής πιστοληπτικής αξιολόγησης και οδήγησαν στην χειροτέρευση των δανειακών χαρτοφυλακίων των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Παράλληλα κατά την διάρκεια της δεκαετίας του 1980 μεγάλη ανάπτυξη σημείωσε η αγορά των ομολογιών που χρησιμοποιήθηκαν για την χρηματοδότηση κυρίως συγχωνεύσεων και εξαγορών. Η μεγάλη επίπτωση στον ανταγωνισμό στο πεδίο των πιστώσεων επήλθε με την εισαγωγή της τιτλοποίησης. Οι χρηματοοικονομικοί οργανισμοί επιδόθηκαν σε ένα συνεχή αγώνα σύναψης δανειακών συμφωνιών και μετέπειτα τιτλοποίησης τους με την επίταξη αδιαφανών πρακτικών (shadow-banking system), αδιαφορώντας για την επίδραση της επενδυτικής δραστηριότητας τους στην συστημική σταθερότητα.

Οι ανταγωνιστικές πιέσεις που επήλθαν στον χρηματοπιστωτικό σύστημα οδήγησε τα πιστωτικά ιδρύματα στην μεταστροφή της επιχειρηματική στρατηγικής τους από την κλασική τραπεζική στην επέκταση σε μια ποικιλία νέων επενδυτικών δραστηριοτήτων στις οποίες περιλαμβάνεται και η στροφή σε μη επιτοκιακά έσοδα, μια στροφή που πραγματοποιήθηκε για την αναπλήρωση της χαμένης κερδοφορίας και της προσπάθειας να διατηρήσουν το μερίδιο της αγοράς που κατείχαν.

Παράλληλα παραδοσιακές τραπεζικές λειτουργίες αναβαθμίστηκαν παρέχοντας μια πληθώρα επιλογών στο υποψήφιο καταναλωτικό κοινό. Οι DeYoung, Hunter και Udell (2004) παρουσίασαν την ύπαρξη δύο γενικών μοντέλων τραπεζικής στρατηγικής που προέκυψαν σαν αποτέλεσμα της απορύθμισης, του ανταγωνισμού και της καινοτομίας. Η πρώτη κατηγορία αφορά τα πιστωτικά ιδρύματα που ασχολούνται με την παραδοσιακή τραπεζική, δραστηριοποιούνται σε τοπικές αγορές, στηρίζονται στην ανάπτυξη στενών σχέσεων (person to person) με το καταναλωτικό κοινό, με την πλειονότητα των εσόδων να προέρχεται από πελάτες που δεν διαθέτουν την δυνατότητα προσφυγής στις αγορές χρήματος (υψηλά κόστη μετατροπής) ενώ ένα μικρότερο κομμάτι καταλαμβάνουν τα μη επιτοκιακά έσοδα.

Στην δεύτερη κατηγορία εντάσσονται τα πιστωτικά ιδρύματα που ξεφεύγουν από την κλασική τραπεζική. Αποτελείται από μεγάλα πιστωτικά ιδρύματα που έχουν αναπτύξει σημαντικές οικονομίες κλίμακας και φάσματος και μπορούν να λειτουργούν με χαμηλά λειτουργικά κόστη επιβαρύνοντας το καταναλωτικό κοινό με χαμηλότερα "ενοίκια". Ο υψηλός ανταγωνισμός οδήγησε σε μείωση του κόστους μετατροπής και κατέστησε την κερδοφορία τους ευάλωτη στην μεταστροφή των προτιμήσεων των πελατών. Για να καταστεί συνεπώς κερδοφόρα η σύγχρονη τραπεζική στρατηγική, τα πιστωτικά ιδρύματα στράφηκαν στην

αποκόμιση εσόδων και από μη επιτοκιακά έσοδα, αυξάνοντας όμως την μεταβλητότητα των κερδών τους.

3.18. ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΣΤΟΥΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

Σχετικά με τους καθοριστικούς παράγοντες του ανταγωνισμού στην βιβλιογραφία παρουσιάστηκε τις αρχές της δεκαετίας του 1950 το γενικό παράδειγμα της βιομηχανικής οργάνωσης Structure-Conduct-Performance (SCP) που συνέδεσε την δομή με την απόδοση.

Η δομή (Structure) αναφέρεται στην δομή της αγοράς που ορίζεται από την συγκέντρωση ένας από τους λόγους που αρχικές μελέτες στον πιστωτικό κλάδο συνέδεσαν τον ανταγωνισμό με την συγκέντρωση- η συμπεριφορά (Conduct) αναφέρεται στην συμπεριφορά που επιδεικνύουν οι επιχειρήσεις σε ένα κλάδο - ανταγωνιστική ή δημιουργία συμπαιγνιών- σε διάφορες εκφάνσεις της δραστηριότητας τους. Τέλος η επίδοση (Performance) αναφέρεται στην (κοινωνική) αποτελεσματικότητα, που καθορίζεται από την έκταση της ισχύος στην αγορά, με την υψηλότερη ισχύ να σημαίνει μικρότερη αποτελεσματικότητα. Το παράδειγμα SCP στηρίχθηκε στις εξής υποθέσεις:

- α)** η δομή επηρεάζει την συμπεριφορά (π.χ. υψηλότερη συγκέντρωση μειώνει την ανταγωνιστικότητα),
- β)** η συμπεριφορά επηρεάζει την επίδοση (π.χ. αυξημένος ανταγωνισμός οδηγεί στην μείωση της ισχύς στην αγορά με απόρροια την αύξηση της κοινωνικής αποτελεσματικότητας), και
- γ)** η δομή αναπόφευκτα επηρεάζει την επίδοση των επιχειρήσεων (υψηλότερη συγκέντρωση οδηγεί σε υψηλότερη ισχύ στην αγορά).

Θεωρητικά και εμπειρικά συναντώνται μια σειρά από προβλήματα στο παράδειγμα του SCP όπως ότι άμεσα ή έμμεσα η δομή επηρεάζει την επίδοση. Η δομή της αγοράς δεν αποτελεί, υποχρεωτικά, εξωγενή παράγοντα αλλά μπορεί να επηρεαστεί από την συμπεριφορά και τις επιδόσεις των συμμετεχόντων σε ένα κλάδο. Ένα επιπρόσθετο εννοιολογικό πρόβλημα που παρουσιάζεται είναι πως

βιομηχανίες με ταχεία τεχνολογική καινοτομία και δημιουργική καταστροφή -όπως ο χρηματοοικονομικός κλάδος- ενδέχεται να εμφανίσουν υψηλή συγκέντρωση και ισχύ στην αγορά, μια επίπτωση όμως που κρίνεται απαραίτητη για να επιβραβεύσει τις επιχειρήσεις για την καινοτομία και τις επενδύσεις που έχουν επέλθει χωρίς αυτό να σηματοδοτεί αυτόματα την μείωση του κοινωνικού συμφέροντος.

Μια διαφορετική θεωρητική προσέγγιση από το παράδειγμα SCP, η γενική θεωρία του ανταγωνισμού, δηλώνει πως η δομή της αγοράς και ο βαθμός εισόδου ή εξόδου από τον κλάδο δεν αποτελούν απαραίτητα τους καθοριστικούς παράγοντες διαμόρφωσης του ανταγωνισμού.

Το επίπεδο της διεκδικησιμότητας όπως αποδεικνύεται από το βαθμό απουσίας εμποδίων εισόδου και εξόδου, καθίσταται ο καταλυτικός παράγοντας για τις συνθήκες ανταγωνισμού. Οι διεκδικήσιμες αγορές χαρακτηρίζονται από την ανάπτυξη των λειτουργιών τους υπό συνθήκες πίεση λόγω της απειλής εισόδου νέων παικτών στον κλάδο. Μια επιχείρηση που δραστηριοποιείται σε ένα κλάδο χωρίς φραγμούς εισόδου και εξόδου, αποφασίζει να αυξήσει την τιμή των προϊόντων σε επίπεδο υψηλότερο από το οριακό κόστος και αποκομίζει υπερβολικά κέρδη, θα οδηγήσει τους ανταγωνιστές να εισέλθουν στον κλάδο για να καρπωθούν μερίδιο των αυξημένων κερδών.

Υπό την συγκεκριμένη υπόθεση ακόμα και μια αγορά που αποτελείται αποκλειστικά από μια επιχείρηση ενδέχεται να επιδείξει ανταγωνιστική συμπεριφορά. Η γενική θεωρία του ανταγωνισμού και της διεκδικησιμότητας επέστησε την προσοχή στο γεγονός ότι υπάρχουν πολλά σύνολα συνθηκών που μπορούν να επιφέρουν ανταγωνιστικά αποτελέσματα ακόμη και σε συγκεντρωμένα συστήματα με την προϋπόθεση ότι η επιχείρηση δεν επιβαρύνει το κοινωνικό συμφέρον κερδίζοντας υπερβολικά κέρδη.

Από την άλλη πλευρά συμπαιγνίες και αθέμιτες ενέργειες μπορούν να διατηρηθούν ακόμη και με την ύπαρξη πολλών επιχειρήσεων στον κλάδο. Η εφαρμογή της συγκεκριμένης θεωρίας ποικίλει λόγω της ύπαρξης ελάχιστων αγορών με μηδενικά κόστη εισόδου και εξόδου.

Ο χρηματοπιστωτικός κλάδος προσθέτει ορισμένες ειδικές παρατηρήσεις κατά την εφαρμογή της θεωρίας των διεκδικήσιμων αγορών, μπορεί η απειλή εισόδου και εξόδου να αποτελεί σημαντικό παράγοντα στην συμπεριφορά των οικονομικών συμμετεχόντων αλλά ζητήματα όπως η ασυμμετρία πληροφόρησης, η τεχνολογική

καινοτομία, ρυθμιστικό πλαίσιο και άλλοι παράγοντες επιδρούν καταλυτικά στην διαμόρφωση των συνθηκών ανταγωνισμού.

3.19. ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΣ ΚΛΑΔΟΣ

Ενώ θεωρητικές και εμπειρικές αναλύσεις σχετικά με τον ανταγωνισμό έχουν πραγματοποιηθεί σε μεγάλο αριθμό κλάδων, στον χρηματοπιστωτικό τομέα -και ειδικά σε cross country δεδομένα- οι αναλύσεις βρίσκονται σε πρώιμο στάδιο με εξαίρεση την τελευταία δεκαετία. Οι αναλύσεις για την επίδραση του ανταγωνισμού που έχουν πραγματοποιηθεί ως επί το πλείστον έχουν εστιάσει σε επίπεδο ενός πιστωτικού συστήματος που περιορίζεται γεωγραφικά λόγω της αδυναμίας διενέργειας αναλύσεων σε μεγαλύτερη κλίμακα δεχόμενοι σαν απλουστευτική υπόθεση συνήθως την ύπαρξη τέλει ανταγωνισμού. Απουσία πληρότητας, ακρίβειας και ποιότητας στοιχείων, διαφορετικό επίπεδο ανάπτυξης των χρηματοοικονομικών συστημάτων, θεσμικό πλαίσιο ιδιοσυγκρασιακοί παράγοντες, μέγεθος συμμετεχόντων στο σύστημα, ανάπτυξη συμπαιγνιών αποτελούν μερικούς από τους παράγοντες που καθιστούν δύσκολη και πιθανότατα αδύνατη μια προσπάθεια μελέτης του ανταγωνισμού σε επίπεδο χωρών.

Συμπεράσματα που έχουν προκύψει από την διενέργεια εμπειρικών μελετών σε επίπεδο χωρών καταλήγουν στα εξής: χαμηλά εμπόδια εισόδου και μείωση των λειτουργικών περιορισμών (θεωρία της διεκδικησιμότητας) σχετίζονται με αυξημένο ανταγωνισμό ενώ οι διαθρωτικοί δείκτες παρουσιάζονται ως λιγότερο σημαντικοί.

3.19.1. ΣΥΜΒΟΛΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΣΤΟΝ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ

Η κατανόηση της συμβολής του ανταγωνισμού στην συστημική σταθερότητα αποτελεί μια δύσκολη διαδικασία, που απαιτεί μια γενικότερη κατανόηση της λειτουργίας των πιστωτικών ιδρυμάτων και της ενδογενούς διαδικασίας δημιουργίας κινδύνων και ενδεχόμενων συστημικών κρίσεων. Η παρουσίαση σε

προγενέστερο σημείο της ευάλωτης θέσης των πιστωτικών ιδρυμάτων και των ενισχυτών της δυναμικής της θέτουν πρόκληση στον επίδοξο ερευνητή την κατανόηση της συσχέτισης του ανταγωνισμού με τους συγκεκριμένους ενισχυτές. Η πολυπλοκότητα των πιστωτικών ιδρυμάτων καθιστά εξαιρετικά δύσκολη μια ολιστική προσέγγιση κατανόησης της επίδρασης του ανταγωνισμού.

3.19.2. ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ

Μέχρι την δεκαετία του 1980 επικρατούσε η αντίληψη πως ο ανταγωνισμός συμβάλλει στην συστημική αστάθεια. Η συγκεκριμένη άποψη στηρίχτηκε στον συλλογισμό πως ο αυξημένος ανταγωνισμός ευνοεί την ανάληψη ριψοκίνδυνων αποφάσεων από την πλευρά του ενεργητικού αυξάνοντας με τη σειρά του την πιθανότητα της μεμονωμένης χρεοκοπίας του πιστωτικού ιδρύματος. Μια αντίληψη που μεταστράφηκε τα τελευταία χρόνια στηριζόμενοι στη άποψη πως η αύξηση του ανταγωνισμού μειώνει την επικινδυνότητα των δανειακών χαρτοφυλακίων συνδράμοντας στην ευστάθεια των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Η πρόσβαση σε φθηνή χρηματοδότηση (παθητικό) την τελευταία δεκαετία, από πλευράς πιστωτικών ιδρυμάτων μπορούμε να πούμε ότι μετατόπισε το πεδίο του ανταγωνισμού κυρίως προς την πλευρά του ενεργητικού. Τα τραπεζικά ιδρύματα επιδόθηκαν σε ένα κυνήγι επενδυτικών ευκαιριών που θα μεγιστοποιούσε τα κέρδη τους με αμφίβολα αποτελέσματα αναφορικά με την συστημική αστάθεια.

3.19.3. ΠΑΘΗΤΙΚΟ

Από την πλευρά του παθητικού, η συσχέτιση ανάμεσα σε ανταγωνισμό και συστημική σταθερότητα παρουσιάζεται επίσης αμφίβολη. Αποτέλεσμα μελετών που έχουν διενεργηθεί καταλήγουν στην άποψη πως τραπεζικοί πανικοί μπορούν να προκληθούν σε όλες τις συνθήκες ανταγωνισμού. Το πρόβλημα των τραπεζικών πανικών πηγάζει από την αδυναμία συντονισμού καταθετών και δικτύων χωρίς όμως να εξαρτώνται απαραίτητα από το επίπεδο του ανταγωνισμού. Η αύξηση του

ανταγωνισμού ενδέχεται να μειώσει την ευστάθεια του πιστωτικού ιδρύματος: αύξηση των επιτοκίων καταθέσεων για την προσέλκυση πελατών, μειώνει τα επίπεδα κερδοφορίας των πιστωτικών ιδρυμάτων και την δυνατότητα απορρόφησης ζημιών αυξάνοντας την πιθανότητα τραπεζικών πανικών.

Ο ανταγωνισμός παράλληλα επηρεάζει την λειτουργία της διατραπεζικής αγοράς, τράπεζες με πλεονάζουσα ρευστότητα και μεγάλη ισχύ στην διατραπεζική αγορά ενδέχεται να επιδοθούν σε ενέργειες με αρνητικά αποτελέσματα. Μια άρνηση παροχής κεφαλαίων ή μετακύλισης υπαρχόντων υποχρεώσεων σε μεταγενέστερο χρονικό διάστημα επιφέρει την ρευστοποίηση περιουσιακών στοιχείων υπό πίεση με κίνδυνο εξάνεμισης της καθαρής θέσης των προβληματικών πιστωτικών οργανισμών.

3.20. ΜΕΤΡΑ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ

Για την μέτρηση του ανταγωνισμού στον τραπεζικό κλάδο υπάρχουν τρεις κατηγορίες δεικτών:

1. διαρθρωτικοί δείκτες που βασίζονται στην δομή της αγοράς όπου στην συγκεκριμένη κατηγορία εντάσσονται ο HHI, ο αριθμός των τραπεζών που δραστηριοποιούνται σε μια περιοχή και ο δείκτης συγκέντρωσης (concentration ratio), δείκτες που προέρχονται από το παράδειγμα δομής-συμπεριφοράς-απόδοσης (SCP paradigm) που συνδέει τη δομή μιας αγοράς με επιρροές στην συμπεριφορά και την απόδοση ενός τομέα. Μία πρόβλεψη της προσέγγισης του SCP paradigm είναι ότι η υψηλή συγκέντρωση θα ενθαρρύνει την δημιουργία συμπαιγνιών και τη μείωση της αποδοτικότητας. Γνωστή αδυναμία της προσέγγισης είναι πως η δομή της αγοράς ενδέχεται να μην είναι εξωγενής αλλά αντιθέτως αποτέλεσμα της συμπεριφοράς των συμμετεχόντων στον κλάδο.

2. μη διαρθρωτικοί, άμεσοι δείκτες που βασίζονται στην ισχύ που κατέχει το πιστωτικό ίδρυμα στη αγορά για την επιμέτρηση της χρησιμοποιούνται ο δείκτης Lerner, η statistic Ross-Panzar, Boone indicator.

3. μέτρα που επιμετρούν την διεκδικησιμότητα της αγοράς -ευκολία πρόσβασης στο χρηματοοικονομικό σύστημα, όπως τα προαπαιτούμενα για την χορήγηση τραπεζικών αδειών , αριθμός αιτήσεων για χορήγηση αδειών που απορρίφθηκαν. Θα πρέπει να αναφερθεί πως δεν υπάρχει μια βέλτιστη επιλογή αναφορικά με την επιλογή του κατάλληλου δείκτη επιμέτρησης του ανταγωνισμού και στην βιβλιογραφία παρουσιάζονται αντικρουόμενα αποτελέσματα για την ικανότητα επιμέτρησης του ανταγωνισμού με τα προαναφερθέντα μέτρα.

3.21. ΣΥΣΤΗΜΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ

Ο όρος του συστημικού κινδύνου χρησιμοποιείται κυρίως για την περιγραφή του κινδύνου που συναντάται στον χρηματοοικονομικό τομέα λόγω της σφοδρότητας των επιπτώσεων που επέρχεται στο σύνολο του οικονομικού συστήματος σε μια ενδεχόμενη αποτυχία του χρηματοπιστωτικού τομέα. Γενικά συστημικός κίνδυνος θα μπορούσε να οριστεί ως ο κίνδυνος ή πιθανότητα εμφάνισης σοβαρών προβλημάτων ή αποτυχιών στην ακραία μορφή, στην απρόσκοπτη λειτουργία του χρηματοοικονομικού συστήματος που προκαλούνται από αστοχίες είτε μεμονωμένων στατιστικά σημαντικών χρηματοοικονομικών οργανισμών είτε υποτομέων του χρηματοπιστωτικού συστήματος και εντοπίζονται παγκοσμίως.

Στον γενικευμένο ορισμό θα πρέπει να τονισθεί η σημασία της διασύνδεσης και συσχέτισης των οικονομικών παραγόντων που καθιστούν πολλαπλασιαστικές τις συνέπειες στο οικονομικό σύστημα μιας ενδεχόμενης αποτυχίας. Παράλληλα θα πρέπει να αναφερθεί η διπλή υπόσταση του συστημικού κινδύνου που αποτελείται από την χρονική διάσταση και την διακρατική (cross-sectional).

Η έννοια του συστημικού κινδύνου δεν είναι απόλυτα σαφής. Διαχρονικά, στην βιβλιογραφία έχουν παρουσιαστεί μια σειρά από ορισμούς που παρουσιάζουν κάποια κοινά σημεία αναφοράς. Το πρώτο κοινό σημείο αποτελεί η αναφορά στην ύπαρξη ενός σοκ που παράγει ταυτόχρονα σοβαρές αρνητικές συνέπειες για την ευστάθεια του συστήματος. Εδώ ο όρος συστημικός αναφέρεται σε ένα γεγονός που έχει επιπτώσεις σε ολόκληρο τα τραπεζικό και οικονομικό σύστημα και όχι σε μια μερίδα χρηματοοικονομικών οργανισμών (Bartholomew and Whalen 1995). Ομοίως ο Mishkin ορίζει τον συστημικό κίνδυνο ως την πιθανότητα ενός

απροσδόκητου και μη αναμενόμενου γεγονότος που διαταράσσει την απρόσκοπτη ροή της πληροφορίας στο χρηματοοικονομικό σύστημα καθιστώντας αδύνατη την ροή των περιορισμένων κεφαλαίων στις πιο αποδοτικές μονάδες της οικονομίας. Οι Bordo, Mizrach, Schwartz (1998) ορίζουν τον συστημικό κίνδυνο σαν ένα σοκ που μεταφέρεται ανάμεσα σε έναν αριθμό χρηματοοικονομικών οργανισμών που καταλήγει σε αύξηση της αστάθειας της πραγματικής οικονομίας.

Οι υπόλοιποι ορισμοί εστιάζουν περισσότερο σε μικροοικονομικό επίπεδο και τις ενδεχόμενες συνέπειες από την διαβίβαση του σοκ στις διάφορες μονάδες της οικονομίας και του συστήματος. Ο Kaufman (1995) ορίζει τον συστημικό κίνδυνο σαν την πιθανότητα αλυσιδωτής πτώσης διασυνδεδεμένων ντόμινο, ορισμός που είναι συνεπής με την πρόταση του Federal Reserve (Fed, 2001).

Επίσης η Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών (BIS) ορίζει τον συστημικό κίνδυνο σαν την πιθανότητα η αποτυχία ενός συμμετέχοντος να εκπληρώσει τις συμβατικές υποχρεώσεις του να οδηγήσει τους αντισυμβαλλόμενους στην χρεοκοπία προκαλώντας μια ενδεχόμενη αλυσιδωτή αντίδραση για το σύστημα (2001). Οι προαναφερθέντες ορισμοί απαιτούν την ύπαρξη στενής διασύνδεσης και άμεσης συσχέτισης των χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων για να επέλθει η αλυσιδωτή αντίδραση, όμως μια σειρά από εναλλακτικών ορισμών αποδέχονται την ύπαρξη ενός σοκ στο σύστημα χωρίς όμως να προϋποθέτουν τη ύπαρξη άμεσης σχέσης και στενής διασύνδεσης για να επέλθει η συστημική αστάθεια.

3.21.1. ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΙΚΗ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑ

Η επίδραση του ανταγωνισμού στην χρηματοοικονομική σταθερότητα αποτελεί διαχρονικά αντικείμενο μελέτης ακαδημαϊκών μελετών και εποπτικών αρχών στα πλαίσια διαμόρφωσης του ρυθμιστικού πλαισίου. Το ενδιαφέρον για το συγκεκριμένο πεδίο της οικονομίας εντάθηκε με την πρόσφατη χρηματοοικονομική κρίση όπου τέθηκε στο επίκεντρο των επικρίσεων η συνεισφορά του ανταγωνισμού στην συστημική σταθερότητα.

Ο ανταγωνισμός διαχρονικά αντιμετωπιζόταν με σκεπτικισμό και επιφυλακτικότητα από τα ρυθμιστικά και εποπτικά όργανα που ανόρθωσαν εμπόδια στην δημιουργία ενός πρόσφορου ανταγωνιστικού εδάφους φοβούμενοι τις επιδράσεις στο ευρύτερο οικονομικό στερέωμα. Η μεταστροφή που επήλθε σαν αποτέλεσμα της απελευθέρωσης του χρηματοοικονομικού συστήματος με εφιαλτήριο την Αμερική την δεκαετία του 1970 και ύστερα επεκτάθηκε στην Ευρώπη, με την άρση των περιορισμών κατέστησε τον ανταγωνισμό οδηγό των εξελίξεων στον χρηματοοικονομικό τομέα τις τελευταίες δεκαετίες της απορύθμισης συμβάλλοντας καταλυτικά στην αύξηση της αποτελεσματικότητας του συστήματος και της καινοτομίας με ευεργετικά αποτελέσματα για την οικονομική ανάπτυξη.

Στην οικονομική θεωρία όμως οι απόψεις δίστανται αναφορικά με την επίδραση του στην συστημική σταθερότητα γεγονός που επιβεβαιώνεται από τις αντικρουόμενες εμπειρικές μελέτες και θεωρητικές προβλέψεις. Θα πρέπει όμως να προστεθεί πως ο τραπεζικός κλάδος διαθέτει πολλά ιδιοσυγκρασιακά στοιχεία που καθιστούν δύσκολη την διαδικασία αξιολόγησης των επιπτώσεων του ανταγωνισμού και ατελέσφορη την προσπάθεια προσέγγισης του ζητήματος με την χρήση γενικών θεωριών της παραδοσιακής βιβλιογραφίας αναφορικά με την βιομηχανική οικονομία.

Μια σειρά παραγόντων που δύσκολα ποσοτικοποιούνται όπως η περιορισμένη ευθύνη που προκύπτει από συμβατικές δεσμεύσεις, η ασυμμετρία πληροφόρησης, το ρυθμιστικό πλαίσιο και ο παρεμβατικός ρόλος των εποπτικών αρχών επηρεάζουν καταλυτικά τις συνθήκες ανταγωνισμού.

Η διάσταση απόψεων για την επίδραση του ανταγωνισμού στην σταθερότητα αντικατοπτρίζεται στην βιβλιογραφία με την δημιουργία δύο αντίθετων θέσεων, της competition-stability και της competition-fragility view (ή εναλλακτικά charter value hypothesis).

Από την πλευρά της competition-stability θέσης υποστηρίζεται η άποψη πως ο αυξημένος ανταγωνισμός οδηγεί σε αύξηση της συστημικής σταθερότητας. Η έλλειψη ανταγωνισμού θα οδηγήσει τα πιστωτικά ιδρύματα που κατέχουν μεγάλη ισχύ στην αγορά να χρεώνουν τις επιχειρήσεις με υψηλά επιτόκια και "ενοίκια", παρακινώντας τις διοικήσεις τους να προβαίνουν σε ριψοκίνδυνες αποφάσεις για να αναπληρώσουν τα διαφυγόντα κέρδη, με συνέπεια την αύξηση της συστημικής αστάθειας (Boyd και de Nicolo, 2005). Οι Caminal και Matutes (2002) έδειξαν πως η απουσία ανταγωνισμού ενδέχεται να οδηγήσει σε μείωση του credit rationing, στην σύναψη μεγαλύτερων δανείων και την αύξηση της πιθανότητας εμφάνισης μεγάλου ποσοστού μη εξυπηρετούμενων δανείων.

Ο αυξημένος ανταγωνισμός ανάμεσα στους συμμετέχοντες ενδέχεται να οδηγήσει στην διαστρέβλωση των κινήτρων των διοικήσεων για την ανάληψη υπέρμετρων κινδύνων που επιθυμούν να ανακτήσουν τα χαμένα περιθώρια κέρδους (Keeley 1990) επιλέγοντας ριψοκίνδυνα χαρτοφυλάκια επενδύσεων (Hellman, Murdoch και Stiglitz 2000).

3.21.2. ΑΥΞΗΣΗ Η΄ ΜΕΙΩΣΗ ΠΑΡΕΜΒΑΤΙΣΜΟΥ;

Τα αποτελέσματα των εμπειρικών ερευνών που έχουν πραγματοποιηθεί διαχρονικά αναφορικά με την επίδραση του ανταγωνισμού στην συστημική σταθερότητα δημιουργούν ένα μεγάλο δίλημμα - πρόκληση στις εποπτικές αρχές. Να αυξήσουν τον παρεμβατικό τους ρόλο επιφέροντας περιορισμούς στις συνθήκες του ανταγωνισμού με απώτερο σκοπό την προστασία της συστημικής σταθερότητας ή αντιθέτως να ωθήσουν τον ανταγωνισμό διακινδυνεύοντας μια μελλοντική συστημική αποτυχία. Η απάντηση στο συγκεκριμένο ερώτημα κρίνεται δύσκολη αλλά κοινό σημείο αναφοράς στην βιβλιογραφία παρουσιάζεται η ανάγκη υιοθέτησης από πλευράς ρυθμιστικού πλαισίου μιας μακρο-προληπτικής πολιτικής που θα περιορίζει την πιθανότητα πρόκλησης μιας μελλοντικής συστημικής κρίσης.

Οι χρηματοοικονομικοί κύκλοι χαρακτηρίζονται από την σφοδρότητα και την διαβρωτική ικανότητα που επιφέρουν στο οικονομικό σύστημα. Ο κίνδυνος αυξάνεται σε ανοδικές περιόδους και υλοποιείται σε περιόδους ύφεσης, συνεπώς θα πρέπει να δημιουργηθούν δικλείδες ασφαλείας (για παράδειγμα counter-cyclical buffers) σε περιόδους αναπτύξεως που θα διασφαλίσουν τον μετριασμό των επιπτώσεων των επερχόμενων καθοδικών χρονικών περιόδων.

3.22. ΝΕΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Η εποχή της συλλογής και της επανατοποθέτησης κεφαλαίων στην αγορά, ως κύριας δραστηριότητας των τραπεζών τείνει πλέον να ξεπεραστεί. Η σημασία των μεσολαβητικών εργασιών, όπως η έκδοση εγγυητικών επιστολών, οι ενέγγυες πιστώσεις, η διενέργεια πληρωμών και η είσπραξη αξιών κ.τ.λ. είναι αναγνωρισμένη και αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της τραπεζικής παρέμβασης τόσο στο χώρο της λιανικής τραπεζικής, όσο και σε εκείνον που αφορά τον επιχειρηματικό τομέα της οικονομίας.

Οι προσφερόμενες υπηρεσίες συνεχώς εκσυγχρονίζονται και εμπλουτίζονται. Έτσι έχουν δημιουργηθεί τρεις νέες τάσεις στη δομή των τραπεζών : αυτή του «πολυκαταστήματος», της «δέσμης υπηρεσιών» καθώς και της «εξατομίκευσης» των πελατών. Μέσα στο πλαίσιο της τεχνολογικής προόδου οι παραδοσιακές τραπεζικές υπηρεσίες από εντάσεως εργασίας, έγιναν εντάσεως κεφαλαίου. Το γεγονός αυτό, απελευθερώνει εργατικό δυναμικό, το οποίο μπορεί να διεκπεραιώσει μια ολόκληρη σειρά εργασιών, εκεί που ο ανθρώπινος παράγοντας είναι αναντικατάστατος. Η εξέλιξη αυτή επιτρέπει τη διεύρυνση των υπηρεσιών που κάθε τράπεζα μπορεί να προσφέρει στους ιδιώτες. Έτσι, τα τραπεζικά πολυκαταστήματα είναι πλέον σε θέση να προσφέρουν: ασφαλή φύλαξη (υπηρεσίες θησαυροφυλακίου), διαχείριση χαρτοφυλακίου, περιουσίας (εργασίες in trust), ασφάλειες κάθε μορφής, συνταξιοδοτικά σχήματα, φορολογική κάλυψη, προγράμματα διακοπών, κτηματομεσιτικές υπηρεσίες, γενικές πληροφορίες και συμβουλές .

Στη συνέχεια όλες οι παραπάνω υπηρεσίες προσφέρονται από τις τράπεζες με

τη μορφή της δέσμης υπηρεσιών. Ο ιδιώτης μπορεί να αναθέσει στην τράπεζά του, εκτός από την αυτόματη πίστωση της μισθοδοσίας στον λογαριασμό του, τη διαχείριση ακινήτων (είσπραξη ενοικίων), την είσπραξη τοκομεριδίων, τη φύλαξη τιμαλφών, την αξιοποίηση ρευστών διαθέσιμων (καταθέσεις διαφόρων μορφών, αγορά μεριδίων αμοιβαίων κεφαλαίων, ομολόγων κ.τ.λ.)

Παράλληλα, στην περίπτωση προσφοράς ταξιδιωτικών υπηρεσιών μπορεί εκτός από το ταξίδι, η τράπεζα να προσφέρει και ασφαλιστική κάλυψη έναντι κάθε κινδύνου (ζωής, κλοπής, ατυχήματος), ειδικό προσωπικό δάνειο για την κάλυψη των εξόδων, ξένα τραπεζογραμμάτια, μέσα πληρωμής (ταξιδιωτικές επιταγές, κάρτες, ταξιδιωτικές διατακτικές), προσωρινή ταχυδρομική εξυπηρέτηση (χάρη στο τοπικό τους κατάστημα). Οι μεγαλύτεροι ταξιδιωτικοί οργανισμοί όπως η American Express και η Thomas Cook, ανήκουν σε τραπεζικά συγκροτήματα.

Οι «δέσμες» υπηρεσιών αποτελούν μία ολοκληρωμένη έκφραση του τραπεζικού marketing. Εκμεταλλεύονται τις οικονομίες κλίμακας και εύρους, καλύπτοντας ποικιλόμορφες ανάγκες με ελεγχόμενο κόστος και χωρίς απώλεια χρόνου. Δημιουργούν στενούς δεσμούς με την πελατεία τους, αξιοποιούν το δίκτυο και το προσωπικό τους και εξασφαλίζουν μεγαλύτερα έσοδα και σταθερότερη βάση για τις επιχειρηματικές τους πρωτοβουλίες.

Τέλος, το τελευταίο διάστημα, και λόγω του ολοένα και αυξανόμενου ανταγωνισμού, οι τράπεζες αρχίζουν να εντάσσουν στις υπηρεσίες τους προϊόντα που καλύπτουν εξατομικευμένες ανάγκες των καταναλωτών. Έτσι, προκειμένου να αυξήσουν τα κέρδη τους αλλά και τον αριθμό των πελατών τους, προχωρούν σε διαδικασίες προσφοράς προϊόντων τα οποία να καλύπτουν συγκεκριμένες ανάγκες, συγκεκριμένων καταναλωτών που τα ζητούν. Προσπαθούν να μην φαίνονται απρόσωπες στα μάτια των πελατών τους με παράλληλη ικανοποίηση όλων ή των περισσότερων αναγκών τους.

4. Η ΜΕΘΟΔΟΣ PANZAR ΚΑΙ ROSSE (H- index)

4.1. ΓΕΝΙΚΑ

Ένας τρόπος να μετρηθεί ο βαθμός ανταγωνιστικότητας του τραπεζικού τομέα είναι να εκτιμηθεί η στατιστική Panzar- Rosze (1987). Η στατιστική αποτελεί δείκτη του ανταγωνισμού σε ένα κλάδο, εφόσον, υπό ορισμένες παραδοχές, διαφορετικοί βαθμοί ανταγωνισμού συνεπάγονται διαφορετικές σχέσεις μεταξύ αφενός των μεταβλητών των τιμών των συντελεστών παραγωγής (δηλαδή του κεφαλαίου, της εργασίας, και άλλα) και αφετέρου των μεταβλητών των εσόδων.

Στις παραδοχές αυτές συγκαταλέγονται η μεγιστοποίηση των κερδών από τις επιχειρήσεις και, στην περίπτωση του μονοπωλιακού ανταγωνισμού και του πλήρους ανταγωνισμού, η ύπαρξη μακροχρόνιας ισορροπίας. Με βάση αυτές τις παραδοχές, εάν η αγορά είναι πλήρως ανταγωνιστική, μία αναλογική αύξηση των τιμών των συντελεστών παραγωγής δεν μεταβάλλει το άριστο επίπεδο του προϊόντος των επιχειρήσεων.

4.2. ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΗΝ ΜΟΡΦΗ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

Το μέσο και το οριακό κόστος αυξάνεται, ενώ μακροχρόνια τόσο η τιμή πώλησης όσο και τα συνολικά έσοδα αυξάνονται ευθέως ανάλογα προς το κόστος, επειδή η ζήτηση είναι πλήρως ελαστική. Αντίθετη μία μονοπωλιακή αγορά, μία αύξηση των τιμών των συντελεστών παραγωγής προκαλεί μείωση του άριστου επιπέδου του προϊόντος, αλλά και των συνολικών εσόδων.

Τέλος, όταν η αγορά χαρακτηρίζεται από μονοπωλιακό ανταγωνισμό, είναι δυνατόν να αποδειχθεί ότι τα συνολικά έσοδα μπορεί να αυξάνονται, αλλά ο ρυθμός αύξησης τους υστερεί του ρυθμού αύξησης των τιμών των συντελεστών παραγωγής (εισροών).

4.2.1. ΕΙΣΡΟΕΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Προκειμένου να εφαρμόσουμε τη μεθοδολογία αυτή στην περίπτωση του τραπεζικού τομέα, θα πρέπει να διευκρινίσουμε ποιες ακριβώς είναι η εισροές για μία τράπεζα. Σύμφωνα και με την πρακτική που ακολουθείται στη διεθνή βιβλιογραφία, θεωρούμε ότι η τράπεζα έχει πληθώρα εισροών : εργασία, χρηματικό κεφάλαιο (καταθέσεις, τίτλους και άλλα) καθώς και φυσικό κεφάλαιο (κτίρια, εξοπλισμός και άλλα). Αυτές οι εισροές χρησιμοποιούνται για την παραγωγή προϊόντων όπως τα δάνεια, οι επενδύσεις και τα λοιπά. Όλα τα παραπάνω μπορούν να διατυπωθούν με τη μορφή της εξίσωσης που δίνεται παρακάτω και αποτελεί την ανοιγμένη μορφή της συνάρτησης εσόδων για μία μεμονωμένη τράπεζα i :

$$\ln R_{it} = \alpha_i + \beta \ln w_{it} + \gamma \ln p_{k,it} + \delta \ln p_{d,it} + \sum_{n=1}^N \eta_n X_{it} + \varepsilon_{it}$$

,όπου R είναι τα έσοδα της τράπεζας i κατά τον χρόνο t , α είναι σταθερά η οποία διαφέρει από τράπεζα σε τράπεζα (αλλά δεν μεταβάλλεται διαχρονικά), w η μέση μισθολογική δαπάνη της τράπεζας i στο χρόνο t , p_k η τιμή του φυσικού κεφαλαίου και των άλλων εισροών, p_d η τιμή του χρηματικού κεφαλαίου (δηλαδή οι καταβαλλόμενοι τόκοι) και X είναι άλλοι παράγοντες που μπορούν να επηρεάσουν τα έσοδα και οι οποίοι εξετάζονται αναλυτικότερα παρακάτω. Το ε είναι ο όρος σφάλματος, ενώ \ln είναι ο φυσικός λογάριθμος.

Όπως έδειξαν οι Panzar και Rosse (1987), οι διαφορές ως προς τη διάρθρωση της αγοράς συνεπάγονται διαφορετικούς περιορισμούς στο άθροισμα των ελαστικοτήτων των εισροών, $\beta + \gamma + \delta$. Αν έχουμε τέλεια ανταγωνιστική αγορά και μια αύξηση των τιμών των εισροών οδηγεί σε αναλογική αύξηση των εσόδων, τότε $\beta + \gamma + \delta = 1$. Αν έχουμε ατελή ανταγωνισμό και μία αύξηση των τιμών των εισροών οδηγεί σε αύξηση των εσόδων με ρυθμό που υστερεί του ρυθμού αύξησης των τιμών των εισροών ή ακόμη και σε μείωση των εσόδων, τότε $\beta + \gamma + \delta < 1$. Τέλος, αν έχουμε περίπτωση μονοπωλίου και μια αύξηση των τιμών των εισροών οδηγεί σε μείωση των εσόδων, τότε $\beta + \gamma + \delta \leq 0$. Οι τρεις αυτές περιπτώσεις συνοψίζονται στον παρακάτω πίνακα.

Στατιστική Η των Panzar-Rosse

$\begin{aligned} \text{Έσοδα} &= f(p_l, p_k, p_d, \dots) \\ &= \alpha + \beta \ln w_{it} + \gamma \ln r_{k,it} + \delta \ln r_{d,it} + \dots \\ H &= \beta + \gamma + \delta \end{aligned}$	
Τέλειος ανταγωνισμός Ατελής ανταγωνισμός Μονοπώλιο ή ατελής ανταγωνισμός	$H = 1$ $0 < H < 1$ $H \leq 0$
$\begin{aligned} \text{Κερδοφορία} &= g(p_l, p_k, p_d, \dots) \\ &= \kappa + \lambda \ln w_{it} + \mu \ln r_{k,it} + \nu r_{d,it} + \dots \end{aligned}$	
Ισορροπία Ανισορροπία	$\lambda + \mu + \nu = 0$ $\lambda + \mu + \nu < 0$

Όπως προαναφέρθηκε, στην περίπτωση τέλειου ή του ατελούς ανταγωνισμού, οι περιορισμοί αυτοί ισχύουν μόνον αν οι τράπεζες λειτουργούν υπό συνθήκες ισορροπίας.

Η περίπτωση αυτή μπορεί να ελεγχθεί μέσω της εξίσωσης :

$$\ln \Pi_{it} = \kappa + \lambda \ln w_{it} + \mu \ln r_{k,it} + \nu \ln r_{d,it} + \sum_{n=1}^N \rho_n X_{it} + \varepsilon_{it}$$

, όπου Π είναι η απόδοση του ενεργητικού της τράπεζας i κατά το χρόνο t , $\lambda + \mu + \nu = 0$ συνεπάγεται ισορροπία, ενώ $\lambda + \mu + \nu < 0$ συνεπάγεται ανισορροπία. Με άλλα λόγια, εάν οι τράπεζες λειτουργούν υπό συνθήκες ανισορροπίας, τότε μία αύξηση των τιμών των εισροών δεν επιφέρει καμία μεταβολή στην κερδοφορία.

4.3. ΕΠΙΚΡΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΕΘΟΔΟ PANZAR ROZZE

Η στατιστική έχει δεχτεί πολλές επικρίσεις στη σχετική διεθνή βιβλιογραφία.

1. Μία αρνητική τιμή για την στατιστική H δεν επιτρέπει τη διάκριση στις ποικίλες μορφές διάρθρωσης της αγοράς. Διότι αρνητική τιμή μπορεί να έχουμε και με μονοπώλιο και με ορισμένες μορφές ολιγοπωλίου, καθώς και με μονοπωλιακό ανταγωνισμό.
2. Οι Hyde και Perloff (1995) διερευνούν μέσω προσομοιώσεων κατά πόσον η στατιστική Panzar-Rozze επιτρέπει να γίνει διάκριση ανάμεσα σε ποικίλους βαθμούς μονοπωλιακής ισχύος στην αγορά. Στις εν λόγω προσομοιώσεις, η στατιστική αυτή συχνά αποκλείει μία συγκεκριμένη διάρθρωση της αγοράς, ακόμη και όταν στην πραγματικότητα συμβαίνει το αντίθετο.

Οι ίδιοι ερευνητές συγκρίνουν τη στατιστική Panzar-Rozze με άλλες δύο προσεγγίσεις, δηλαδή με ένα πλήρως δομικό υπόδειγμα και με τον έλεγχο του Hall για την ύπαρξη ανταγωνισμού (1988). Οι εναλλακτικές αυτές προσεγγίσεις δίνουν καλύτερα αποτελέσματα στο πλαίσιο των προσομοιώσεων, και οι δύο όμως έχουν και σοβαρά μειονεκτήματα. Το μεν δομικό υπόδειγμα απαιτεί πολλά στοιχεία τα οποία συχνά δεν είναι διαθέσιμα, για αυτό και η χρήση της μεθόδου αυτής είναι σχετικά περιορισμένη, η δε μέθοδος του Hall υποθέτει ότι οι αποδόσεις κλίμακος είναι σταθερές.

4.4. ΤΟ ΕΥΡΟΣ ΧΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ PANZAR-ROZZE

Παρά τα παραπάνω προβλήματα η στατιστική έχει χρησιμοποιηθεί ευρέως με σκοπό την εξέταση των συνθηκών ανταγωνισμού στις ευρωπαϊκές τραπεζικές αγορές. Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει συνοπτικά την υπάρχουσα βιβλιογραφία.

Μία από τις πρώτες σχετικές μελέτες είναι αυτή των Molyneux Loyrd- Williams and Thornton (1994) παρουσιάζει την περίοδο από το 1986 έως το 1989. Στις περιπτώσεις των αγορών της Γερμανίας, του Ηνωμένου Βασιλείου, της Γαλλίας και της Ισπανίας, τα αποτελέσματα υποδηλώνουν ότι οι αγορές χαρακτηρίζονται από μονοπωλιακό ανταγωνισμό. Μόνο στη περίπτωση της Ιταλίας υπάρχουν ενδείξεις για ύπαρξη μονοπωλίου. Ενδιαφέρον είναι ότι στις τέσσερις πρώτες χώρες η στατιστική Η αυξάνεται μεταξύ 1986 και του 1989, γεγονός που υποδηλώνει ότι στις αντίστοιχες τραπεζικές αγορές αυξάνεται ο ανταγωνισμός στη διάρκεια της εν λόγω περιόδου. Οι συγγραφείς αποδίδουν αυτή την εξέλιξη στην απελευθέρωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Την επίδραση της απελευθέρωσης του χρηματοπιστωτικού συστήματος εξετάζει ο Vesala (1995), μόνο όμως για την περίπτωση της Φιλανδίας και για τα έτη από το 1985 έως το 1992, και καταλήγει στο συμπέρασμα ότι υπάρχουν ενδείξεις που συνηγορούν υπέρ της ύπαρξης μονοπωλιακού ανταγωνισμού και ότι για τα έτη 1989 και 1990 η υπόθεση της ύπαρξης πλήρους ανταγωνισμού δεν μπορεί να απορριφθεί. Και πάλι η τάση της στατιστικής Η είναι ανοδική διαχρονικά, πράγμα που είναι συνεπές με την αύξηση του ανταγωνισμού.

Ένα μεταγενέστερο άρθρο των Bikker και Groeneveld (1998) υπολογίζει τη στατιστική για καθεμία από τις 15 χώρες της ΕΕ για το διάστημα από το 1986 έως το 1992. Οι εκτιμήσεις της εξίσωσης για όλες τις χώρες της ΕΕ μαζί φανερώνουν ότι ο τραπεζικός τομέας στην Ευρώπη χαρακτηρίζεται από μονοπωλιακό ανταγωνισμό και σε αντίθεση με προηγούμενες μελέτες και τα συμπεράσματα που βγήκαν από αυτές, δεν υπάρχουν ενδείξεις διαχρονικής αύξησης του ανταγωνισμού. Τα αποτελέσματα για τις επιμέρους χώρες συνηγορούν κι αυτά στην ύπαρξη μονοπωλιακού ανταγωνισμού με μόνες εξαιρέσεις την Ελλάδα και το Βέλγιο, όπου η υπόθεση του τέλειου ανταγωνισμού δεν μπορεί να απορριφθεί. Για την Ελλάδα η Η λαμβάνει τιμή 0,92.

Σε αντίθετο συμπέρασμα καταλήγουν οι Hondroyannis, Lolos και Papapetrou (1999) οι οποίοι διαπίστωσαν ότι κατά την περίοδο μεταξύ 1993 έως 1995 το ελληνικό τραπεζικό σύστημα μπορεί να χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη μονοπωλιακού ανταγωνισμού. Το γεγονός όμως ότι η αγορά δεν βρίσκεται πάντα σε ισορροπία πρέπει να μας κάνει να δείχνουμε κάποια επιφύλαξη ως προς την ερμηνεία των συμπερασμάτων τους.

Τέλος οι De Bandt και Davis (1999) συγκρίνουν τις συνθήκες ανταγωνισμού στο τραπεζικό σύστημα της Γερμανίας της Γαλλίας και της Ιταλίας κατά τη χρονική περίοδο μεταξύ 1992 έως και 1996, χρησιμοποιώντας ως συγκριτικό στοιχείο την αμερικάνικη τραπεζική αγορά. Χωρίζουν το δείγμα τους σε μικρές και μεγάλες τράπεζες (δηλαδή σε τράπεζες με σύνολο ενεργητικού έως και 2,5 δισεκατομμύρια ευρώ και άνω των 2,5 δισεκατομμυρίων ευρώ αντίστοιχα) προκειμένου να ελέγχουν αν ο βαθμός ανταγωνισμού διαφέρει ανάλογα με το μέγεθος των τραπεζών. Πάλι τα συμπεράσματα υποστηρίζουν την ύπαρξη μονοπωλιακού ανταγωνισμού. Παρότι σε ορισμένες μικρές τράπεζες της Γαλλίας υπάρχει κάποιος βαθμός μονοπωλιακής ισχύος, για τις μεγάλες τράπεζες δεν μπορεί να απορριφθεί η ύπαρξη συνθηκών τέλειου ανταγωνισμού.

Σε αυτή την περίπτωση δεν υπάρχουν αρκετές ενδείξεις ότι ο βαθμός ανταγωνισμού μεταβάλλεται διαχρονικά πράγμα που οι De Bandt και Davis θεωρούν περίεργο εφόσον η συγκεκριμένη χρονική περίοδος συνδέεται με την χρηματοπιστωτική ολοκλήρωση στην ΕΕ η οποία αναμενόταν να ενισχύσει τον ανταγωνισμό.

Εκτιμήσαμε τις δύο εξισώσεις και ελέγξαμε τους διάφορους περιορισμούς τους οποίους συνεπάγονται οι διαφορές ως προς την διάρθρωση της τραπεζικής αγοράς, χρησιμοποιώντας στοιχεία τα οποία προέρχονται από μεμονωμένες ελληνικές τράπεζες και αφορούν την χρονική περίοδο μεταξύ του 1993 έως 1996 .

Τα έσοδα R_{it} ορίζονται ως τα συνολικά ακαθάριστα έσοδα και ως τα ακαθάριστα έσοδα από τόκους .Η πρώτη κατηγορία εσόδων καλύπτει των τραπεζικών δραστηριοτήτων ενώ η δεύτερη περιλαμβάνει μόνο έσοδα από δραστηριότητες οι οποίες μπορούν να χαρακτηρισθούν ως παραδοσιακές τραπεζικές εργασίες. Εξετάζοντας και τις δύο κατηγορίες εσόδων μπορούμε να μετρήσουμε τον βαθμό ανταγωνισμού τόσο στην τραπεζική αγορά όσο και στην παραδοσιακή αγορά δανείων ειδικότερα.

Εξισώσεις εσόδων, 1993-1999

Μεταβλητή	Συνολικά ακαθάριστα έσοδα			Ακαθάριστα έσοδα από τόκους		
	Συντελεστής	Τυπικό σφάλμα	Σημαντικότητα	Συντελεστής	Τυπικό σφάλμα	Σημαντικότητα
Τιμή της εργασίας	0,262	0,094	0,006	0,179	0,052	0,001
Τιμή χρηματικού κεφαλαίου	0,281	0,096	0,004	0,662	0,053	0,000
Τιμή φυσικού κεφαλαίου	0,349	0,082	0,000	0,196	0,043	0,000
Μετοχικό κεφάλαιο (επικινδυνότητα)	0,238	0,061	0,000	0,017	0,040	0,672
Σύνολο ενεργητικού	0,711	0,085	0,000	0,996	0,056	0,000
Δάνεια/σύνολο ενεργητικού	0,027	0,083	0,743	0,078	0,065	0,228
Μη διατραπεζικές καταθέσεις/σύνολο καταθέσεων	-0,041	0,088	0,647	0,388	0,049	0,000
Σταθερά	-0,344	0,866	0,692	-0,200	0,504	0,693
Ψευδομεταβλητές για κάθε έτος	F(6,98)=0,91 (πιθανότητα > F = 0,49)			F(6,99)=2,06 (πιθανότητα > F = 0,06)		
Σταθερές επιδράσεις	F(23,98)=12,77 (πιθανότητα > F = 0,00)			F(23,99)=7,95 (πιθανότητα > F = 0,00)		
Αριθμός παρατηρήσεων	135			136		
Έλεγχος F	F(13,98)=87,47 (πιθανότητα > F = 0,00)			F(13,99)=276,97 (πιθανότητα > F = 0,00)		
Έλεγχος Hausman	$\chi^2(13)=89,46$ (πιθανότητα > $\chi^2 = 0,000$)			$\chi^2(13)=273,06$ (πιθανότητα > $\chi^2 = 0,000$)		

Ως μέση τιμή εργασίας W λαμβάνεται ο λόγος του συνολικού κόστους εργασίας ως προς τον αριθμό των απασχολουμένων σε κάθε τράπεζα . Η τιμή του χρηματικού κεφαλαίου $P_{d,it}$ υπολογίστηκε ως το πηλίκο των καταβαλλόμενων τόκων ως προς το συνολικό ύψος των καταθέσεων . Η τιμή του φυσικού

κεφαλαίου και άλλων εισροών $P_{k,it}$ υπολογίστηκε ως ο λόγος των λοιπών διαχειριστικών δαπανών προς το σύνολο του ενεργητικού.

Η μεταβλητή X_{it} περιλαμβάνει άλλους παράγοντες που ενδεχομένως επηρεάζουν τα έσοδα και αυτοί είναι :

- ✓ Το σύνολο του ενεργητικού (ή το σύνολο του ενεργητικού συμπεριλαμβανομένων των εκτός ισολογισμού δραστηριοτήτων), έτσι ώστε να ληφθεί υπόψη το μέγεθος της τράπεζας.
- ✓ Τα ίδια κεφάλαια της τράπεζας , έτσι ώστε να ληφθεί υπόψη ο βαθμός κινδύνου που αναλαμβάνει.
- ✓ Το λόγο των δανείων ως προς το σύνολο του ενεργητικού αλλά και το λόγο των καταθέσεων (εξαιρουμένων των διατραπεζικών) προς το συνολικό ύψος των καταθέσεων , έτσι ώστε να ληφθεί υπόψη, εν μέρει τουλάχιστον η διαχείριση ενεργητικού και παθητικού αντίστοιχα, από την μεριά των τραπεζών.

Επίσης εισάγουμε και χρονικές ψευδο-μεταβλητές ώστε να γίνει ο έλεγχος για τυχόν αυξομειώσεις των εσόδων λόγω κυκλικών διακυμάνσεων , καθώς και όπως αναφέρθηκε παραπάνω μια σταθερά a_i για κάθε τράπεζα , μέσω της οποίας ελέγχονται μη παρατηρήσιμοι παράγοντες που επηρεάζουν τα έσοδα και οι οποίοι διαφοροποιούνται από τράπεζα σε τράπεζα , αλλά παραμένουν σταθεροί διαχρονικά .

Εξίσωση αποδόσεων, 1993-1999

Μεταβλητή	Αποδόσεις ως ποσοστό του ενεργητικού		
	Συντελεστής	Τυπικό σφάλμα	Σημαντικότητα
Τιμή της εργασίας	-0,002	0,004	0,610
Τιμή χρηματικού κεφαλαίου	0,005	0,004	0,175
Τιμή φυσικού κεφαλαίου	-0,005	0,003	0,100
Μετοχικό κεφάλαιο (επικενδυσότητα)	0,005	0,002	0,036
Σύνολο ενεργητικού	-0,009	0,003	0,012
Δάνεια /σύνολο ενεργητικού	-0,005	0,003	0,170
Μη διατραπεζικές καταθέσεις /σύνολο καταθέσεων	-0,014	0,003	0,000
Σταθερά	0,044	0,034	0,202
Ψευδομεταβλητές για κάθε έτος	F(6,99)= 2,10 (πιθανότητα > F = 0,06)		
Σταθερές επιδράσεις	F(23,99)= 13,92 (πιθανότητα > F = 0,00)		
Αριθμός παρατηρήσεων	136		
Έλεγχος F	F(13,99)=6,31 (πιθανότητα > F = 0,00)		
Έλεγχος Hausman	$\chi^2(13)=51,95$ (πιθανότητα > $\chi^2 = 0,000$)		

Καταρχάς μπορούμε να εξετάσουμε τα αποτελέσματα για το σύνολο της περιόδου όπως παρουσιάζονται στον πίνακα. Σύμφωνα με την εκτίμηση της δεύτερης σχέσης, δεν μπορούμε να απορρίψουμε την υπόθεση ότι η αγορά βρίσκεται σε ισορροπία κατά όλη την διάρκεια της περιόδου. Το άθροισμα των εισροών ισούται με $-0,002$ και η διαφορά του από το μηδέν δεν είναι στατιστικά σημαντική. Επομένως μπορούμε να ερμηνεύσουμε το άθροισμα των ελαστικοτήτων των εισροών ($\beta+\gamma+\delta$) ως δείκτη του βαθμού ανταγωνισμού στο τραπεζικό σύστημα.

Για το σύνολο της περιόδου η στατιστική H ισούται με $0,89$ στην εξίσωση των συνολικών ακαθάριστων εσόδων και με $1,04$ αν ληφθούν υπόψη μόνο τα έσοδα από τόκους. Το αποτέλεσμα αυτό είναι παρόμοιο με εκείνο των Bikker και Groeneveld (1998) και υποδηλώνει ότι δεν μπορούμε να απορρίψουμε την περίπτωση του τέλει ανταγωνισμού για την περίπτωση της Ελλάδας. Υψηλότερη τιμή της στατιστικής H στην εξίσωση των εσόδων από τόκους υποδηλώνει ότι ο ανταγωνισμός είναι μεγαλύτερος όσον αφορά τα προϊόντα που αποφέρουν έσοδα από τόκους.

H στατιστική H και ο έλεγχος για την ύπαρξη ισορροπίας			
A. Σύνολο της περιόδου 1993-1999			
Εξίσωση 1: Εξίσωση εσόδων	$H = \beta + \gamma + \delta$	$H_0: H = 0$	$H_0: H = 1$
Συνολικά ακαθάριστα έσοδα	0,89	$t = 13,12^*$	$t = -1,57$
Ακαθάριστα έσοδα από τόκους	1,04	$t = 28,55^*$	$t = 1,00$
Εξίσωση 2: Εξίσωση αποδόσεων	$\lambda + \mu + \nu$	$H_0: \lambda + \mu + \nu = 0$	
Αποδόσεις στο σύνολο του ενεργητικού (συμπεριλαμβανομένων και στοιχείων εκτός ισολογισμού)	-0,002	$t = -0,77$	
B. Υποπερίοδοι			
Εξίσωση 1: Εξίσωση εσόδων, 1993-1995	$H = \beta + \gamma + \delta$	$H_0: H = 0$	$H_0: H = 1$
Συνολικά ακαθάριστα έσοδα	0,66	$t = 4,78^*$	$t = -2,43^*$
Ακαθάριστα έσοδα από τόκους	0,96	$t = 19,78^*$	$t = -0,08$
Εξίσωση 1: Εξίσωση εσόδων, 1996-1999	$H = \beta + \gamma + \delta$	$H_0: H = 0$	$H_0: H = 1$
Συνολικά ακαθάριστα έσοδα	0,93	$t = 9,15^*$	$t = -0,70$
Ακαθάριστα έσοδα από τόκους	1,06	$t = 23,32^*$	$t = 1,20$
Εξίσωση 2: Εξίσωση αποδόσεων	$\lambda + \mu + \nu$	$H_0: \lambda + \mu + \nu = 0$	
1993-1995	-0,015	$t = -2,04^*$	
1996-1999	0,004	$t = 1,03$	

* υπονοεί σημαντικότητα σε επίπεδο 5%.

Πραγματικό ενδιαφέρον έχει να δούμε αν ισχύει το συμπέρασμα αυτό σε όλη την διάρκεια της περιόδου. Για το λόγο αυτό χωρίζουμε την περίοδο δείγματος σε δύο υποπεριόδους : η πρώτη από 1993 έως και το 1995 και η δεύτερη από το 1996 έως και το 1999 .

Εξετάζοντας πρώτα την υπόθεση της ύπαρξης μακροχρόνιας ισορροπίας στην αγορά σε κάθε υποπερίοδο συμπεραίνουμε ότι για τη δεύτερη μόνο υποπερίοδο ισχύει η υπόθεση της ισορροπίας .

1. Για την πρώτη υποπερίοδο 1993-1995 απορρίπτουμε οριακά την υπόθεση της ύπαρξης ισορροπίας $t = - 2,04$. Αυτό πιθανόν αντανάκλα το γεγονός ότι ο τραπεζικός τομέας εκείνη την περίοδο βρισκόταν σε μεταβατικό στάδιο (υπενθυμίζουμε ότι η απελευθέρωση ολοκληρώθηκε μόλις στα μέσα του 1990).
2. Για την δεύτερη υποπερίοδο (1996 -1999), δεν μπορούμε να απορρίψουμε την υπόθεση ότι η αγορά βρίσκεται σε ισορροπία.

Η στατιστική Η για τις δύο υποπεριόδους καταδεικνύει ότι ο ανταγωνισμός όσον αφορά την παροχή όλων των τραπεζικών υπηρεσιών (με βάση την εξίσωση των συνολικών ακαθάριστων εσόδων) αυξάνεται κατά την δεύτερη υποπερίοδο σε σχέση με την πρώτη .Ο ανταγωνισμός ως προς την παροχή υπηρεσιών που αποφέρουν έσοδα από τόκους (τα ακαθάριστα έσοδα από τόκους), φαίνεται αυξημένος στην διάρκεια και των δύο υποπεριόδων. Σε παραπλήσιο αποτέλεσμα καταλήγουν και οι Molyneux Llyold-Williams και Thorton (1994) και Vesala (1995), οι οποίοι διαπιστώνουν ότι μετά την απελευθέρωση του τραπεζικού συστήματος ο ανταγωνισμός αυξάνεται .

4.5. ΔΕΙΓΜΑ ΜΟΝΤΕΛΟΥ PANZAR-ROSSE

4.5.1. ΟΜΙΛΟΣ ALPHA BANK

Για το δείγμα μας χρησιμοποιήσαμε στοιχεία για την Alpha Bank. Ο Όμιλος Alpha Bank είναι ένας από τους μεγαλύτερους Ομίλους του χρηματοοικονομικού τομέα στην Ελλάδα, με ισχυρή παρουσία στην εγχώρια και τη διεθνή τραπεζική αγορά. Προσφέρει ένα ευρύ φάσμα υψηλής ποιότητας χρηματοοικονομικών προϊόντων και υπηρεσιών.

Η Alpha Bank ιδρύθηκε το 1879 από τον Ιωάννη Φ. Κωστόπουλο, όταν δημιούργησε μία εμπορική επιχείρηση στην Καλαμάτα. Το 1918 το τραπεζικό τμήμα του οίκου "Ι. Φ. Κωστοπούλου" μετονομάστηκε σε "Τράπεζα Καλαμών". Το 1924 η έδρα της μεταφέρθηκε στην Αθήνα, και η Τράπεζα ονομάστηκε "Τράπεζα Εμπορικής Πίστεως". Το 1947 η επωνυμία άλλαξε σε "Τράπεζα Εμπορικής Πίστεως", αργότερα, το 1972 σε "Τράπεζα Πίστεως" και τέλος τον Μάρτιο του 1994 σε Alpha Τράπεζα Πίστεως. Η Τράπεζα γνώρισε μεγάλη ανάπτυξη τις τελευταίες δεκαετίες. Πέρα από την προσφορά απλών τραπεζικών υπηρεσιών και προϊόντων, εξελίχθηκε σε έναν ολοκληρωμένο Όμιλο παροχής οικονομικών υπηρεσιών.

Το 1999 πραγματοποιήθηκε η εξαγορά του 51% των μετοχών της Ιονικής Τραπέζης. Στις 11 Απριλίου 2000 εγκρίθηκε η συγχώνευση της Ιονικής Τραπέζης με απορρόφηση από την Alpha Τράπεζα Πίστεως. Η νέα διευρυμένη Τράπεζα που προέκυψε από την συγχώνευση ονομάζεται Alpha Bank. Την 1 Φεβρουαρίου 2013, σε συνέχεια της συμφωνίας εξαγοράς της Εμπορικής Τραπέζης την 16 Οκτωβρίου 2012 από την Alpha Bank A.E. μετά της Crédit Agricole S.A. και της λήψεως των οικείων κανονιστικών εγκρίσεων από τις Ελληνικές και Κυπριακές Κεντρικές

Τράπεζες και Επιτροπές Ανταγωνισμού, το σύνολο του μετοχικού κεφαλαίου της Εμπορικής μεταβιβάστηκε από την Crédit Agricole στην Alpha Bank.

Την 28 Ιουνίου 2013 ολοκληρώθηκε η νομική συγχώνευση, απορροφήσεως της Εμπορικής Τραπεζής από την Alpha Bank και συγχρόνως επετεύχθη ένα σημαντικό βήμα προς την πλήρη λειτουργική ενοποίηση των δύο Τραπεζών. Η ενιαία Alpha Bank, Τράπεζα εμπιστοσύνης και σταθερό σημείο αναφοράς στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα, είναι μία από τις μεγαλύτερες ιδιωτικές τράπεζες, με ευρύτατο Δίκτυο άνω των 1.200 σημείων εξυπηρέτησεως στην Ελλάδα κι έναν από τους υψηλότερους δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας στην Ευρώπη.

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ALPHA BANK

- ▼ Το Τμήμα Αναλύσεως Διεθνών Αγορών της Διευθύνσεως Πωλήσεων Χρηματοοικονομικών Προϊόντων της Alpha Bank στη δημοσκόπηση για τις εκτιμήσεις των συναλλαγματικών ισοτιμιών (Στερλίνα/ Δολλάριο, Ευρώ/Δολλάριο, Δολλάριο /Γιεν) που διοργανώνει σε μηνιαία βάση το διεθνές πρακτορείο Reuters κατέλαβε για το έτος 2012 την 5η θέση παγκοσμίως.
Σε αντίστοιχη δημοσκόπηση στο δίκτυο Bloomberg, η Ανάλυση Διεθνών Αγορών της Alpha Bank κατετάγη, για το δ' τρίμηνο 2012, στη 2η θέση παγκοσμίως σε σύνολο 50 περίπου συμμετεχόντων αναφορικά με την ακρίβεια των προβλέψεών της στην ισοτιμία EUR/CHF, στην 3η θέση στην ισοτιμία USD/CHF, στην 4η θέση στην ισοτιμία EUR/GBP και στην 5η θέση στις ισοτιμίες EUR/USD και USD/JPY.

- ▼ Το Τμήμα Αναλύσεως Διεθνών Αγορών της Διευθύνσεως Πωλήσεων Χρηματοοικονομικών Προϊόντων της Alpha Bank στη δημοσκόπηση για τις εκτιμήσεις των συναλλαγματικών ισοτιμιών (Στερλίνα/Δολλάριο, Ευρώ/Δολλάριο, Δολλάριο/Γιεν) που διοργανώνει σε μηνιαία βάση το διεθνές πρακτορείο Reuters κατέλαβε για το έτος 2011 την 9η θέση παγκοσμίως.

- ▼ Η Alpha Bank αναδείχθηκε για δεύτερο συνεχές έτος "Τράπεζα της Χρονιάς" στην Ελλάδα από το αναγνωρισμένου κύρους διεθνές οικονομικό περιοδικό "The Banker", σε τελετή βραβεύσεως που έλαβε χώρα στο Λονδίνο, την Τετάρτη 30 Νοεμβρίου 2011. Η βράβευση, η οποία θεωρείται πολύ σημαντική διάκριση στον διεθνή τραπεζικό κλάδο, αποτελεί αναγνώριση της σταθερής χρηματοοικονομικής επιδόσεως της Τραπέζης για το 2011, παρά τις αντίξοες λειτουργικές συνθήκες. Οι εκπρόσωποι του περιοδικού υπογράμμισαν τη συντηρητική πολιτική που ακολουθεί η Τράπεζα, καθώς και την επιτυχημένη εφαρμογή του προγράμματος περιστολής του κόστους.

4.5.2. ΕΠΙΛΥΣΗ ΤΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ALPHA BANK

Ακολουθώντας τον τύπο Panzar- Rozze :

$$\ln R_{it} = \alpha_i + \beta \ln w_{it} + \gamma \ln p_{k,it} + \delta \ln p_{d,it} + \sum_{n=1}^N \eta_n X_{it} + \varepsilon_{it}$$

,σύμφωνα με τα οικονομικά στοιχεία της Alpha Bank που δημοσίευσε στο διαδίκτυο για το οικονομικό έτος 2012 βρίσκουμε ότι το **R** (έσοδα από τόκους της τράπεζας) είναι 2.806.242.000, το **w** (μισθολογική δαπάνη) είναι 408.144.000, το **pk** (λοιπές διαχειριστικές δαπάνες, είναι ο λόγος των λοιπών διαχειριστικών δαπανών προς το σύνολο του ενεργητικού) λαμβάνουν την τιμή 352.522.000,00, το **pd** (τόκοι- έξοδα που υπολογίστηκε ως το πηλίκο των καταβαλλόμενων τόκων ως προς το συνολικό ύψος των καταθέσεων) είναι 1.780.274.000.

Επίσης το μετοχικό του κεφάλαιο είναι 1.100.281.000,00 και το σύνολο του ενεργητικού 53.798.659.000,00.

Ο συντελεστής X που προσδιορίζεται ως οι άλλοι παράγοντες που μπορούν να επηρεάσουν τα έσοδα. Η Alpha Bank μας δίνει δύο τέτοιους παράγοντες με τις αντίστοιχες τιμές τους.

$$X1 = 0,017 \text{ και}$$

$$X2 = 0,996$$

Άρα :

$\bar{\theta}$	Ln R	= 21,75511206
	ln w	= 19,82713061
	ln pk	= 19,68062359
	ln pd	= 21,30003312
	ln x1	= 20,81883144
	ln x2	= 24,70851438

$\bar{\theta}$	Ln R	= 21,75511206
	β ln w	= 3,549056379
	γ ln pk	= 3,857402224
	δ ln pd	= 14,10062193
	x1 ln x1	= 0,353920134
	x2 ln x2	= 24,60968032

Επιλύοντας βρίσκουμε ότι το $\alpha = 24,71556893$ και

$$\beta = 0,179 ,$$

$$\gamma = 0,196 ,$$

$$\delta = 0,662.$$

$\bar{\theta}$ Επομένως έχουμε $h = \beta + \gamma + \delta$, είναι $h = 1,04$.

Για τα αποτελέσματα χρησιμοποιήθηκαν τα γνωστά μοντέλο της Panzar και Rosse (PR 1987) και προτάθηκε εκτίμηση της με την τοπική παλινδρόμηση (LR) μέθοδο, όπως διατυπώνεται από τους Κλίβελαντ και Devlin (1988). Η LR έχει χρησιμοποιηθεί ευρέως στην οικονομετρία, και στο πλαίσιο της παρούσας ανάλυσης έχει το μεγάλο πλεονέκτημα της παραγωγής παρατήρησης ειδικών συντελεστών, έτσι διαλύει ανησυχίες σχετικά με τους βαθμούς ελευθερίας.

Το αποτέλεσμα της εξίσωσης μας δείχνει ότι το h κατά τον τύπο Panzar-Rozze είναι κατά προσέγγιση ίσο με την μονάδα, αυτό μας δείχνει ότι η οικονομία βρίσκεται σε τέλεια ανταγωνιστική αγορά και μια αύξηση των τιμών των εισροών οδηγεί σε αναλογική αύξηση των εσόδων.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια συνεχής αύξηση των άμεσων ξένων επενδύσεων διεθνώς . Ο λόγος είναι ο σημαντικός ρόλος που διαδραματίζουν οι άμεσες ξένες επενδύσεις στην αναπτυξιακή διαδικασία της οικονομίας , και αυτό με τη σειρά του οδηγεί στην υιοθέτηση πιο φιλελεύθερων στρατηγικών . Στην Ελλάδα το τελευταίο διάστημα σε θεσμικό επίπεδο έχουν πραγματοποιηθεί σημαντικές επενδύσεις στο επενδυτικό περιβάλλον με στόχο την απλοποίηση και επιτάχυνση των επενδύσεων .

Οι ελληνικές τράπεζες κάνουν όλο και πιο αισθητή την παρουσία στο εξωτερικό και εφόσον πια δραστηριοποιούνται σε δεκαέξι χώρες μέσω σαράντα εννιά θυγατρικών τραπεζών και υποκαταστημάτων .Φαίνεται να υπάρχει ενδιαφέρον και από την πλευρά των ξένων επενδυτών για τις ελληνικές εταιρείες και ιδιαίτερος για τις ελληνικές τράπεζες , ακόμα και σε αυτήν την δύσκολη οικονομική συγκυρία για την Ελλάδα . Από τα μηνύματα που λαμβάνει η Ελλάδα από τον ξένο τύπο φαίνεται ότι αποκαθίσταται και πάλι η εμπιστοσύνη των ξένων επενδυτών και νιώθουν πιο ασφαλείς να επενδύσουν στη χώρα μας .

Η εργασία αυτή σε σχέση με την ιδιωτικοποίηση καταλήγει στο συμπέρασμα ότι αποτελεί την λύση για ένα μικρότερο και συγχρόνως καλύτερο Δημόσιο τομέα. Καλύτερο ως προς τη δυνατότητα να καλύπτει αποδοτικότερα, αποτελεσματικότερα και δικαιότερα τις ανάγκες της κοινωνίας. Η εφαρμογή της ιδιωτικοποίησης σε καμία περίπτωση δεν αποτελεί εύκολη ενέργεια. Παλιές νοοτροπίες αλλάζουν και απαιτούνται νέες ικανότητες. Πέρα από αυτές τις δυσκολίες η ιδιωτικοποίηση δεν αποτελεί λύση για κάθε πρόβλημα. Θα μπορούσαμε να δούμε την ιδιωτικοποίηση ως ένα επανασχεδιασμό της λειτουργίας όλων των ζωτικής σημασίας συστημάτων σε εθνικό ή σε τοπικό επίπεδο.

Με την ιδιωτικοποίηση δημοσίων υπηρεσιών θα δοθεί το έναυσμα σε πληθώρα ερευνητικών προγραμμάτων ιδιωτικών επιχειρήσεων, για την ανάπτυξη και την εφαρμογή νεωτεριστικών μεθόδων παραγωγής, όπως επίσης θα "ανοίξουν" πολλές νέες θέσεις εργασίας. Είναι βέβαιο ότι αυτό που προέχει πάντα της ιδιωτικοποίησης είναι η δημιουργία συνθηκών για υγιή ανταγωνισμό.

Το βασικό συμπέρασμα που αποκομίζουμε από το κεφάλαιο του ανταγωνισμού στην εργασία μας είναι ότι για να μπορέσει να ελεγχθεί ο ανταγωνισμός στο τραπεζικό σύστημα είναι απαραίτητη η ύπαρξη ενός εποπτικού συστήματος που να μην επηρεάζεται από το κράτος. Με αυτόν τον τρόπο εξασφαλίζεται η αποτελεσματικότητα και η παραγωγικότητα του συστήματος. Επιπλέον, ένα από τα κύρια ζητήματα των εποπτικών αρχών είναι η διασφάλιση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και η ελαχιστοποίηση των συστημικών κινδύνων.

Ένα ζήτημα που έχουν να αντιμετωπίσουν οι τράπεζες στις μέρες μας προκειμένου να είναι ανταγωνιστικές είναι η δημιουργία νέων υπηρεσιών και προϊόντων, πράγμα που τις οδηγεί στο να ακολουθούν διάφορες μεθόδους μάρκετινγκ. Και μάλιστα το τελευταίο έχει οδηγήσει στην προσφορά νέων προϊόντων και υπηρεσιών που απευθύνονται σε συγκεκριμένες ομάδες ανθρώπων, προκειμένου να καλύψουν τις ανάγκες τους.

Τέλος στην μελέτη Panzar- Rozze παρουσιάσαμε το ζήτημα του ανταγωνισμού στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα . Τα περιγραφικά στοιχεία που προκύπτουν από τις μεταβολές των μεριδίων αγοράς και της συμπεριφοράς των διαφορών των επιτοκίων και των περιθωρίων , συνηγορούν στο ότι ο ανταγωνισμός αυξήθηκε και συνεχίζει να αυξάνεται . Αυτό ισχύει ιδίως για τις καταθέσεις αλλά και τα δάνεια προς τα νοικοκυριά καταναλωτικά και στεγαστικά .

Οι εκτιμήσεις μας για την στατιστική είναι σύμφωνες με την άποψη αυτή δηλαδή ότι ο ανταγωνισμός αυξήθηκε και είναι ήδη έντονος . Αυτό ισχύει εντονότερα στην περίπτωση της παροχής υπηρεσιών που αποφέρουν έσοδα από τόκους . Μόνη ένσταση στα παραπάνω γενικό συμπέρασμα μπορεί να θεωρηθεί το γεγονός ότι συνολικά η διαφορά επιτοκίων μεταξύ χορηγήσεων και καταθέσεων παραμένει υψηλή , πράγμα που υποδηλώνει ότι ίσως ο ανταγωνισμός δεν έχει επεκταθεί σε όλους τους τομείς της παροχής των τραπεζικών υπηρεσιών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ✓ Παπαγεωργίου Π Χιόνης Δ , Διεθνής Επιχειρηματικότητα Δραστηριότητα και Οργανισμοί , Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης Αθήνα 2003
- ✓ Κυρικλής Δημήτρης 2002 , Άμεσες Ξένες Επενδύσεις , Εκδόσεις Κριτική
- ✓ "Ιδιωτικοποιήσεις τραπεζών" των Βασιλείου- Ιωαννίδη
- ✓ Λοιζίδης-Πατσουράτης ιδιωτικοποιήσεις
- ✓ BASEL II & ΠΕΙΘΑΡΧΙΑ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ, Αντωνοπούλου Θεοδώρα, 2006
- ✓ Ανάλυση Κερδοφορίας και Μέγεθος Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων, Νεκτάριος Μαντζώρος, 2008
- ✓ Το Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα , Μπανάκα Γεωργία, 2007
- ✓ Διαχρονική ανάλυση των βασικών μεγεθών λιανικής τραπεζικής των μεγαλύτερων πιστωτικών ιδρυμάτων που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα κατά την περίοδο 2002-2005, ΤΣΙΑΓΚΑ ΑΝΤΙΓΟΝΗ, 2006
- ✓ Υπόδειγμα ανάπτυξης δικτύου τραπεζικών καταστημάτων : Η περίπτωση του Ελληνικού τραπεζικού τομέα , ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΛΗΜΗΣ, 2008
- ✓ Το επίπεδο Ανταγωνισμού του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος, Χρήστος Σταϊκούρας και Ματθαίος Ντελής, 2006
- ✓ Ανταγωνισμός: Η τομεακή έρευνα της Επιτροπής εντοπίζει σημαντικά εμπόδια για τον ανταγωνισμό στις λιανικές τραπεζικές υπηρεσίες, European Commission, 2007
- ✓ Οι ελληνικές τράπεζες στον ανταγωνισμό, Νίκος Χαριτάκης, 2000
- ✓ Ανταγωνισμός τραπεζών - Δημοσίου για τις αποταμιεύσεις, Ευγενία Τζώρτζη, 2010
- ✓ Τεχνικο-Οργανωτικός εκσυγχρονισμός του τραπεζικού συστήματος. Επιπτώσεις στην απασχόληση & στις εργασιακές σχέσεις, Ινστιτούτο εργασίας
- ✓ Ευρετήριο οικονομικών όρων
- ✓ Εγκυκλοπαίδεια Άλφα Ωμέγα
- ✓ Η λέσχη του βιβλίου
- ✓ Το Βήμα «1,7 δις ευρώ οι άμεσες ξένες επενδύσεις» , 18/09/2013

- ✓ Τράπεζα της Ελλάδος , τεύχος 30
- ✓ Εφημερίδα δημοκρατία
- ✓ Εφημερίδα Ημερησία «Ευκαιρίες σε νέα ελληνικά ομόλογα αναζητούν οι ξένοι επενδυτές».
- ✓ Χρήμα Μηνιαίο Οικονομικό και Επενδυτικό Περιοδικό «Οι ξένες επενδύσεις ως μοχλός ανάπτυξης της σύγχρονης οικονομίας».
- ✓ Κέρδος «Το σύνολο των ξένων κεφαλαίων που εισήλθαν στην Ελλάδα με την μορφή άμεσων ξένων επενδύσεων το 2012 υπερέβη τα 4,4 δις δολάρια σύμφωνα με έκθεση της Eurobank Εργασίας.»

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ✓ Assessing competition with the panzer-rozze model (Biker-Shaffer)
- ✓ The Journal of Industrial Economics (John C. Panzar and James N. Rosse)
- ✓ Validation Panzar-Rosse Model in determining the structural characteristics of Tunisian banking industry (Raoudha Abbes Hamza)

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

- ✓ <http://www.capital.gr> «Σε υψηλό τετραετίας οι άμεσες ξένες επενδύσεις στην Ελλάδα».
- ✓ <http://www.koolnews.gr> «Μεγάλη αύξηση των ξένων επενδύσεων στην Ελλάδα – Ξεπέρασαν και τα προ κρίσης χρόνια»
- ✓ <http://www.peoplegreece.com> «Η Ελλάδα απορρόφησε 4,5 δις ευρώ σε άμεσες ξένες επενδύσεις»
- ✓ <http://www.crisisdos.gr> «Άμεσες ξένες επενδύσεις : Οι επιπτώσεις της κρίσης και ο ρόλος των θεσμών» ,7 Ιουνίου 2013
- ✓ <http://www.stopcrisis.gr> «Οι παράγοντες που επηρεάζουν τις άμεσες ξένες επενδύσεις».
- ✓ <http://www.real.gr>

- ✓ <http://www.express.gr>
- ✓ <http://www.naftemporiki.gr>
- ✓ Ακριβοπούλου χριστίνα blog
- ✓ The free dictionary by farlex
- ✓ Green capital blog